

Manu Myllyaho

Vaasan Palloseuran tilat fyysisinä ja sosiaalisina
toimintaympäristöinä

Jyväskylän yliopisto
Liikuntakasvatuksen laitos
Liikunnan yhteiskuntatieteiden
pro gradu -tutkielma
Kevät 2013

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Liikuntakasvatuksen laitos/liikuntatieteiden tiedekunta

MYLLYLAHO, MANU: Vaasan Palloseuran tilat fyysisinä ja sosiaalisina toimintaympäristöinä

Pro Gradu -tutkielma 90s.

Liikunnan yhteiskuntatieteet

Kevät 2013

Pro gradu -tutkielmani on tapaustutkimus, jossa tarkastelen Vaasan Palloseuran käyttämiä tiloja. Tutkimustehtäväni oli selvittää mitkä ovat olleet Vaasan Palloseuran urheilun ja liikunnan sekä muiden seuratoimintojen tilat. Kartoitin mitä fyysisiä paikkoja VPS on käyttänyt seuratoimintansa tiloina, ja selvitin näiden tilojen sosiaalisia ja toiminnallisia funktioita sekä seuran toimia tilojen käyttöön saamiseksi. Kysyin tutkimukseni pääkysymyksissä, mitä tiloja Vaasan Palloseuralla on ollut käytössään vuosina 1924–2012 ja mitä Vaasan Palloseuran toimijat ovat tehneet seuran tilaresurssien parantamiseksi. Teoreettinen viitekehäkseni muodostui aluekysymyksistä kiinnostuneesta urheilumaantieteestä ja keskinäisiä riippuvuussuhteita selittävästä figuraatiososiologiasta. Tutkimukseni oli myös liikunnan ja urheilun paikallistutkimus. Edellä mainitut tutkimusalat auttoivat seuran fyysisten tilojen sosiaalisten merkityksien ymmärtämisessä ja paikallisten toimijasuhteiden ja verkostojen tulkitsemisessä.

Aineistoni koostui Vaasan Palloseuran toimintakertomuksista, kahdesta Vaasan Palloseuraa käsittelevästä historiateoksesta, Vaasan kaupungin keskusarkiston asiakirjoista sekä paikallisten sanomalehtien artikkeleista. Lisäksi haastattelin VPS:n toiminnassa 1940-luvulta asti mukana ollutta seuratoimijaa. Aineistosta nousi esiin lukuisa määrä Vaasan Palloseuran tiloja, joiden sosiaalisia, urheilullisia, toiminnallisia ja hallinnollisia funktioita aineiston ja tutkimuksen teoreettisen kirjallisuuden avulla oli mahdollista selvittää.

Vaasan Palloseura on vuonna 1924 perustettu palloilun erikoisseura, jonka perinteikkään toimintamuoto on jalkapallo. Tutkimustuloksissa VPS:n toimintatavat tilojen luomiseksi ja saavuttamiseksi jaettiin neljään toimintakauteen. VPS:n toiminnan ensimmäisestä vuosikymmentä perustamisvuodesta 1924 noin 1930-luvun puoliväliin leimasi pyrkimys täysin itsenäiseen tilojen järjestämiseen. Tänä aikana VPS rakensi ensimmäisenä suomalaisena jalkapalloseurana oman nurmikentän. 1930-luvun puolivälistä 1950-luvulle toiminta jatkui itsenäisenä, ja VPS pyrki edelleen itsenäiseen tilanluomistoimintaan ottaen kuitenkin vastaan julkiselta sektorilta avustuksia ja satunnaisia tiloja. 1950-luvulla alkoi VPS:n järjestelmällinen ja asteittainen siirtyminen julkisten tilojen käyttäjäksi, mutta harjoittelun keskus oli edelleen seuran 1950-luvun alussa itsenäisesti rakentama uusi kenttä. 1980-luvun lopulla VPS myi oman kenttensä kaupungille, ja enemmistö VPS:n käyttämistä tiloista oli kaupungin omistuksessa olevia tiloja. Tilat määrittivät vahvasti seuratoiminnan muotoja, joten haluttujen tilojen luominen nähtiin Palloseurassa tavoittelemisen arvoisena asiana. Tilojen luomiseksi tehtiin järjestelmällistä työtä tiloja omatoimisesti rakentamalla ja niitä vuokraamalla. Molemmat tavat vaativat pääomaa, jota VPS hankki monimuotoisella ja sosiaalisella varainhankintatoiminnalla. Osa tiloista saatiin käyttöön myös lahjoituksina tai ilmaiseksi VPS:n jäsenten suhteiden avulla.

asiasanat: jalkapallo, tilat, liikuntasosiologia, paikallishistoria, urheiluseurat

Sisällys

1. Johdanto	4
2. Tutkimustehtävä ja -aineistot	6
2.1. Tutkimuskysymykset	7
2.2. Tutkimusaineisto	8
2.3. Aiheen rajaus.....	9
3. Tilan määrittelyä	10
3.1. Liikunnan kansalaistoiminnan tilat	11
3.2. Kilpaurheilun tilojen funktioita.....	12
3.3. Maantieteelliset tilat	14
4. Liikuntakulttuurin toimijoiden verkot.....	15
4.1. Ruumiillisuus ja tilat	16
4.2. Liikuntakulttuurin käytännöt.....	17
5. Seurojen tilat Suomessa	18
5.1. Seuratoiminnan kaudet.....	18
5.1.1. Järjestökulttuurin kausi	19
5.1.2. Harrastuksellis-kilpailullinen kausi.....	19
5.1.3. Kilpailullis-valmennuksellinen kausi.....	20
5.1.4. Eriytyneen toiminnan kausi	21
5.2. Suomen jalkapallon harjoittelu- ja ottelutilojen kehityslinjoja	22
6. Vaasan Palloseuran ensiaskeleet	26
6.1. Jalkapalloilu Vaasassa ennen VPS:n perustamista	26
6.2. Vaasan Palloseura perustetaan palloilun erikoisseuraksi.....	27
7. Vaasan Palloseuran tilat ja toimintamuodot.....	29
7.1. Itsenäinen tilojen luomisen kausi	29
7.1.1. Harjoittelu- ja ottelutilat itsenäisten tilojen kaudella	30

7.1.2. Itsenäisen tilojen luomisen kauden seuratoiminnan tilat	36
7.1.3. Ensimmäisen kauden ilmentymä: Vöyrinkaupungin Pallokenttä	41
7.2. Avustettujen itsenäisten tilojen kausi 1930-luvun puolivälistä 1950-luvulle	46
7.2.1. Avustetun itsenäisen toiminnan kauden harjoitus- ja ottelutilat	48
7.2.2. Avustetun itsenäisen toiminnan kauden seuratoiminta	53
7.2.3. Toisen kauden ilmentymä: Kotirannan kenttä	59
7.3. Julkisen sektorin tiloille siirtymisen kausi 1950-luvulta 1980-luvulle	64
7.3.1. Julkisen sektorin tiloille siirtymisen kauden harjoittelu- ja ottelutilat	65
7.3.2. Julkisen sektorin tiloille siirtymisen kauden seuratoiminnan tilat	71
7.4. Julkisen sektorin tilojen kausi 1990-luvulta 2010-luvulle	77
7.4.1. Julkisen sektorin ottelu- ja harjoittelutilat	78
7.4.2. Julkisen sektorin tilojen kauden seuratoiminnan tilat	81
8. Pohdinta	84
Lähteet	87

1. Johdanto

Syksyn 2012 vaaleissa valittu Vaasan kaupunginvaltuusto piti ensimmäisen istuntonsa tammikuussa 2013. Valtuustokauden budjettiraameihin soviteltiin kysymystä Vaasan Hietalahdessa sijaitsevan jalkapallostadionin uudelleenrakentamisesta. Valtuusto äänesti uuden stadionin puolesta, ja rakentamisen on tarkoitus alkaa parin seuraavan vuoden aikana. Uuteen stadiontilaan liittyvät kysymykset ovat puhuttaneet valtuustossa ja kaupungilla koko kevään. Jalkapalloromantikot eivät haluaisi vaihtaa luonnonnurmea tekonurmeen, ja kysymys museoviraston suojeleman historiallisen pääkatsomon säilyttämisestä ennallaan on myös kiihottanut tunteita. Kaupunki on valtion tukemana joka tapauksessa lähtemässä rakentamaan vaasalaisille jalkapallojoukkueille uutta nykyaikaista stadionia.

Aina ei urheilutilojen rakentaminen ole edennyt vastaavassa myötätulessa. Suurin osa suomalaisista urheiluseuroista toimii pienillä resursseilla aktiivisten seuratoimijoiden vapaaehtoistyön varassa. Oleellinen osa seuran toiminnan pyörittämistä ovat seuran eri tarkoituksiin käyttämät tilat. Tilojen saaminen seuran käyttöön ei ole ollut rajoitetuilla resursseilla toimiville seuroille itsestäänselvyys, vaan se on vaatinut seuraväeltä usein valtavia henkilökohtaisia ja kollektiivisia ponnistuksia. Ponnisteluista huolimatta tilat ovat harvemmin olleet urheiluseurojen omistuksessa. Julkinen sektori on yleensä toiminut liikuntatilojen rakentajana, kun seurojen vastuulle on jäänyt itse liikunnan organisoiminen. Siksi seuran suhteet julkisen vallan päättäjiin ovat olleet oleellinen osa tilojen luomista. Yhteistyö- ja edunvalvontaverkostot ovat vaikuttaneet monien seurojen tilakysymyksiin oleellisesti.

Tilojen saatavuus ja käytettävyys on ohjaillut seuroissa harrastettuja lajeja. Riittävät ja monipuoliset tilat ovat taanneet seurojen elinkaaren jatkumisen ja toisaalta riittämättömät tilat ovat johtaneet lajivalikoiman supistumiseen tai seurojen toiminnan päättymiseen. Eri aikakausia värittävät toisistaan eroteltavissa olevat seuratoiminnan ja tilojen luonnin piirteet.

Urheiluseuratoiminta on muutakin kuin nuorten miesten jaloa kilvoittelua ja pallon perässä juoksemista. Harjoitus- ja pelipaikkojen lisäksi seuroilla on oltava käytössään

lukuisia muita tiloja, jotka on tarkoitettu muun muassa seuran toiminnan mahdollistamiseen, jäsenten virkistymiseen, kokousten pitämiseen sekä juhlien ja lehdistötilaisuuksien järjestämiseen. Tilojen kirjo on laaja, ja sen tutkiminen antaa tietoa paitsi urheiluseurojen tilakysymyksistä myös paikallisesta kulttuurista.

Vaasan Palloseura on vuonna 1924 perustettu perinteikäs jalkapalloseura. ”Vepsulaisten” tila-asiat ovat olleet seuran lähes 90 -vuotisen historian ajan varsin mallikkaalla tolalla. VPS oli Suomen ensimmäinen yksityinen urheiluseura, joka onnistui rakentamaan käyttöönsä mitat täyttävän jalkapallokentän. Pohjanmaan ensimmäinen nurmikenttä rakennettiin Vaasaan talkoovoimin jo 1920 -luvulla. VPS:n toiminta tilojen luomiseksi on ollut aktiivista alusta lähtien, ja historian varrella on tehty suuria ponnistuksia omien harjoittelu- ja seuratoimintamahdollisuuksien parantamiseksi. Nyt Vaasassa puhaltavat jälleen uudet tuulet kaupunginvaltuuston päätettyä VPS:n kotistadionin Hietalahden uusimisesta.

Näistä lähtökohdista on erittäin mielenkiintoista lähteä tarkastelemaan Vaasan Palloseuran tiloja liikuntakulttuurin tapaustutkimuksena. Aihe nivoo yhteen kolme ajankohtaista tutkimusalaa: urheilumaantieteen, fyysisten ja sosiaalisten tilojen analysointiin soveltuvan figuraatiososiologian sekä liikunnan ja urheilun paikallistutkimuksen. Tutkimukseni selvittää näistä näkökulmista lähes 90 -vuotiaan vaasalaisen jalkapalloseuran tilakysymyksiä.

2. Tutkimustehtävä ja -aineistot

Pro gradu -tutkielmani on kvalitatiivinen tapaustutkimus, jossa tarkastelen Vaasan Palloseuran käyttämiä tiloja. Erittelen opinnäytetyössäni eri lähteistä saamaani yksityiskohtaista aineistoa sosiologiseen ja maantieteelliseen teoreettiseen viitekehukseeni tukeutuen. Tutkimukseni jatkaa vallalla olevaa tutkimustrendiä. Urheiluseurojen tilakysymykset ovat nousseet viime aikoina yhä mielenkiintoisemmiksi liikunnan yhteiskuntatieteilijöiden ja maantieteilijöiden näkökulmasta (Itkonen 2012, 3). Liikunnan tiloja on tutkittu viime aikoina sekä Suomessa että globaalistikin. Oma pro graduni jatkaa näiden tutkimusten jalanjäljissä.

Jussi Eskola ja Juha Suoranta (1996, 9) määrittelevät teoksessaan kvalitatiivisen tutkimuksen seuraavasti: ”Karkeimmillaan ’laadullinen’ tai ’kvalitatiivinen’ ymmärretään yksinkertaisesti aineiston (ja analyysin) muodon kuvaukseksi (ei-numeraalinen).” Käytännössä laadullisessa tutkimuksessa siis kuvaillaan tutkimuskohteen laatua tai muotoa ja toisaalta se tarkoittaa tutkijoiden mukaan myös sitä, että tällaiseen aineistoon voi soveltaa erilaisia lukutapoja. Laadullisen tutkimuksen tunnusmerkeiksi Eskola ja Suoranta määrittelevät muun muassa harkinnanvaraisen tai teoreettisen otannan, aineistoon vaikuttamattoman aineistokeruumenetelmän ja hypoteesittomuuden. Nämä tunnusmerkit löytyvät myös omasta pro gradu -tutkielmastani. (Eskola & Suoranta 1996, 10–11.)

Harkinnanvarainen otanta on yksi keskeisiä kvalitatiivisen tutkimuksen tunnusmerkkejä. Siinä keskitytään usein varsin pieneen määrään tapauksia. Kyseessä on tutkijan kyky rakentaa tutkimukseensa vahvat teoreettiset perustukset, jotka ohjaavat sitten aineiston hankintaa. (Eskola & Suoranta 1996, 13.) Oma teoreettinen viitekehyseni nivoutuu vahvasti tilateorian ympärille. Teorian selvän rajauksen ansiosta omassa tutkimuksessani aineiston otanta koskee suurta osaa aiheestani saatavilla olevaa kirjallista aineistoa. Tietoa Vaasan Palloseuran tiloista on saatavilla pääosin seuran omista toimintakertomuksista, paikallisista sanomalehdistä ja Vaasan kaupungin arkistoista. Edellä mainitut aineistot muodostavat tutkimusaineistoni perustan, jota täydennän yhden aktiivisen seuratoimijan haastattelulla.

Laadulliselle aineistonkeruumenetelmälle on luonteenomaista, että aineiston tuottajat tai vastaajat ovat tuottaneet aineiston pitkälti ilman tutkijan asettamia rajoitteita. Kerätty

aineisto on usein siis valmiina tutkijasta riippumatta. Myös omassa tutkimuksessani lähes kaikki käyttämäni aineisto oli jo haastattelua lukuun ottamatta olemassa. Kvalitatiivisilla menetelmillä voidaan saavuttaa ilmiöiden prosessiluonne, kun parhaimmillaan tutkimussuunnitelma elää tutkimushankkeen mukana. (Eskola & Suoranta 1996, 11.)

Laadullisen tutkimuksen hypoteesittomuus tarkoittaa sitä, ettei tutkijalla ole ennakkoon tarkkoja, lukkoon lyötyjä olettamuksia tutkimuskohteesta tai tutkimuksen tuloksesta. Tutkija voi kuitenkin kehittää itselleen niin sanottuja työhypoteeseja. Ne ovat olettamuksia ja arvauksia siitä, mihin aineistoanalyysi saattaa johtaa. Tutkijan asema on kvalitatiivisessa tutkimuksessa suhteellisen vapaa, ja tutkimuksen suunnittelu ja toteutus on joustavaa. Laadullinen tutkimus edellyttää tekijältään myös tutkimuksellista mielikuvitusta. (Eskola & Suoranta 1996, 14–15.)

On aiheellista vielä tarkentaa tutkijana omaa suhdettani Vaasan Palloseuraan. Olen asunut elämäni 19 ensimmäistä vuotta Vaasassa ja jatkanut VPS:n toiminnan seuraamista myös kaupungista pois muutettuani. En kuitenkaan ole ollut lainkaan mukana seuratoiminnassa lukuisia kentän reunalta seurattuja otteluita lukuun ottamatta. Omasta seuraan kohdistuvasta kiinnostuksestani huolimatta tutkin Vaasan Palloseuraa ulkopuolisena tutkijana. Vaasan seudun paikallistuntemuksestani on tutkimuksessa hyötyä. Jo ennen aineistoon tutustumistani olen vierailut suurimmassa osassa aineistosta esiin nousseista tiloista, tai ainakin niillä paikoilla joilla tilat ovat joskus sijainneet.

2.1. Tutkimuskysymykset

Vaasan Palloseuran tiloja tutkiessani selvitän, mitkä ovat olleet seuran toimintojen tilat. Kartoitan mitä fyysisiä paikkoja VPS on käyttänyt seuratoimintansa tiloina ja pyrin löytämään näiden tilojen sosiaaliset ja toiminnalliset funktiot. Selvitän mitä tilat ovat ja minkälaisista sosiaalisista konstruktioista ja valtarakenteiden muodostumista Vaasan Pallonseuran tilat muodostuvat. Pro gradu -tutkielmassani on kaksi päätutkimuskysymystä:

1. Mitä tiloja Vaasan Palloseuralla on ollut käytössään vuosina 1924–2012? Tarkentavia osakysymyksiä ensimmäisen pääkysymyksen alla on kolme: Millaisia tilat ovat olleet? Missä ne ovat sijainneet? Kuinka Vaasan Palloseura on saanut tilat käyttöönsä?
2. Mitä Vaasan Palloseuran toimijat ovat tehneet seuran tilaresurssien parantamiseksi?

2.2. Tutkimusaineisto

Tutkimustehtäväni on selvittää mitkä ovat olleet Vaasan Palloseuran urheilun ja liikunnan sekä muiden seuratoimintojen tilat. Teoreettinen viitekehyseni muodostuu aluekysymyksistä kiinnostuneesta urheilumaantieteestä ja keskinäisiä riippuvuussuhteita selittävästä figuraatiososiologiasta. Tutkimukseni on lisäksi liikunnan ja urheilun paikallistutkimusta. Edellä mainitut tieteenalat luovat tieteellisen pohjan tutkimilleni aiheille. Ne auttavat tulkitsemaan seuran fyysisten tilojen sosiaalisia merkityksiä ja ymmärtämään paikallisia toimijasuhteita ja verkostoja.

Aineistoni koostuu seuran vuosi- ja toimintakertomuksista, kahdesta Vaasan Palloseuraa käsittelevästä historiateoksesta, Vaasan kaupungin arkistoista sekä aikalaislähteistä. Aikalaislähteinä käytän paikallisia sanomalehtiä. Näiden aineistojen avulla selvitän, minkälaisia sosiaalisia, urheilullisia, toiminnallisia ja hallinnollisia funktioita aineistoista esiin nousseilla tiloilla on ollut. Tarkasteluun asetetaan myös tilojen fyysinen ja maantieteellinen sijainti.

Lisäksi haastattelen yhtä Vaasan Palloseuran toiminnassa aktiivisesti mukana ollutta henkilöä. Haastateltavaksi olen valinnut Simo Jussilan. Jussila on yksi Vaasan Palloseuran historian aktiivisimpia seuratoimijoita. Hän aloitti seuratyönsä VPS:ssä vuonna 1946, ja on edelleen aktiivisesti mukana seuran toiminnassa. Jussila pelasi ensimmäisen virallisen ottelunsa VPS:n riveissä B-junioreissa vuonna 1949. Hän on toiminut seurassa useissa rooleissa peliuransa jälkeen rahastonhoitajasta seurahistorioitsijaan. Jussilan haastattelu täydentää kirjalliseen aineistoon jääneitä aukkoja.

2.3. Aiheen rajaus

Aineiston laajuus on pro gradu -tutkielman laajuiselle tutkimukselle sopiva. Lähtökohta on, että aineistoa on saatavilla tarpeeksi, jotta tutkija kykenee vastaamaan tutkimuskysymyksiin. Toisaalta aineiston määrä on myös rajallinen, eikä aineiston liialliselle kasaantumiselle ole olemassa suurta riskiä. Vaasan Palloseurasta käytetyt tiedot on kerätty aineistojen saatavuuden mukaan. Tutkija ei voi taata, että tutkimuksessa on saatu selville jokainen VPS:n 90 vuoden historiansa aikana käyttämä tila, mutta tutkimus käsittelee jokaista aineistosta esiin nousutta tilaa ja sen taustoja.

Etsin VPS:ää koskevia tietoja mahdollisuuksien mukaan myös Vaasan alueen muiden seurojen kuten VIFK:n (Vasa Idrottsförening Kamraterna) ja FC Kiiston hallussa olevista aineistoista, mutta rajaan tutkielmani aineiston käsittelemään nimenomaisesti Vaasan Palloseuraa.

Vaasan Palloseurasta puhuttaessa puhun kokonaisuudessaan jalkapalloseurasta, johon kuuluvat miesten edustusjoukkue, muut miesten joukkueet, naisjaosto ja juniorijoukkueet. Rajaan tutkimukseni ulkopuolelle Vaasan Palloseuran jäsenten vuonna 1952 perustaman sisarjoukkueen VP-52:sen ja vuonna 2000 perustetun VPS juniorit ry:n.

3. Tilan määrittelyä

Tutkittaessa suomalaista urheiluseuratoimintaa ja sen tiloja on olennaista määritellä tilan käsite. Tilaa paljon tutkineen Doreen Massey (2008, 32–33) mukaan useissa tilaa käsittelevissä tutkimuksissa on tehty se virhe, että tila on oletettu yksiselitteiseksi käsitteeksi ja sen määrittelyyn ei ole käytetty vaadittavaa tarkkaavaisuutta. Tila voidaan määritellä monin eri tavoin, ja vastakkaisia koulukuntia on useita. Esimerkiksi tilan poliittinen luonne sekä tilan ja ajan suhde ovat jakaneet tutkijoita moneen leiriin. (Massey, 2008, 36–39.)

Liikuntasosiologian professori Hannu Itkonen (2012; Itkonen&Simula 2008; Itkonen&Nevala 2012) on viime vuosina tutkinut useiden suomalaisten urheiluseurojen tilakysymystä. Itkonen pohjaa tilatutkimuksensa teorian edellä mainitun brittiläisen sosiaali- ja maantieteilijä Doreen Massey'n tulkintaan tiloista ja niiden sosiaalisesta tilallisesta rakentuneisuudesta. Itkosen (2012, 5) käyttämässä määritelmässä Massey (2008, 39–41; 56–60) kuvailee tilat sosiaalisiksi konstruktioiksi ja valtasuhteiden tuotoksiksi. Tällä tarkoitetaan sitä, että sosiaalisilla ilmiöillä, toiminnoilla ja suhteilla on aina tilallinen sijaintinsa.

Massey (2008, 56–57) mukaan tilaa ei voi erottaa ajasta. Tila ei ole staattista ja muuttumatonta, sillä tilallisuus tapahtuu ajassa. Aika ei myöskään ole tilatonta: ajallinen liike on aina tilallista. Tilallisuus ja aika ovat erilaisia, mutta kumpaakaan ei Massey'n mukaan voi käsitteellistää ilman toista. Kun tilallisuus tapahtuu ajassa, muuttaa ajan liike myös tilaa. Tila voi tämän määrittelyn mukaan muuttua niin fyysisesti kuin sosiaalisestikin: tila ei ole vain fyysinen paikka, vaan ajassa rakentuva sosiaalisten keskinäissuhteiden konstruktio. Se muodostuu sosiaalisten suhteiden ja vuorovaikutuksen samanaikaisesta olemassaolosta. Tämä olemassaolo voi olla niin paikallista kuin globaalisti verkottunuttakin.

Tila kertoo myös yhteiskunnasta. Yhteiskunta konstruoidaan tilallisesti, ja yhteiskunnan tilallinen rakentaminen kertoo miten yhteiskunta toimii. Sosiaaliset suhteet eivät rakennu ilman tilallisuutta, joten tilallisuus ei ole vain sosiaalisten konstruktioiden lopputuote vaan myös tilan maantiede vaikuttaa sen sosiaaliseen konstruktioon. (Massey 2008, 40–41.)

3.1. Liikunnan kansalaistoiminnan tilat

Urheiluseura on sosiaalinen yhteisö, jonka toimintaympäristö on yleensä paikallinen. Poikkeuksena ovat urheilun suurimpien ammattilaissarjojen suosituimmat joukkueet, jotka toimivat globaalissa mittakaavassa, mutta suomalaisia urheiluseuroja tarkasteltaessa kyseessä ovat useimmiten pitkälti paikalliset puitteet. Myös Vaasan Palloseuraa tutkittaessa voidaan lähteä oletuksesta, että VPS:n tilat keskittyvät paikallisesti Vaasan seudulle.

Suomalaisen urheiluseuran, tässä tapauksessa Vaasan Palloseuran, tiloja tutkiessa on kysyttävä miten tilat rakentuvat sosiaalisesti. Tila on valtasuhteiden tuotos, joten näiden suhteiden selvittäminen ja niiden konstruktiot ovat oleellisia tilan syntymisen ja sen funktion kannalta. Sosiaalisilla ilmiöillä, kuten jalkapallomielisten suomenkielisten vaasalaisten toiminnoilla ja suhteilla on aina tilallinen sijaintinsa. (Massey 2008, 40.)

Hannu Itkosen (2012, 5) mukaan suomalaisen liikunnan ja urheilun kansalaistoiminnan tiloilla on olemassa omat erityispiirteensä. Urheilu- ja liikuntaseurat ovat sosiaalisia yhteisöjä, jotka on perustettu yhteisen arvoperustan pohjalta. Seurojen arvopohja ei ole muodostunut ainoastaan terveen sielun tavoittelusta terveeseen ruumiiseen, vaan urheilu- ja liikuntaseuroissa on etenkin 1900 -luvun alkuvuosikymmeninä edistetty esimerkiksi raittiutta, palokunta-aatetta, nuorisoseuratoimintaa, työväen arvoja ja kieliäatetta. Tilat ovat ohjanneet näiden arvojen toteuttamista seuratoiminnassa ja itse seurassa liikkumista. Seuran käytössä olleet tilat ovat määränneet ne puitteet, jossa seuratoimintaa on voitu toteuttaa.

Tilojen merkitystä liikunta- ja urheiluseurojen toimintoihin on tutkittu monissa tutkimuksissa. Tutkimuksissa on osoitettu, että tilat suuntaavat seurojen toimintoja merkittävästi. Esimerkiksi Itä-Suomessa Sivakan kylän koulu- ja seuraliikuntaa tarkastelevissa tutkimuksissa havaittiin, että urheilu- ja liikuntaharrastus mukautettiin olemassa olleisiin tiloihin. Myös Varkauden Tarmon tiloihin kohdistuneessa tutkimuksessa osoitettiin, että tiloilla on ollut erittäin keskeinen merkitys seuran lajivalinnoille. (Itkonen 2012, 6; Itkonen & Simula 2008, 182–184; ks. myös Itkonen & Nevala 2012, 13.)

Vuolle (1993, 19) jakaa urheilussa ja liikunnassa käytettävät ympäristöt kolmeen eri luokkaan: rakennettuihin, muokattuihin ja luonnon ympäristöihin. Huippu-urheiluun ja

muuhun kilpaurheiluun orientoituneet ”teknistä liikuntaa” harjoittavat seurat ovat keskittyneet pitkälti rakennettujen ja muokattujen ympäristöjen käyttämiseen. ”Luonnollisen liikunnan” eli kuntoliikunnan ja hyötyliikunnan Vuolle on sijoittanut luonnonympäristöihin. Itkosen (2012, 6) mukaan rakennetut liikkumisen tilat ovat olleet jo omalla tavallaan funktionaalisia, sillä ne ovat palvelleet standardoituja urheilun ja liikkumisen muotoja, kuten esimerkiksi juuri jalkapalloa. Muokatuissa ympäristöissä on voitu harjoittaa lajinomaisia toimintoja, kuten esimerkiksi jääpalloa luonnonjäälle auratulla kentällä tai kilpaa hiihtämistä omatekoisella ladulla. Retkeily, hiihto ja vaeltaminen ovat Itkosen tyyppiesimerkkejä luonnonympäristöissä harrastetusta liikunnasta. Vaasan Palloseuran tilat ovat olleet rakennettuja tai muokattuja ympäristöjä. Luonnonympäristöjen löytyminen aineistosta olisi ollut palloiluun keskittyneelle erikoistuneelle seuralle yllättävää.

Kuten edellä on todettu, sosiaalisista suhteista ja toimijoiden keskinäisistä valtarakenteista rakentuessa tiloissa toimiva liikuntaseurayhteisö tarvitsee tiloja muuhunkin kuin liikunnan harjoittamiseen. Seuran käyttämien tilojen on palveltava seuran hallinnollisia, tiedottamisen, virkistymisen ja varainhankinnan tarpeita. Hannu Itkonen (2012, 6) nostaa Matovaaran mahdin tiloja käsittelevässä tutkimuksessaan näistä muiden toimintojen tiloista esille kokous- ja juhlatilat. Itkosen mukaan etenkin järjestykulttuurin kaudella 1900 -luvun alussa järjestötalot olivat liikuntaseuratoiminnan kannalta avainasemassa. Liikuntakäytön ja sosiaalisen tilan merkityksen lisäksi niissä järjestettiin juhlia ja tilaisuuksia, joilla oli suuri merkitys seuran varainhankinnan kannalta. Vaasan Palloseuraa tutkittaessa tiloille voidaan odottaa löytyvän useita muitakin käyttötarkoituksia. Puoliammattilaissarjassa pelaavan seuran edustusjoukkueen pyörittämiseen vaaditaan etenkin pirstaloituneen ja ammattimaistuneen urheilun toimintakentässä hyvin monenlaisia tiloja.

3.2. Kilpaurheilun tilojen funktioita

Urheiluseurojen tiloilla on monenlaisia sosiaalisia ja toiminnallisia funktioita ja ne rakentuvat valtavan monilla sosiaalisilla tasoilla. Kilpaurheiluorientoituneen seuran näkyvin ja tunnetuin tila on varmasti edustusjoukkueen kotikenttä. Urheilukentät ja -stadionit ovat paitsi urheilutiloja, myös teatterinomaisia näyttämöitä ja kaupunkilaisten

kohtaamispaikkoja. Urheilusuoritus itsessään on fyysistä aktiivisuutta, mutta urheilemisesta on tullut myös esiintymissuoritus ja urheilutapahtumista yleisöviihdettä. Kilpaurheilun tiloissa ei sovi unohtaa yleisöä, joka lauluillaan, kannatuksellaan ja koreografioillaan osallistuu esitykseen. (Raitz 1995, vii.) Seuran kotiottelut ovat myös esimerkiksi juniorijalkapalloilijoiden tilaisuus tavata esikuviaan, sidosryhmien tapaamispaikka ja kentänhoitajan työpaikka.

Fyysisinä konstruktioina jalkapalloseurojen kilpaurheiluun tarkoitettut tilat voivat muistuttaa huomattavasti toisiaan suomalaisella ja jopa globaalilla tasolla. Kansainväliset lajiliitot tai liigaorganisaatiot ovat luoneet kentille ja stadioneille standardit, jotka fyysisen tilan tulee täyttää pelattaessa virallisia otteluja. Huippu- ja kilpaurheilukenttien ideaalit kenttäolosuhteet ovat globaalisti pääpiireittäin samat. Samojen lajien kilpailutiloilla on kuitenkin myös alueellista vaihtelua, sillä lajien kenttäolosuhteita on kehitetty ja muokattu lajien levitessä sosiaaliryhmistä ja ilmastovyöhykkeistä toiseen. (Raitz 1995, x.) Suomessa tilojen rakentamiseen vaikuttavat vahvasti myös seuran käytössä olevat varat, kylmä ilmasto sekä seuratoimijoiden määrä ja alttius vapaaehtoistyöhön.

Urheilun muuttuessa yhä enemmän viihteeksi ja bisnekseksi myös eri osapuolien taloudelliset ja sosiaaliset intressit ovat muokanneet urheiluympäristöjä ja -tiloja. Sekä yritykset, sijoittajat että julkiset tahot ovat ryhtyneet rahoittamaan kilpaurheilun suorituspaikkoja, harjoituskenttiä ja jättistadioneita toimistokomplekseineen, oheistuotekauppoineen ja VIP-aitioineen. Rahoittajien intressit on otettu huomioon tiloja luotaessa, usein jopa urheilun kustannuksella. Peliareenoita on suunniteltu yhä enemmän televisioinnin sekä oheistuotteiden, oluen ja pikaruokan myynnin maksimoimisen ehdoilla. (Raitz 1995, xi–xii.) Esimerkiksi perinteiset seisomakatsomot ovat jäämässä historiaan, sillä niiden tuottoaste ei ole yhtä hyvä kuin kalliimpien istumapaikkojen. Yritysvieraiden palvelemiseen suunnitellut VIP-tilat vievät myös yhä enemmän tilaa stadioneilta, ja ottelulippujen hinnat ovat nousseet etenkin ulkomailla vähätuloisempien kansalaisten ulottumattomiin.

Taloudellisen edun tavoittelua urheilun kustannuksella voidaan pitää uhkana urheilukulttuurille. Urheilutapahtumissa muodostuva ihmisten yhteisöllisyys, tunteiden kokeminen ja ilmaiseminen sekä erityisesti sosiaaliset konstruktiot muuttuvat television ehdoilla rakennetuilla ja voiton maksimointiin tähtäävillä kliinisillä stadioneilla. Tämä

tilanne on kuitenkin yleisempi ulkomailla kuin Suomessa. Kotimaamme jalkapallojoukkueiden tilojen luonnissa suuri rooli on myös julkisella sektorilla. Esimerkiksi Vaasan Palloseuran uuden stadionin julkisrahoituksen edellytykseksi nostettiin kentän pelialustan muuttaminen tekonurmeksi, joka nostaa kentän käyttöasteen moninkertaiseksi (Pohjalainen 23.1.2013). Jalkapalloromantikkojen mielestä muovimatolla pelaaminen muistuttaa vain etäisesti jalkapalloa, ja vastustajat väittivät alustaratkaisun näivettävän vaasalaista urheilukulttuuria.

3.3. Maantieteelliset tilat

Jalkapallo on urheilumuoto, jossa edustetaan pieniä ja suuria alueita: asuinalueita, kaupunkeja ja maita. Jalkapalloyhteisöjen muodot ja koot vaihtelevat valtavasti. Ne muodostuvat saman arvon omaavien ihmisten sosiaalisista konstruktioista, jotka rakentuvat jossakin tilassa. Internetin ja television kehityksen myötä sosiaaliset suhteet ovat levinneet fyysisestä tilasta myös maailmanlaajuiseen tietoverkkoon. Jalkapallon seuratoimintaa toteutetaan paikallisessa yhteisössä, mutta sen sosiaaliset konstruktioit voivat levitä paljon laajemmallekin alueelle. (Bale 2000, 9.) Tässä pro gradu -tutkielmassani keskityn Vaasan Palloseuran paikallisiin, fyysisiin tiloihin rajaten pois internetissä tapahtuvan sosiaalisen konstruktion.

Jalkapallo linkittyy maantieteeseen myös laajemman tilakysymyksen kautta. Lajin toiminta tarvitsee suuria tiloja, joiden rakentaminen ja käyttäminen näkyvät kaupunkitilan ja maisemien muutoksena. Jalkapalloilu kiinnittyy vahvasti myös paikkoihin: jalkapalloseura ilman kotipaikkaa ei kuulosta mahdolliselta. Jalkapalloa itsessään voidaan kuvata myös tilakamppailuksi, jossa kilpaillaan alueiden hallinnasta kentällä. (Kortelainen 2006, 71.)

Jalkapallokentät ja stadionit ovat paikallisia toiminnan ja sosiaalisten verkostojen solmukohtia. Ne vetävät puoleensa lajiharrastajia, kansalaistoimijoita ja penkkiurheilijoita. Sosiaalisen muutoksen lisäksi stadionit ja muut jalkapallotilat muuttavat aluetta symbolisesti ja materiaalisesti. Ne näkyvät maisemassa luoden paikkakunnalle fyysis-materiaalisia ominaispiirteitä ja maamerkkejä. Kokonaisuudessaan ne elävöittävät alueen toimintaa sosiaalisesti ja kulttuurisesti. (Kortelainen 2006, 80.)

4. Liikuntakulttuurin toimijoiden verkot

Itkosen ja Massey'n käyttämää tilan määritelmää voidaan laajentaa figuraatiososiologiaksi kutsutun tutkimussuuntauksen avulla. Alan urheilututkimuksen pioneereina pidetään tunnettuja sosiologeja Norbert Eliasia ja Eric Dunningia. Suomalaisessa tutkimuskirjallisuudessa johdatusta aiheeseen on tarjonnut muun muassa yhteiskuntatieteilijä Esa Sironen. Nykyisin tunnetuimpana figuraatiososiologina pidetään tanskalaissaksalaista sosiologi Henning Eichbergia. Käytän tutkimuksessani tilan figuraatiososiologisessa määrittelyssä apunani edellä mainittujen asiantuntijoiden teoksia.

Figuraatiolla tarkoitetaan keskinäisten riippuvuussuhteiden ketjua ja sen ketjujen verkkoa. Esa Siroson (1995, 233–235) mukaan figuraation käyttöönottoaminen teoreettiseksi työkaluksi auttoi monipuolistamaan liikunnan kerroksiseksi sosiaalisesti ilmiöksi. Tällöin Sironen käyttää Henning Eichbergin (1987, 27) kehittämää käsitettä ruumiillisuus. Sironen kritisoi liikunnan käyttäytymistieteitä ennen 1990-lukua: sen ajan tutkimuksissa liikunnan aika ja paikka olivat tasalaatuisen vakaita ja universaaleja, luonnontieteistä johdettuja köyhiä ja merkityksettömiä ympäristöjä. Tutkimuskentän ongelmat voitiin muuttaa yksipuolisesta näkökulmasta ”enemmän tai vähemmän liikuntaa” figuraation avulla uuteen järjestykseen. Siroson mukaan liikunnassa tuli figuraation myötä kysyä minkälaista, missä ja kuinka: aikaa ja paikkaa kun ei enää tarvinnut mieltää tieteellisessä ajattelussa olevan vain neutraalisti olemassa, vaan niiden ymmärrettiin nyt ilmenevän sosiaalisina ja kulttuurisina konstruktioina, jotka jo itsessään vaativat tulkintaa. (Sironen 1995, 233–236.)

Esa Siroson ja Soile Veijolan (1994, 336–337) mukaan sosiologisessa puheessa figuraatioksi kutsutaan ihmisten ja ihmisvartaloiden keskinäisiä kuvioita ja niistä muodostuvia suhteiden verkkoja. Ihmisvartaloiden kuvioissa, tapahtuivat ne sitten jalkapallopelissä tai seuratanseissa, liikuntasosiologit näkevät koko yhteiskunnan paljaimmillaan. Ihmisten keskinäisten riippuvuuksien ketjut ja näiden ketjujen verkot siis muodostavat sosiaalisen todellisuuden aineksen.

Norbert Elias havainnollistaa figuraatiota jalkapallo-ottelulla. Yksittäisten pelaajien liikkeiden yhteenkietoutuminen muodostaa pelin lopputuloksen, mutta kukaan heistä ei ole suunnitellut, määrännyt tai ennakoanut lopullista pelin kulkua. Jalkapallo-ottelu, jota

Elias siis vertaa yhteiskuntaan, on olemassa vain jatkuvana figuratiivisten voimasuhteiden muutoksena. Yhteiskunnan toiminta on sivilisoitumista päättymättömässä prosessissa, jolle ominaista on ihmisten välisten riippuvuusketjujen pidentyminen ja ketjuverkoston tihentyminen. Tässä verkossa ihmisen tulee huomioida omat ja muiden ihmisten toiminnot ja ennakoida näiden seurauksia. Elias huomauttaa, että kieli ei saa otetta sosiaalisen todellisuuden figuratiivisesta luonteesta, sillä se erottaa yksilön ja yhteiskunnan kahdeksi erilliseksi kappaleeksi, jotka kielessä ikään kuin vasta jälkikäteen joutuvat toistensa kanssa tekemisiin. (Elias & Dunning 1986, Sirosen & Veijolan 1994 mukaan, 339–341.)

4.1. Ruumillisuus ja tilat

Eichberg (1987, 27–34) yhdistää ruumiin liikkeet yhteiskuntaan. Yhteiskunnan olemuksen paljastavat hikoilevat ruumiit liikkuvat tietyssä ajassa ja tilassa paljastaen yhteiskunnan paljaimmillaan. Ruumiin liikkeiden tilallinen rakentuminen on tärkeässä roolissa. 1600- ja 1700-luvuilla aatelisto vei ensimmäisenä liikunnan vapaasta tilasta saleihin, maneeseihin ja salonkeihin kehittäen samalla tilojen hallikulttuurin. Filantrooppipedagogit kääntyivät vapaan tilan rajoittamista vastaan ja harjoittivat ruumiinliikkeitä kaupunkien ulkopuolella laajoilla niityillä. 1840 -luvulla alkoi nousta taas uusi hallisukupolvi, joka ryhtyi voimistelemaan halleissa. Hallivoimistelu ja sen kurinalaisuus kävi yksiin vallinneen poliittisen aatteen kanssa. Myös englantilainen vapaissa tiloissa toteutettu urheilu siirrettiin ajan myötä kaupallisiin sirkustelttoihin ja urheiluhalleihin. 1900-luvun alussa nähtiin liikunnan tilankäytössä jälleen yhteiskunnan tilaa mukailevia tilavalintoja: kumouksellisuutta, vastaliikettä ja vihreään luontoon palaamista. (Eichberg 1987, 32–34.)

Nykyiset urheilupaikat alkoivat 1920- ja 1930-luvuilla rajautua stadioneille ja erilleen ei-urheilullisesta ympäristöstä. Nykyisiä liikuntapaikkoja, kuten valaistuja latuja ja jalkapallokenttiä Eichberg (1987, 34) vertaa maisemaa leikkaaviin teollisuusalueisiin. Kuntokeskuksissa ja kehonrakennussaleilla liikkuva ruumis puolestaan asettuu dialogiin koneiden ja peiliseinien kanssa. Hiihtokulttuuri ja turistikeskukset osoittautuvat Eichbergin tulkinnassa maisemaa syöviksi tilan kolonisoinnin moottoreiksi. Nykyliikunnan tiloilla on aktiivinen osa ihmisen elämysyhteyden palstoittamisessa ja

pirstaloitumisessa työhön, asumiseen, kulutukseen, vapaa-aikaan ja liikenteeseen. (Eichberg 1987, 34.)

Urheilu on tilankin suhteen liikkuvien ruumiiden konfiguraatiota, joka viittaa tiettyyn yhteiskunnalliseen järjestykseen. Ihmisruumis ei rajoitu ihoon, vaan jatkuu ympäröivään tilaan. Tila, esimerkiksi jalkapallopelin ja stadionin yhdistelmä, ei ole luonnollinen ja merkityksetön, vaan urheilun ajan tapaan sosiaalinen, historiallinen ja kulttuurisesti relatiivinen. (Eichberg 1987, 34.)

4.2. Liikuntakulttuurin käytännöt

Henning Eichberg (2007, 17–19) jakaa ruumiillisen liikuntakulttuurin kolmeen eri käytäntöön. Kilpaurheilu, voimistelu sekä pelit ja leikit edustavat kaikki liikuntakulttuuria, mutta niiden sisältämät käytännöt vaihtelevat huomattavasti. Eichberg lähestyy käytäntöjä ensisijaisesti eettisyyden näkökulmasta, mutta Itkonen (2012, 4) huomauttaa, että eri käytännöt vaativat myös erilaisia ja tarkoituksenmukaisia tiloja.

Kilpaurheilussa liikutaan standardinomaisissa, tarkasti määritellyissä tiloissa. Standardoimisen tavoitteena on kilpailujärjestelmän toimivuus: vieraalle kentälle pelaamaan menevä urheilija tietää suunnilleen ne tilojen puitteet, joissa hän tulee urheilemaan. Kilpaurheilussa vallitsevat säännöt määrittävät lisäksi toimijoiden keskinäisiä fyysisiä ja sosiaalisia tiloja. (Itkonen 2012, 4; Eichberg 2007, 19.)

Voimistelussa vallitsee ennalta sovittu yhteisöllinen ”käsikirjoitus”, jota toteutetaan voimistelun tilasuunnitelman mukaisesti. Kilpavoimistelun tilat on määritelty, mutta mahdollisuuksia omanlaisiin tilasovelluksiin on myös olemassa. Pelit ja leikit sekä tähän liikuntakulttuurin käytäntöön kuuluvat kansanjuhlat sen sijaan toteutuvat suunnittelemattomissa tiloissa. Ne voivat käynnistyä esimerkiksi kadulla tai metsässä. Täten ihmisten fyysiset ja sosiaaliset tilat ovat ennakoimattomampia. (Itkonen 2012, 4; Eichberg 2007, 19.)

Urheilun ja liikunnan pirstaloiduttua yhä erilaisemmat tilat ovat alkaneet soveltaa liikkumisympäristöiksi. Esimerkiksi skeittaajat ja parkour -harrastajat löytävät harjoittelutiloja kaikkialta urbaanista ympäristöstä.

5. Seurojen tilat Suomessa

Urheilutiloissa on tapahtunut Suomessa viimeisen vuosisadan aikana huomattavia muutoksia. Muutoksessa on ollut paljon alueellisia eroavaisuuksia, mutta tämän päivän liikuntapaikkarakentamista ohjaa pyrkimys alueelliseen tasa-arvoon. Kilpaurheilun harjoittelu- ja pelipaikatkin ovat yleensä osittain julkisrahoitteisia. Joukkueurheilussa ainoastaan jääkiekossa on ammattilaissarja, joten yksityisrahoitteisten stadionien määrä on Suomessa vähäinen.

Suomalaisten urheilukenttien ja -paikkojen tilakehitystä voidaan tarkastella kansallisessa kuvassa seuratoiminnan kausien kautta. Kaudet luovat hyvän yleiskuvan Suomen kenttäolosuhdekehityksen yleisestä linjasta. Linjan kuvaaminen antaa hyvää kansallista vertailupohjaa Vaasan Palloseuran tilojen kehittymisen kausille.

5.1. Seuratoiminnan kaudet

Hannu Itkonen on eritellyt suomalaisen seuratoiminnan muutoksen neljään eri kauteen. Ensimmäistä seuratoiminnan muutoksen kautta Itkonen nimittää järjestökulttuurin kaudeksi, joka alkoi vuosisadan vaihteesta ja jatkui 1930-luvulle. Vaasan Palloseura perustettiin tämän kauden aikana vuonna 1924. Järjestökulttuurin kautta seuraa harrastukselliskilpailullinen kausi (1930-luvulta 1960-luvulle), kilpailullisvalmennuksellinen kausi (1960-luvulta 1980-luvulle) ja eriytyneen toiminnan kausi 1980-luvulta tähän päivään. (Itkonen 1996, 215.)

Urheilutoiminta alkoi järjestäytyä seuroihin jo 1800-luvulla. Suomen ensimmäinen urheiluseurana pidetty järjestö on 1856 perustettu Björneborgs Segelförening (Laine 1984, 1). 1800-luvun urheilutoiminta ja järjestäytyminen oli kuitenkin varsin satunnaista, eikä tutkimukseni kannalta oleellisia kansallisia sarjamuotoisia kilpailuja pelattu Suomessa ennen 1900-lukua. Jätän täten 1900-lukua edeltävän ajan tarkastelematta ja keskityn seuratoiminnan muutoksen kausiin.

5.1.1. Järjestökulttuurin kausi

Erityisesti 1900-luvun alussa urheilun olemassa olevat toimintatilat suuntasivat vahvasti liikuntatoimintoja ja lajiharrastusta. Mikäli lajiin sopivat tilat kylältä tai järjestötalolta olivat käytettävissä, käyttäjiä tiloille riitti. Tilat olivat kauttaaltaan vaatimattomia, mutta usein harrastusinnokkuuteen riittäviä. Valtion urheilulautakunnan vuoden 1930 liikuntapaikkakyselyn mukaan tämän päivän modernin liikuntapaikan kriteerit täyttäviä urheilukenttiä oli vain kolmella paikkakunnalla: Helsingissä, Turussa ja Viipurissa. Urheilukenttien omistusrakenne oli hyvin nykyajasta poikkeava. Vuonna 1930 neljä viidestä eli 80 prosenttia Suomen urheilukentistä oli yksityisten yhteisöjen omistuksessa, kun tänä päivänä omistusrakenne on täysin päinvastainen. Tänä päivänä Suomessa kolme neljästä liikuntapaikasta on kuntien tai kuntien alaisten organisaatioiden omistuksessa (K. Suomi, henkilökohtainen tiedonanto, 4.10.2010).

Yksityisiä liikunta- ja urheilutilojen omistajayhteisöjä järjestökulttuurin kaudella olivat suojeluskunnat, nuoriso- ja urheiluseurat sekä työväenyhdistykset. Kentät olivat siis sosiaalisidonnaisten järjestöjen ja yhdistysten toimitiloja. Tämä vahvisti urheilun järjestöllisiä siteitä. Hyvin harvat kunnat olivat myöntäneet koulujen saleja seurojen käyttöön. (Itkonen 1996, 219; Ilmanen 1995, 232–235).

5.1.2. Harrastuksellis-kilpailullinen kausi

Harrastuksellis-kilpailullisella kaudella liikuntapaikkojen määrä alkoi kasvaa nopeasti. Määrän nopea kasvu loi edellytyksiä liikuntakulttuurin sisällölliselle muutokselle. Lajikirjo ja -harrastus kasvoivat, kun yhä useammat kentät tarjosivat yhä useammalle ihmiselle ja lajille harjoittelu- ja kilpailutilat. Kauden tilakehityksen ominaispiirteisiin kuuluu myös koulujen liikuntasalien ovien avaaminen urheilun harrastajille. (Itkonen 1996, 220–221).

Vuonna 1945 valtio asetti Valtion liikuntakasvatuskomitean pohtimaan erityisesti urheilukenttien rakentamista ja kunnallisten urheilulautakuntien perustamista. Harrastuksellis-kilpailullisen kauden aikana perustettiin lähes jokaiseen Suomen kuntaan liikunta-asioista vastaava elin. Kuntien liikuntatoimen kehitys johti liikunnan uuteen organisoitumiseen ja kuntien taloudesta riippuen alueelliseen eriarvoisuuteen.

Kaupunkeihin rakennettiin kehittyneitä liikuntapalveluita, kun maaseudun kunnat joutuivat tyytymään kenttien kunnossapitoon ja pitäjänmestaruuskilpailuihin sopivien tilojen luomiseen (Ilmanen 1995, 260–261, 265–266).

Liikuntapaikkarakentaminen sai lisäpotkua 1940-luvulla Oy Veikkaustoimisto Ab:n kasvaneen tuloksen ansiosta. Veikkaus tilitti tuotot valtiolle, joka jakoi sitä edelleen liikuntapaikkarakentamiseen. 1940-luvun lopulla tukipotti kasvoi niin suureksi, että sillä oli kansallisen liikuntapaikkarakentamisen kannalta pysyvä merkitys. Avustusrahoja ei kuitenkaan käytetty liikuntapaikkarakentamiseen niin tehokkaasti kuin olisi ollut mahdollista. Pirstaleisessa rakentamisessa suosittiin pieniä liikuntapaikkoja, joiden käyttöastekin jäi usein pieneksi. Poikkeuksena pienten liikuntapaikkojen rakentamisen linjaan olivat uimahallit ja olympiarakentaminen. (Kokkonen 2010, 72–72.)

5.1.3. Kilpailullis-valmennuksellinen kausi

1960-luvulta alkaen urheilupaikkarakentamisessa alkoi näkyä valtion liikuntapolitiikan ja kunnallisen liikuntasuunnittelun vaikutus. Seuroissa pääsääntöisesti toimivat henkilöt pääsivät mukaan kunnan suunnitteluprojekteihin, joten harjoitus- ja kilpailukenttiä rakennettiin paljon seuraväen mieltymysten mukaan. Tämä tarkoitti lajinomaisten suorituspaikkojen lisääntymistä. (Itkonen 1996, 223.)

Kunnolliset liikuntapaikat olivat kuitenkin 1960-luvulla vielä harvassa. Sotien jälkeinen niukkuus heijastui yhä liikuntapalveluihinkin. Elitistisinä pidettyjä lajeja kuten alppiihtoa ja golfia ei tuettu kunnalliselta puolelta lainkaan, ja myös jäähallirakentaminen oli hyvin maltillista. Aikakauden suunnitteluideologiaa ohjasi liikuntapaikkojen keskittäminen, mikä toisaalta vähensi asukaslähtöisten lähiliikuntapaikkojen määrää. (Kokkonen 2010, 154.)

Resurssien rajallisuus näkyi liikuntapaikkarakentamisessa. Niistä käytiin taistoa paitsi eri lajien, myös kilpaurheilun ja kuntoliikunnan kesken. Kuntoliikunta alkoi nostaa suosiotaan 1960-luvulla, joten siihen soveltuvia tiloja tarvittiin lisää. (Itkonen 1996, 223.) Kuntoliikunnan huomioon ottaminen liikuntapaikkarakentamisessa ei kuitenkaan merkinnyt kilpaurheilun tarpeiden syrjäyttämistä. Esimerkiksi salitarjonta lisääntyi,

mikä paransi sekä kunto- että kilpaurheilijoiden harjoitteluolosuhteita. (Kokkonen 2010, 154.)

Kunnat asetettiin 1960-luvulla liikuntapaikkojen ensisijaisiksi rakentajiksi ja ylläpitäjiksi. Kuntien takaama rahoitus lisäsin liikuntapaikkarakentamista 1970-luvulla. Lisäksi Veikkauksen tuotot kasvoivat ja Opetusministeriö tuki kehitystä suosimalla kunnallisia liikuntapaikkahankkeita. Liikuntapaikkarakentaminen määrittyi yhä selvemmin julkisen vallan tehtäväksi. Siinä missä julkinen valta tarjosi seuroille tiloja, nousi niissä tapahtuvan toiminnan organisoiminen seurapuolen tehtäväksi. (Kokkonen 2010, 155.)

5.1.4. Eriytyneen toiminnan kausi

Suomi oli 1980-luvulle tultaessa kokenut todella voimakkaan taloudellisen kasvun. Maan vauraus näkyi myös liikuntapaikkarakentamisessa. Liikuntapaikkojen määrä kasvoi 1980-luvulla jopa kolmanneksella ja liikuntapaikkojen laatu parani huomattavasti. (Kokkonen 2010, 235.)

Suurimmat lajiliitot Suomen Palloliitto, Suomen Urheiluliitto ja Suomen Jääkiekkoliitto pyrkivät vaikuttamaan vahvasti omien lajiensa suorituspaikkojen rakentamiseen. Kilpaurheilun suoritus- ja harjoituspaikkojen määrä lisääntyi, ja Suomeen rakennettiin useita jalkapallo- ja yleisurheilukenttiä ja jäähalleja. (Kokkonen 2010, 235–236.)

”Suomen liikuntapaikkatarjonta oli saavuttanut 1990-luvun alkuun mennessä niin hyvän tason, että sopivien olosuhteiden puute esti enää harvoin liikunnan harrastamisen.” (Kokkonen 2010, 286.) Kokkonen ytimekäs ilmaus kertoo paljon tilojen kehittymisestä. Suomessa on ainakin kaupungeissa saavutettu 20 vuotta sitten taso, jolla tilat ovat taanneet liikunnan harrastajalle mahdollisuuden harrastaa haluamaansa lajia.

Eriytyneen toiminnan kaudella lajikirjo on laajentunut valtavasti ja huippu-urheilutoiminta ammattimaistunut. Vuonna 1980 voimaan astunut liikuntalaki on taannut kuntalaisille puitteet harrastaa eri liikuntalajeja yhä paremmissa olosuhteissa. Urheilun viihteellistyminen ja rahavirtojen kasvu on mahdollistanut parempien harjoittelu- ja kilpailuolosuhteiden lisääntymisen ainakin jääkiekon ja osassa jalkapallon pääsarjakaupungeista. (Itkonen 1996, 226–230).

Hartwall Areena ja Sonera Stadion ovat pääkaupunkiseudun näyttävimmät esimerkit eriytyneen ja kaupungistuneen urheilun suorituspaikkarakentamisesta ja tilojen modernisoitumisesta. Myös uudet lajit ja niiden suorituspaikat ovat rantautuneet Suomeen. Jyväskylään on esimerkiksi rakennettu parkourpuisto. Vaasan Palloseuran tuleva stadion tulee edustamaan modernia suorituspaikkarakentamista, joka on valtaosin rakennettu kaupungin ja valtion rahoituksella.

5.2. Suomen jalkapallon harjoittelu- ja ottelutilojen kehityslinjoja

Jalkapallo-olosuhteiden kehityksessä on havaittavissa jonkin verran samansuuntaisia linjoja Itkosen kausien kautta tarkastellun tilakehityksen kanssa. Ensimmäiset hyvät nurmikentät ovat olleet yksittäisiä valonpilkahduksia olosuhteiden parantumisen saralla, mutta julkisen vallan tullessa yhä vahvemmin tukemaan urheilupaikkarakentamista ovat olosuhteet jalkapallon pelaamiselle kehittyneet koko maan laajuisesti.

Jalkapalloa alettiin pelata Suomessa 1800-luvun lopulla. Jalkapalloon soveltuvat nurmikentät olivat pelin alkuvuosina hyvin harvassa. Y. E. Vilja kuvaa jalkapallohistoriassaan alkuaikojen jalkapallo-olosuhteita pölyisiksi: ”Kaikki kentät olivat hiekkakenttiä, ellei sitten oteta lukuun jonkun maaseudun niitylaidunta (Vilja 1968, Kanervan 2007, 297 mukaan). Suurimmissa kaupungeissa saattoi löytää riittävän suuria kenttiä, joilla harrastettiin myös muita urheilulajeja. 1900-luvun alussa jalkapalloa pelattiin myös muun muassa toreilla. (Kanerva 2007, 297.)

Helsingissä aloitettiin uusi aikakausi suomalaisessa jalkapalloilussa vuonna 1915, kun viralliset mitat täyttänyt nurmipäällysteinen Helsingin Pallokenttä avattiin käyttöön. Pallokenttä merkitsi uuden vaiheen alkamista suomalaisessa jalkapallokulttuurissa, kun otteluita oli mahdollista pelata nyt hiekkakenttien, niittyjen ja torien lisäksi hyväkuntoisella nurmikentällä. Muissa kaupungeissa jalkapalloa päästiin pelaamaan kunnollisilla nurmikentillä vasta seuraavalla vuosikymmenellä. 1920-luvulla ruohokentät saatiin Tampereelle ja Vaasaan. (Kanerva 2007, 297.)

Nurmikenttiä avattiin kiihtyvään tahtiin 1930-luvulla. Olympialaisten myöntäminen Suomen järjestettäväksi kiihdytti nurmikenttien rakennussuunnitelmia vuonna 1938, ja muutamalle paikkakunnalle saatiinkin ajanmukaiset huippuolosuhteet

olympiajalkapallon järjestämiseksi, vaikka olympialaisten järjestäminen siirtyikin vuodelta 1940 vuodelle 1952. Erot olympiatasoisten kenttien ja monien jalkapalloseurojen omien kenttien välillä olivat kuitenkin valtavia. Muualla Suomessa kunnolliset nurmikentät olivat edelleen harvinaisuus. (Kanerva 2007, 297–298.)

Kanervan (2007, 297–298) mukaan Hannu Eklund kuvaa 1900-luvun alun jalkapalloolosuhteiden kehitystä Kotkan urheiluhistoriassa seuraavasti: ”Ensimmäiset futisareenat olivat Collinin tarha eli Kisakenttä ja vappukenttä (uimalan alue), jotka sopivat paremmin lasten leikkeihin. Katariinan tori (myöhemmin linja-autoasema) valmistui noin 1910 ja oli ensimmäinen kunnollinen pelikenttä. Pelaamista kovin kivisellä kentällä tosin haittasi jonkin verran kaivo, heinävaaka ja toripäivät. 1930-luvun alussa valmistui Fuchsin niityn kenttä, II-luokan kenttiä syntyi vähitellen Hietaseen, Tiutiseen ja Hovinsaarelle. Ruohokenttärähdön kartuttamiseksi pelattiin 1930-luvulla puulaakiotteluita yritysten kesken. Puistolan nurmikenttä valmistui lopulta 1938. Pukusuojat oli tehty 1930-luvun alussa, mutta suihkuvettä lämmitti vain aurinko. Puistolan betonikatsomo, nykyinen Arto Tolsa Areena ja Metsolan ruoho tehtiin sitten olympialaisten alla.” Kuvaus kertoo paljon tyypillisen suomalaisen kaupungin jalkapalloharrastajien käytössä olleista tiloista viime vuosisadan ensimmäisellä puolikkaalla.

Olympialaiset toivat Suomeen myös jalkapallon talviharjoitteluun soveltuvat maapohjahallit. 1950-luvulla maapohjahalleja rakennettiin ympäri maata. Halleja ei suurimmalta osin rakennettu vain jalkapalloilijoita silmällä pitäen, mutta myös palloilijoille myönnettiin halleista harjoitusvuoroja. Seuraavaa suurta olosuhdeparannusta saatiin odotella vuoteen 1981 asti, jolloin Lahden Suurhalli avattiin. Suurhalli oli nimensä mukaisesti suuri jalkapallokentän mitat täyttävä halli, joka oli varustettu aikansa moderneimmalla tekonurmella. Hallin avaamat mahdollisuudet jalkapallon ympärivuotiselle harrastamiselle kiihdyttivät jalkapallohallien rakentamista muillakin paikkakunnilla. Vuonna 2000 Ahvenanmaalle avattu Eckerö-halli oli jo viidestoista Suomeen rakennettu jalkapallohalli. (Kanerva 2007, 298–299.)

Ensimmäiset tekonurmikentät asennettiin Suomessa 1970-luvulla sisähalleihin. Tekonurmia ei ollut suunniteltu yksinomaan jalkapallolle, vaan niiden tuli kestää paitsi eri lajeja myös hallien messuvieraiden askeleita. Ensimmäiset tekonurmet olivat vaarallisia pelialustoja jalkapalloilijoille, ja ne aiheuttivat pelaajille jatkuvasti

loukkaantumisia. Vuonna 1988 jalkapalloväen käyttöön saatiin ensimmäinen hiekkatekonurmi ulkotiloihin. Hiekkatekonurmia asennettiin niin halleihin kuin ulkokentillekin. 1990-luvulla kumirouhe alkoi syrjäyttää hiekan sisähallien tekonurmien täyteaineena. Hiekkatekonurmet aiheuttivat etenkin sisätiloissa pöly- ja homeongelmia. Kumirouhetekonurmia on useissa suomalaisissa jalkapallohalleissa, kuten Talin jalkapallohallissa ja Vaasan kupeessa Mustasaaren Botnia -hallissa. Nykyisiä tekonurmia kutsutaan kolmannen sukupolven tekonurmiksi. Niiden ominaisuuksia on kehitelty hyvin samankaltaisiksi luonnonnurmien kanssa. (Palloliitto 2010.)

Sarjaotteluiden kannalta ulkokenttien olosuhteet ovat tietenkin tärkeimmässä roolissa. Vuonna 1990 jalkapallon SM-sarja uudistettiin, ja syntyi uusi jalkapalloliiga. Liiga-aikakaudella alettiin kiinnittää entistä enemmän huomiota olosuhteisiin, jotta pelejä olisi mahdollista pelata huhtikuusta lokakuuhun. 1990-luvun lopulla laadittiin liigan olosuhdeohjelma, jonka tavoitteena oli saada liigajoukkueiden stadioneille kenttävalaistus, katetut katsomot vähintään 4000 katsojalle sekä lämmitettävät kentät. 2000-luvulla tavoitteet muutettiin vaatimuksiksi, kun liigalisenssin myöntämistä alettiin valvoa tarkemmin myös olosuhteiden kannalta. (Kanerva 2007, 299–300.) Käytännössä kaikki liigajoukkueet eivät kuitenkaan vielä 2010-luvullakaan täytä liigalisenssin ehtoiksi asetettuja olosuhdevaatimuksia, ja liigaa pelataan poikkeusluvalla.

Suomalaisten jalkapallokenttien olosuhdekehitys on sadassa vuodessa parantanut valtavasti lajin harrastusmahdollisuuksia. Maailman huippujoukkueiden satojen miljoonien arvoiset jättistadionit ja harjoituskeskukset ovat vielä kaukainen ja epärealistinen unelma, mutta nykyiselläänkin Suomen jalkapallo-olosuhteet tarjoavat mahdollisuuden pelata jalkapalloa suurimmissa kaupungeissa lähes vuoden ympäri. Suomen ilmasto-olosuhteisiin ei voida vaikuttaa, joten tämänhetkisillä taloudellisilla ja teknisillä resursseilla mitattuna jalkapallo-olosuhteiden tilanne on Suomessa varsin hyvä. Tekonurmien vähäinen määrä liigaseurojen stadioneilla saattaa kuitenkin yhä pitkinä talvina siirtää otteluita.

Jalkapallojoukkueella on vaikea tehdä Suomessa taloudellista voittoa, joten pääoman puute on seuroille jatkuva ongelma. Mikäli jalkapallon asema penkkiurheiluna lähitulevaisuudessa kasvaisi merkittävästi, avaisi se kehitysmahdollisuuksia myös olosuhteiden näkökulmasta katsottuna. Niin kauan kuin seurat elävät taloudellisesti kädestä suuhun, suuria olosuhdeparannuksia on turha odottaa. Esimerkiksi pitkälle suunniteltu

Espoon Hongan jättistadionhanke on laitettu jäihin realistisen rahoitussuunnitelman puuttuessa. Toteutuessaan stadion olisi kuitenkin uusi askel suomalaisten jalkapallokenttien olosuhdekehityksessä.

6. Vaasan Palloseuran ensiaskeleet

Vaasan Palloseura on vuonna 1924 perustettu palloilun erikoisseura. VPS tunnetaan tänä päivänä parhaiten jalkapallotoiminnastaan, mutta seurassa on historian saatossa pelattu monia muitakin palloilulajeja. Perustamiskokouksessa VPS:n ohjelmaan kirjattiin jalkapallo ja jääpallo, ja myöhemmin Palloseurassa on pelattu jääkiekkoa ja koripalloa sekä keilattu. VPS on pelannut 49 kautta jalkapallon pääsarjassa, joten vuoden 2013 kausi on seuralle juhlallisesti viideskymmenes Suomen korkeimmalla sarjatasolla. Jääpallossa Vaasan Palloseuran värit olivat edustettuina kahdeksallatoista pääsarjakaudella ja lukuisina vuosina alemmilla sarjatasoilla. Jääkiekon ja koripallon perinteet eivät muodostuneet pitkiksi, ja ne jäivät VPS:ssä kokeilumuotoisiksi lajeiksi. Jääkiekkotoimintaa harjoitettiin 1960-luvulla alle kymmenen vuotta ja koripallon kaupunkisarjoihin osallistuttiin muutamana vuonna 1940-lvulla. Olympiavuonna 1952 seuratoimintaan mukaan otetun keilailun toiminta on jatkunut vuosikymmeniä aktiivisena, erityisesti vuonna 1974 perustetun itsenäisen alajaoston toimesta. Keilailutoiminta jatkuu seurassa edelleen. (Vesanto 1999, 10–11, 39, 57 & 135; Joutsu 2009.)

6.1. Jalkapalloilu Vaasassa ennen VPS:n perustamista

Vaasassa oli potkittu palloa epäsäännöllisesti jo pitkään ennen Vaasan Palloseuran perustamista. Ensimmäinen jalkapallo-ottelu pelattiin Vaasassa jo 1800-luvun lopulla. Vaasan puuvillatehtaan palveluksessa olleen englantilaisinsinöörin isä Edward Cooper järjesti puuvillatehtaan herroille ja rengeille Hietalahden kuuluisan huvilan edustalla jalkapallo-ottelun vuonna 1896. Ottelun jälkeen jalkapallon potkiminen oli pitkään vain satunnaista, sillä jalkapalloa Vaasassa masinoinut Cooper muutti takaisin Englantiin. Cooper kuitenkin palasi Vaasaan vuonna 1905, minkä jälkeen jalkapallotoiminta alkoi jälleen viritä Cooperin ja Englannissa niin ikään työskennelleen Vaasan Puuvillatehtaan johtajan A. Gardbergin avustuksella. (Valpas 1999, 9; Wällen 2007, 208.)

Vaasan historian ensimmäinen jalkapalloturnaus pelattiin vuonna 1907 kaupungin rakentaman Hietalahden hiekkakentän vihkiäisten yhteydessä. Turnajaisiin osallistui neljä seuraa: Vasa IFK, Vapaapalokunnan urheilukerho, Palosaaren Urheiluseura ja

Liikemiesten Voimisteluseura. Turnausta edeltävänä päivänä ensimmäisen jalkapallonsa ostanut VIFK voitti turnauksen. Liikemiesten Voimisteluseurasta syntyi myöhemmin Vaasan Vasama, jonka palloilujaoston johtohahmot puolestaan perustivat vuonna 1924 Vaasan Palloseuran. (Valpas 1999, 9; Wällen 2007, 208.)

Ensimmäisenä jalkapallon otti seuraohjelmaansa ruotsinkielinen Vasa Idrottssällskap vuonna 1908. Kilpailutoiminta tapahtui Vaasassa 1910-luvulla pääosin ruotsinkielisten seurojen välillä Suomalaisen Lyseon Urheilijoiden osallistuessa palloiluun vain satunnaisesti aina vuoteen 1918 asti, jolloin urheilutoiminta hiljeni koko Suomessa kansalaissodan takia. (Valpas 1999, 10.)

6.2. Vaasan Palloseura perustetaan palloilun erikoisseuraksi

Vaasan Palloseuran perustamiskokous pidettiin 26.9.1924 Fisherin kahvilassa Suomalaisen Lyseon Urheilijoiden ja Vaasan Vasaman palloilujaostoissa toimineiden innokkaiden palloiluaktiivien toimesta. Vasamassa palloilujaoston erkaantuminen omaksi seurakseen herätti vastustusta, mutta Palloseuran perustajat painottivat erikoistumisen välttämättömyyttä myös taloudellisen riskin uhalla. Vasamasta erkaantuneet palloilijat lupasivat jäädä yleisseura Vasaman jäseniksi vähentääkseen irtaantumisolmoituksensa paheksuntaa. (Valpas 1999, 10–11.)

Vaasan Palloseura perustettiin palloilun erikoisseuraksi. Sen arvopohja ei ollut poliittinen, ja perustettaessa arvot kirjattiin seuraavasti: ”Seuran tarkoituksena on vaalia palloilun kehitystä jäsentensä keskuudessa.” Myöhemmin 1950-luvulla arvoja päivitettiin seuran uuden johtokunnan ajatusmaailman kaltaiseksi: ”Seuran tarkoituksena on vaalia ja tukea seuran harrastamia urheilumuotoja sekä edistää terveiden elämäntapojen ja raittiuden noudattamista jäsentensä keskuudessa.” Lisäksi seuran tavoitteisiin kirjattiin erityisesti nuorisotyö. (Vaasan Palloseura ry:n säännöt 1924 ja 1952.)

VPS oli Vaasan ensimmäisenä suomenkielisenä erikoisseurana täynnä innokkuutta omaa tekemistä kohtaan, vaikka lähtökohdat eivät olleet helpot. VPS perustettiin ilman taloudellista pääomaa, ja kaupungin kenttätilanne oli heikko. Seuran ensimmäinen puheenjohtaja Hugo Valpas kuvaa seuran alkuvuosien toimintaa ”sammumattoman

innon ja uhrautuvaisuuden johtaman iskujoukon taisteluksi väkisin vaikka läpi harmaan kiven”. Valppaan mukaan Palloseurasta ei olisi onnistuttu rakentamaan toimivaa seuraa ilman hyvää toveruushenkeä ja pettämätöntä uskoa tulevaisuuteen. VPS:n toiminta-aktiivit saattoivat Valppaan mielestä ”vepsulaisille” naureskelleet skeptikot häpeään. (Valpas 1999, 11.) Puheenjohtajan kirjaamat sanat ovat subjektiivisia, mutta kuvaavat sitä työn ja esteiden määrää jotka VPS:n pioneerien oli epäilemättä ylitettävä ja voitettava onnistuakseen luomaan jalkapallon ja jääpallon erikoisseuralle toimintamallin Suomen ensimmäisten seurojen joukossa.

Edellä kerrottu kuvaa niitä olosuhteita, joista VPS lähti ponnistamaan kohti menestyksestä seuratoimintaa. Seuraava luku käsittelee Vaasan Palloseuran tiloja ja seuran toimintamuotoja läpi sen historian, ja esittelee toimintoja tilojen luomisen taustalla.

7. Vaasan Palloseuran tilat ja toimintamuodot

Vaasan Palloseuran toimintatavat tilojen luomiseksi ja saavuttamiseksi on jaettu neljään toimintakauteen. Kaudet on ryhmitelty kuvaamaan pääasiassa seuran toimia harjoittelu- ja ottelutilojen järjestämiseksi. Ensimmäinen kausi kattaa VPS:n toiminnan ensimmäisen vuosikymmenen perustamisvuodesta 1924 alkaen ja 1930-luvun puoliväliin. Ensimmäistä kautta kutsutaan tässä tutkimuksessa itsenäisen tilojen luomisen kaudeksi. 1930-luvun puolivälistä 1950-luvulle jatkui avustetun itsenäisen toiminnan kausi, jolla VPS pyrki edelleen itsenäiseen tilanluomistoimintaan ottaen kuitenkin vastaan julkiselta sektorilta avustuksia ja satunnaisia tiloja. 1950-luvulla alkoi VPS:n järjestelmällinen ja asteittainen siirtyminen julkisten tilojen käyttäjäksi, mutta harjoittelun keskus oli edelleen seuran itsenäisesti rakentamalla kentällä. 1980-luvun lopulla enemmistö VPS:n käyttämistä tiloista alkoi olla kaupungin omistuksessa olevia tiloja, ja VPS myi oman kenttänsäkin kaupungille. Tilat on kunkin kauden kohdalla jaettu kahteen lukuun, joista toinen käsittelee VPS:n harjoittelu- ja ottelutiloja ja toinen seuratoiminnan tiloja. Harjoittelu- ja ottelutilat kattavat kaikki tilat, joita Vaasan Palloseura on käyttänyt urheilullisiin tarkoituksiin. Seuratoiminnan tiloilla tarkoitetaan virkistykseen, juhliin, varainhankintaan, hallintoon ja muihin seuran eri tarkoituksiin käyttämiä tiloja. Kahdella ensimmäisellä kaudella luodaan myös tarkka katsaus kahteen seuran rakentamaan kenttään ja siihen prosessiin, joka kenttien rakentamisen on mahdollistanut.

7.1. Itsenäinen tilojen luomisen kausi

VPS:n alkuvuosina seura joutui toimimaan erittäin haastavissa olosuhteissa. Tilojen järjestäminen ja pelikokemuksen kerääminen oli ongelmallista, sillä seura oli lähes varaton eikä sillä ollut enempää kunnon kenttää harjoitteluun ja otteluiden pelaamiseen kuin varoja seuratalon ostamiseen. Vaasan kaupungin ylläpitämät kentät olivat harvassa, huonokuntoisia ja niiltä oli vaikeaa saada vuoroja. Vaasan Palloseura pyrki järjestämään seuratoimintansa tilat mahdollisimman itsenäisesti, joten seuran kymmentä ensimmäistä vuotta perustamisvuodesta 1924 noin 1930-luvun puoliväliin asti voidaan perustellusti kutsua itsenäisen toiminnan kaudeksi.

Sarjamuotoisen kilpailun alettua VPS:n jääpallon ja jalkapallon edustusjoukkueet pelasivat Suomen korkeimmalla tai toiseksi korkeimmalla sarjatasolla läpi ensimmäisen tilojen luomisen tarkastelukauden. Suomessa ei kuitenkaan ollut valtakunnallista jalkapallosarjaa ennen vuotta 1930, sillä siihen asti Suomen mestaruus ratkaistiin cup-muotoisessa karsintasarjassa, jossa otteluparit karsiutuivat ”kerrasta poikki”. Virallisten otteluiden määrä jäi täten hyvin vähäiseksi, etenkin kun vastaan asettui usein paremmista olosuhteista ponnistava turkulainen tai helsinkiläinen joukkue. VPS otti usein suuria taloudellisia riskejä järjestämällä ystävyysotteluita jopa ulkomaisten seurojen kanssa päästäkseen pelaamaan ja samalla kattaakseen seuran toiminnan ja tilojen luomisen synnyttämiä kuluja. Toiminta oli erittäin itsenäistä myös tältä kantilta tarkasteltuna. (Valpas 1999, 12.)

Oman seuran toiminnan ja tilojen eteen oli tehtävä valtava määrä itsenäistä työtä. Toiminnan vakiintuessa VPS loi ja sai käyttöönsä useita tiloja. Itsenäisen toiminnan kauden kuva ja suurin yksittäinen ponnistus onkin seuran täysin itsenäisesti rakentama Vöyrinkaupungin Pallokenttä. Se oli historiallisesti ensimmäinen yksityisen seuran rakentama ja ylläpitämä jalkapallokenttä Suomessa. Seuraavat luvut käsittelevät Vaasan Palloseuran käytössä kymmenen ensimmäisen toimintavuoden aikana olleita tiloja ja toimia niiden taustalla.

7.1.1. Harjoittelu- ja ottelutilat itsenäisten tilojen kaudella

VPS aloitti toimintansa vuonna 1924 seitsemän joukkueen voimin. Jalkapallojoukkueita kasattiin neljä ja jääpallolijoista saatiin kolme joukkuetta. (Vaasan Palloseuran toimintakertomus 1924–1925.) Seitsemän joukkuetta ja satakunta seurajäsentä tarvitsivat toiminnoilleen tiloja, joiden käyttöön saaminen oli jo itsessään haaste.

Jääpallo

Urheilutilojen vaikea saavutettavuus aiheutti VPS:n jäsenille paljon töitä läpi ensimmäisen kauden ajan. Ponnistukset olivat suuria jo seuran ensimmäisenä toimintavuotena. Vaasan suurimmat seurat Vasa Idrottssällskap ja Vasama eivät VPS:n perustamisvuoden talvena edellistalvien tapaan ylläpitäneetkään jäärataa Vaasan keskustan kupeessa sijaitsevalla Onkilahdella ”olosuhteiden pakosta”. Vaasan

Palloseuran jääpalloilijat halusivat kuitenkin jäälle, ja ylläpitivät jäärataa auki omin voimin. Jää raivattiin meren lahden jäälle Onkilahdella. Jääpallojaosto kutsui Suomen mestarin HJK:n Vaasaan, ja ottelu pelattiin tällä seuran omin voimin ylläpitämällä radalla. Radalla pelattiin myös paikallista VIS:iä vastaan ja sillä järjestettiin seuran jäsenille pikaluistelukilpailut. (Vaasan Palloseuran toimintakertomus 1924–1925; Vesanto 1999, 25.)

1920-luvulla VPS pelasi ja harjoitteli jääpalloa säännöllisesti kahdella eri luistinradalla. Onkilahden lisäksi Palosaaren kupeeseen merenjälle tehty jäärata mahdollisti VPS:n jääpalloharrastukseen. (Vaasan Palloseuran toimintakertomukset 1925–1927.) Toimintakertomuksissa valiteltiin luistinradan valmistumisen hitautta, mutta valitteluja omatoimisen ylläpidon taakasta esiintyi vain ensimmäisen toimintavuoden kertomuksessa. Edellä mainitun talven jälkeen jääradan ylläpito palasi ennalleen, eikä VPS:n jäsenten tarvinnut itse raataa jääpalloharjoitusten järjestämiseksi. Vaasan Vasama ja VIS ylläpitivät luistinratoja kaupungin avustuksella 1920-luvun loppuun asti. Kaupungin Vasamalle ja VIS:lle antama taloudellinen tuki oli vuositasolla 20 000–30 000 markkaa. Avustukset rahoitettiin Anniskeluyhtiön voittovaroista tai lahjarahastoista, vuodesta 1925 lähtien kaupungin budjetista. VPS:n ei mainita saaneen avustusta ensimmäisenä talvena tapahtuneesta Onkilahden jääradan aukipitamisestä. (Vaasan kaupunki urheilun edistäjänä 1880–1943. Vaasan urheilulautakunnan kertomus ja tilastollinen yhteenveto 1944. Vaasan Keskusarkisto.) Vuodesta 1930 lähtien VIFK jäädytti ja ylläpiti luistinrataa Hietalahden vanhalla kentällä, edelleen kaupungin tukemana. VIS:n jääpallolutoiminta siirrettiin edeltävänä vuonna VIFK:iin, joten seurasta tuli kaupungin suurin jääpalloseura. (Sundqvist, Järvinen & Hietämäki 1992, 110.) VPS käytti ensimmäisen tilakautensa aikana näitä jääpallotiloja vuokralaisen ominaisuudessa. Vuokraamisen mahdollistanutta varainkeruuta kuvataan tarkemmin tulevissa luvuissa.

Kuva1. Vaasan Palloseuran vuoden 1925 jääpalljoukkue Onkilahden jäällä Wärtsilän edustalla. (Vaasan Palloseura 1924–1999, 23.)

Jalkapallo

VPS:n jalkapallotoiminta käynnistyi keväällä 1925. Kaikkien vaasalaisseurojen jalkapallonpelaajille järjestettiin toukokuussa avoin kaupungin läpijuoksu. Täten Vaasan katujakin käytettiin eräänlaisina kilpailutiloina. Kaupunkijuoksun reitti kulki Hietalahdenkadulta Rantakadun Vaasan Höyrymylly oy:n ja Vaasan Sähkötehtaan kautta Tomusillalle, josta suunnattiin keskustan läpi Pitkäkatua, Vaasanpuistikkoa ja Kauppuistikkoa pitkän maalisuoralle Hietalahden hiekkakentälle (Sundqvist, Järvinen & Hietämäki 1992, 109). Perinne jatkui myös tulevina vuosina. Kilpajuoksun jälkeen VPS pelasi voittoaisti historiansa ensimmäisen jalkapallo-ottelun VIS:ää vastaan Hietalahden urheilukentällä. (Vaasan Palloseuran toimintakertomus 1924–1925.)

Hietalahden urheilukenttä oli 1920-luvun alussa ainoa tila, jota VPS pystyi käyttämään jalkapallo-otteluiden pelaamiseen ja lajinomaisten harjoitusten järjestämiseen. Kentän olosuhteet olivat monin tavoin alkeelliset. Paitsi että kenttä oli huonokuntoinen ja sitä halkoivat juoksuradat, sen ympärillä ei ollut edes aita, jolla otteluiden yleisö olisi voitu rajata maksaviin katsojiin. Vaasan Palloseuran johtohahmot olivat jatkuvassa yhteydessä kentän omistaneeseen Vaasan kaupunkiin aidan pystyttämiseksi. Kaupunki myöntyi lopulta ostamaan tolpat säkkiaitausta varten, mutta tolppien pystyttäminen

jätettiin urheilun talkooväen harteille. Ensimmäisen tolpan pystytti innokas urheiluaktiivi, Suomalaisen Lyseon urheilijoiden maalivahti ja tuleva maaherra Pekka Ahlbäck, toisen tolpan VPS:n puheenjohtaja Hugo Valpas. Tolppien pystyttämisen jälkeen VPS vuokrasi luistinratakomitealta säkeistä ommellun aitakankaan, joka talkoovoimin kiinnitettiin tolppiin aina Palloseuran otteluiden yhteydessä. (Valpas 1999, 12–13.)

Ennen vuotta 1928 lähestulkoon kaikki VPS:n jalkapallojoukkueiden harjoitukset ja kotiottelut junioreiden pelit mukaan lukien pelattiin Hietalahden vanhalla hiekkakentällä. Tätä hiekkakenttää kutsutaan tässä tutkielmassa jatkossa vanhaksi Hietalahdeksi, sillä sen eteläpuolelle valmistui vuonna 1937 varustelultaan huomattavasti parempi nurmipintainen uusi Hietalahti. Hietalahden vanhan kentän suunnittelu oli alkanut vuonna 1903, ja se oli valmistunut muutamia vuosia myöhemmin vuonna 1907. Vanha Hietalahti oli vuoteen 1937 asti Vaasan yleisurheilun ja palloilun keskus. VPS:n oman kentän valmistuttua vuonna 1928 Palloseura jätti vanhan Hietalahden, mutta pelasi siellä vielä muutamia Mestaruussarjan otteluita kun Pallokentän nurmea ei oltu vielä keväällä saatu pelikuntoon. Kaupungin muut palloilujoukkueet jatkoivat Hietalahdessa, jossa pelattiin 1920-luvulla myös alempia jalkapallosarjoja ja puulaakiotteluita sekä pesäpalloa. VPS maksoi kenttävuoroista normaalin vuokrahinnan. (Sundqvist, Järvinen & Hietamäki 1992, 109, Vaasan Palloseuran toimintakertomukset 1924–1926.)

Kuva 2. Vaasan Palloseuran jalkapallojoukkue Hietalahden vanhalla kentällä vuonna 1926. (Vaasan Palloseura 1924–1999, 27.)

Jalkapalloa päästiin vuodesta 1926 lähtien harjoittelemaan myös Vaasan Kasarmin torille, kun torin hiekka-alue ei ollut sotilaskäytössä. Kentän saamisesta käyttöön ei kirjallisesta aineistosta noussut esiin tarkempia tietoja, mutta vuoden 1952 toimintakertomuksessa kiiteltiin armeijan johdon myötämielisyyttä Kasarmin kentällä pelaamisen sallimisesta. (Vaasan Palloseuran toimintakertomukset 1925–1927; 1952.) Kasarmin kentällä VPS:n väreissä itsekkin useita otteluita pelannut VPS -historioitsija Simo Jussila vahvisti haastattelussa, että kentällä saatiin pelata ilmaiseksi, kun se ei ollut armeijan käytössä arki-iltaisain ja viikonloppuisin (Jussila 19.4.2013).

VPS:n johtokunnassa oli jo seuratoiminnan varhaisessa vaiheessa herännyt ajatus oman kentän perustamisesta. Kentänluomisprosessille on omistettu oma lukunsa, mutta todettakoon tässä, että vuonna 1928 valmistunut seuran oma Vöyrinkaupungin Pallokenttä ratkaisi VPS:n jalkapallojoukkueiden harjoittelu- ja otteluhuolet pitkäksi aikaa. Seura pääsi käyttämään omaa kenttäänsä mielin määrin, ja sen rooli VPS:n toiminnassa oli keskeinen. Hietalahtea jouduttiin käyttämään enää alkukeväisin, kun Pallokentän ruoho ei ollut vielä talven jäljiltä kasvanut pelikuntoon. Kun kenttä saatiin kuntoon, pidettiin seuran kaikki harjoitukset ja ottelut Vöyrinkaupungilla. Sama menettely jatkui useita vuosia kentän avaamisesta eteenpäin. VPS:n tilat ja toiminnot

keskittyivät Pallokentälle pitkäksi aikaa. VPS jopa lopetti varainkeruun ulkourheilullisilla tapahtumilla vuosiksi 1929–1932, koska Mestaruussarja- ja ystävyysotteluista saadut tulot sekä kentän vuokraaminen kaupungin muiden joukkueiden käyttöön toivat seuralle huomattavia tuloja. Kentän luomisesta, käytöstä, ylläpidosta ja investoinneista kerrotaan tarkemmin erillisessä Pallokenttää koskevassa luvussa. (Vaasan Palloseuran toimintakertomukset 1926–1930.)

Vaasan Palloseura järjesti Hietalahden kentällä ja myöhemmin Vöyrinkaupungin pallokentällä useita ystävyysotteluita. VPS teki myös useita ystävyyskiertueita Ruotsiin, mistä tuomisina oli paitsi urheilullista kokemusta myös äärimmäisen tärkeitä tuloja, jotka takasivat Palloseuran toiminnan pyörittämisen. Palloseuran johtokunta neuvotteli ulkomailla ahkerasti näiden otteluiden järjestämiseksi. (Vaasan Palloseuran toimintakertomukset 1924–1934.) Ulkomailla pelattujen ystävyysotteluiden pelipaikat voidaan mainita VPS:n käyttäminä tiloina, mutta itse Vaasan Palloseuran tiloiksi niitä ei voida laskea.

Itsenäisen toiminnan kauden lopulla vuonna 1932 VPS järjesti kahdeksanpäiväisen jalkapalloseuran edustus- ja kakkosjoukkueen pelaajille Mustasaaren Karperö -järvellä. Kyseessä oli ensimmäinen suomalaisen yksityisen seuran järjestämä jalkapalloseurajärjestys (Wällen 2007, 208; Vaasa-lehti 3.8.1932). Karperön leiri kuvastaa VPS:n itsenäistä toimintaa ja toimintojen edelläkävijämäistä luonnetta. Leiriä johti Suomen palloilun ensimmäiseksi ”kiistämättömäksi teoreettiseksi ja käytännölliseksi taitajaksi” tituleerattu voimistelun lehtori Niilo Tammisalo. Seuran puheenjohtaja kirjoittaa VPS:n historiikissa, että ”Leiri pidettiin Karperössä, ehkäpä sen takia, että seuran puheenjohtajalla oli mainitulla seudulla kesäasuntonsa”. Tilana toimi kuitenkin puheenjohtajan huvilan sijasta Karperön Nuorisoseuran talo, jossa pidettiin jalkapalloseurailuun liittyviä luentoja ja jonka ympäristössä itse peliä harjoiteltiin. Leirille ei kelpuutettu kaikkia halukkaita, ja jotkut tulivat seuraamaan menoa sivustakatsojina. (Valpas 1999, 17.) Nuorisoseurantalolla oli myös sauna, ja Karperön järvi tarjosi uintimahdollisuuden. Raimo Vesanto kehuu VPS:n historiikissa leirin ainutlaatuisuutta, jonka myös pelaajat hänen mukaansa ymmärsivät. Leirillä ei ainoastaan opittu vain pelitaitoja ja taktiikkaa, vaan myös seuran yhteishenki kehittyi tuntuvasti. (Vesanto 1999, 28.) Asiasta ei ole suoraa tietoa, mutta Valppaan roolia ja kesäasunnon sijaintia nostetaan esille leirin yhteydessä, joten voidaan olettaa puheenjohtajan omanneen tilojen käyttöön saamista edesauttavia suhteita Nuorisoseuraan.

Kuva 3. VPS järjesti Suomen ensimmäisen jalkapalloseuran Karperö -järvellä. Taustalla Nuorisoseuran talo, joka toimi leirin keskuksena. (Vaasa-lehti 3.8.1932.)

Yhteenveto

Itsenäisen toiminnan kauden urheilutiloja kuvastaa se, että julkisin varoin rakennettu ja ylläpidetty jalkapallokenttä oli niin harvoin saatavilla ja huonossa kunnossa, että 100–200 pelaajan seurassa ei nähty muuta toimintamahdollisuutta kuin oman kentän rakentaminen itsenäisesti. Ensimmäisen toimintavuoden omien jäärataponnistelujen jälkeen jääpallossa VPS sentään sai käyttää kaupungin muiden seurojen ylläpitämiä luistinratoja Onkilahdella ja tyytyi siihen.

7.1.2. Itsenäisen tilojen luomisen kauden seuratoiminnan tilat

Seuratoiminnan tiloja käsittelevä luku on jaettu kahteen osaan. Aluksi kuvataan sosiaaliseen ja virkistystoimintaan käytettyjä tiloja ja tapoja, joilla ne on saatu seuran käyttöön. Tämän jälkeen kuvataan seuran varainkeruun muotoja ja niiden tiloja.

Sosiaalinen ja virkistystoiminta

Sosiaalisen toiminnan muodot olivat Vaasan Palloseurassa tärkeässä asemassa alusta lähtien. Jo ensimmäisenä toimintavuotenaan VPS järjesti jäsenilleen säännöllisesti

yhteisiä urheilun ulkopuolisia tapaamisia. Paras esimerkki tästä on johtokunnan kerran viikossa järjestämä klubi-ilta Koti-kahvilassa. Siellä seuratoimijat keskustelivat pelatuista otteluista ja harjoittelun sisällöistä. Motiiviksi iltamajärjestelyille toimintakertomuksissa mainittiin ”toverihengen nostattaminen”. (Vaasan Palloseuran toimintakertomus 1924–1925.) Klubi-illat toimivat hyvänä seuran sosiaalisten suhteiden syventäjänä. Valitettavasti niiden osallistujamääristä ei ole saatavilla tietoa, mutta viikoittainen kokoontuminen kertoo säännöllisyydestä ja osanottajien kiinnostuksesta. Ensimmäisenä toimintavuonna juhlittiin myös suuremmissa merkeissä. Vaasa-lehden (6.12.1924) mukaan Vaasan Palloseura järjesti joulukuussa pikkujoulut Naisklubin huoneistossa. VPS oli lainannut Vaasan Radiotoimistosta globoskoopin, jonka avulla Naisklubilla esitelmöitiin palloilukehityksestä ja juhlittiin seuran ensimmäistä toimintavuotta. Lehti mainitsee seuran nuorisoväen juhlineen Naisklubilla pikkutunneille asti. Vaasan Palloseuran ensimmäinen vuosikokous puolestaan järjestettiin Arbetes Vännenin huoneistossa (Vaasa -lehti 13.10.1924).

Sosiaaliset tapaamiset jatkuivat myös seuraavina vuosina. Joukkue kokoontui Koti-kahvilaan useisiin yhteisiin keskustelutilaisuuksiin myös jääpallokauden aikana. Lisäksi Koti-kahvilassa pidettiin VPS:n vuosikokous. Seura sopi liikemiesten ja yritysten kanssa myös sopimuksia, jotka takasivat seuran jäsenille yhteisiä kokoontumisia. Esimerkiksi vuoden 1927 toimintakertomuksessa todetaan yleisinä, että seuran jäsenten oli sovittu saavan alennusta herra Virran yleisestä saunasta ja otteluiden jälkeen pelaajat pääsivät saunomaan peräti ilmaiseksi. (Vaasan Palloseuran toimintakertomus 1933–1934.)

Seuran järjestämissä tapahtumissa noudatettiin kovaa kuria. Eräs jäsen erotettiin VPS:stä kolmeksi kuukaudeksi seuran naamiaisissa tapahtuneen huonon käytöksen takia. Monia muita lisäksi varoitettiin. Toiminta oli siis monimuotoista ja välillä vilkastakin. (Vesanto 1999, 24.) Kaikki tämä viestii vahvasta seuran omanarvontunnosta. Vaasan Palloseurassa oltiin ylpeitä ”vepsulaisuudesta” ja seuran jäsenten haluttiin kunnioittavan seuraansa.

Itsenäisen toiminnan kauden lopulla molemmat vaasalaisseurat VPS ja VIFK nousivat takaisin Mestaruussarjaan. Vaasalaiset liikemiehet järjestivät molemmille joukkueille yhteisen kauden päättäjaisjuhlan Hotelli Ernstissä. Vaikka vastakkainasettelu oli kentällä kiivasta, mahtuivat seurat juhlimaan nousua sopuisasti yhdessä. Vaasa eli

vahvassa jalkapallohurmiossa, ja juhlavassa päättäjäistilaisuudessaakin oli runsaasti kannattajia hotellin vieraina omalla kustannuksellaan. (Vaasan Palloseuran toimintakertomus 1933–1934.)

Varainhankinta

Urheilutoiminta ei pyörinyt itsestään, vaan seuraväen oli toimittava niin, että kulut kattavia tuloja virtasi seuran kassaan. Yksi tärkeimmistä varainkeruun muodoista oli alusta lähtien VPS:n ottelutulot. VPS:n toimijoilla oli monenlaisia keinoja vaasalaisten houkuttelemiseksi Hietalahden urheilukentälle säkkikankaan sisäpuolelle ja myöhemmin Pallokentälle. Ottelun lähestyessä vepsulaiset jakoivat Vaasan piireihin, joilla kustakin alueesta vastuun saanut pelaaja ja johtokunnan jäsen kulki liikkeestä toiseen myyden pääsylippuja alennettuun hintaan. Seurassa järkeiltiin, että lippu kannatti myydä tässä yhteydessä alennettuun hintaan, sillä lipun ostajan uskottiin olevan työpaikoilla ja konttoreissa ottelun paras mainostaja. (Vaasan Palloseuran toimintakertomus 1924–1925; Valpas 1999, 13.)

Myös puheenjohtaja Valpas onnistui omalla toiminnallaan vaikuttamaan yleisön tietoisuuteen. Sanomalehdissä jalkapallon huomio oli 1920-luvulla hyvin vähäistä, mutta Valppaasta tuli Vaasa-lehden ensimmäinen vakinainen urheilutoimittaja. Valpas kirjoitti lehteen uutispätkiä niin palloilusta kuin muistakin asioista. VPS oli yleinen juttujen aihe. Hietalahdessa nähtiin alussa satapäinen yleisömäärä, mikä onnistuttiin hiljalleen kasvattamaan ja vakiinnuttamaan kaksinkertaiseksi. Parhaimmillaan VPS:n jalkapallo-ottelussa Hietalahden urheilukentällä nähtiin 1920-luvulla useita satoja katsojia. VPS harjoitti jalkapallotoimintaa ensimmäisenä toimintavuotenaan pääosin Pohjanmaan alueella. Turusta ja Tampereelta yritettiin houkutella joukkueita siinä kuitenkaan onnistumatta, joten VPS suuntasi katseensa Merenkurkun yli Ruotsiin. Jatkossa ystävyysotteluiden järjestäminen helpottui VPS:n nimen noustua eteläsuomalaisten joukkueidenkin tietoisuuteen. (Vaasan Palloseuran toimintakertomus 1924–1925; Valpas 1999, 13.)

Seuratoiminnan mahdollistamiseksi Vaasan Palloseuran oli tehtävä muutakin varainhankintaa kuin otteluiden järjestämistä. Varainhankintaa varten seuran oli saatava käyttöönsä tiloja, joissa sitä voitiin suunnitella ja toteuttaa. Ensimmäisenä toimintavuotenaan VPS hankki seuralle varoja järjestämällä kahdet ilotulitukset, kolmet naamiaiset ja lukuisia tanssi-iltamia. Ensimmäinen ilotulitus oli järjestetty Hietalahden

Villan puistossa, jonne seura myi pääsylippuja. Toimintakertomuksissa keuhuttiin tapahtumien taloudellista tulosta, ja velalla ostetut palloiluvälineetkin onnistuttiin maksamaan takaisin jo ensimmäisen toimintavuoden aikana varainkeruusta saaduilla tuloilla. (Vaasan Palloseuran toimintakertomukset 1924–1926.)

Seuraavalle vuodelle päätettiin perustaa Vaasan Palloseuran huvitoimikunta. Huvitoimikunta järjesti vuonna 1926 seuran nimissä kolmet naamiaiset ja pikkujoulujuhlan. Tanssiaiset eivät seuran toimintakertomuksen mukaan olleet edellisvuoteen verrattuna enää kannattavia, joten seura luopui niiden järjestämisestä. Yksityiskohtaista tietoa tanssiaisten ja naamiaisten tiloista ei ole saatavilla, mutta todennäköisesti tapahtumat on järjestetty vuokrahuoneistoissa. (Vaasan Palloseuran toimintakertomukset 1924–1926; Jussila 19.4.2013.)

Vaasan Palloseura sai toimintansa tueksi myös lahjoituksia yksityisiltä yrityksiltä. Vuonna 1926 Kauppiaitten Osakeyhtiö antoi VPS:lle 1000 markan lahjoituksen ja seuraavana vuonna 1927 saatiin 1000 markkaa Vaasan Puuvillatehtaalta. VPS:n sosiaalisten verkostojen voidaan tulkita ulottuvan myös näiden yritysten tiloihin. Tiedossa on, että moni mustavalkoraitaisessa paidassa urheillut nuori mies sai elantonsa Vaasan Puuvillatehtaalla. Työntekijöiden jalkapalloharrastus on näkynyt myös työpaikalla, ja työntekijöiden Vaasan katukuvassa asti näkyvää harrastustoimintaa on tuettu lahjoituksella. Puuvillatehtaalla työskennelleen maajoukkueemies Nuutti Lintamon kerrotaan käyttäneen puolet ruokatunneistaan pallon potkimiseen Puuvillatehtaan seinään. Simo Jussilan mukaan lahjoituksia saatiin enemmän kuin mitä kirjallisesta aineistosta käy ilmi, sillä läheskään kaikkia lahjoituksia ei välttämättä kirjattu ylös. (Jussila 19.4.2013; Valpas 1999, 17; Vaasan Palloseuran toimintakertomukset 1924–1926.)

Harjoittelu- ja ottelutilojen yhteydessä on jo mainittu VPS:n järjestämistä kotimaisista ja kansainvälisistä ystävyysotteluista sekä sen vieraskiertueista. Tämä on ollut seuran toimintamuotona tärkeää varainhankintaa, erityisesti ennen vuonna 1930 alkanutta sarjamuotoista Mestaruussarjaa. 1920-luvulla VPS vieraili pelimatkoilla Ruotsissa säännöllisesti, usein hyvällä menestyksellä. Ruotsiin suunnattujen pelimatkojen tarkoitusperät eivät olleet ainoastaan pelilliset. Esimerkiksi vuonna 1926 Vaasan Palloseura vieraili Sundsvall IK:n ja Umeå IK:n vieraana Ruotsissa. Matka toteutettiin avoveneellä Merenkurkun yli. Kiertueen ottelut keräsivät komean, yli 2000 henkilön

yleisön, ja matka tuotti Palloseuran kirstuun 2000 markkaa voittoa. (Vaasan Palloseuran toimintakertomus 1925–1926.)

Ystävyysotteluiden järjestäminen myös kotikentällä Vaasassa tuotti seuralle arvokkaita toiminnan mahdollistaneita markkoja. Ystävyysotteluita järjestettiin seuran molemmissa palloilulajeissa. Esimerkiksi vuonna 1926 VPS kutsui Viipurin Sudet Vaasaan pelaamaan jääpalloa. Viipurilaisjoukkueen pelimatkan kustantaminen Vaasaan maksoi seitsemän tuhatta markkaa, mutta ottelusta saatiin silti niin taloudellista kuin urheilullistakin voittoa (Vaasan Palloseuran toimintakertomus 1925–1926). VPS kutsui Vaasaan myös ulkomaalaisia jalkapallojoukkueita. Mainitsemisen arvoinen on itävaltalaisen huippujoukkueen Wiener Athletik Sportclubin vierailu Vöyrinkaupungin Pallokentällä. Ottelu päättyi WAC:n 13-4 voittoon. Kyseinen ottelu osoittautui myös taloudellisesti raskaaksi: vieraileva joukkue oli kallis ja otteluselostus kertoi Vöyrinkadun rinteen täyttyneen ”varkainkatselijoista”. Suuri osa ystävyysotteluista oli kuitenkin taloudellisesti VPS:lle hyödyllistä toimintaa. (Vaasan Palloseuran toimintakertomus 1929–1930; Vesanto 1999, 26.)

Varainkeruun muuta toimintaa alettiin karsia Pallokentän valmistuttua. Vuonna 1929 naamiaisten ja tanssiaisten lopettamista perusteltiin niiden taloudellisella tarpeettomuudella, sillä VPS:n taloudellinen tilanne alkoi olla hyvä. Vuonna 1931 toimintakertomuksessa sen sijaan valiteltiin seuran heikkoa taloustilannetta, mutta todettiin että yleinen, taloudellisesti ahdas aika vaikutti siihen, että huvien järjestäminen seurassa oli ollut entistä vähäisempää. Käyttövaroja ei siis tässä toimintavaiheessa kerätty huveilla, koska sen ei uskottu olevan kannattavaa. (Vaasan Palloseuran toimintakertomukset 1928–1931.)

Yhteenveto

Vaasan Palloseuralla ei ollut ensimmäisellä tilojenluomiskaudella käytössään sen ajan urheiluseuroille tyypillistä seurataloa, mutta VPS:n johtokunnassa ymmärrettiin seuran jäsenten siteiden vahvistamisen tärkeys myös urheilun ulkopuolisella toiminnalla. Seuran jäsenten toveruuden lujittaminen oli asetettu seuran viralliseksi tavoitteeksi. Klubi-illat ja pikkujoulut olivat tapahtumia, joihin voitiin kutsua myös kaupungin vaikuttajia, jotka eivät välttämättä viihtyneet pallokentällä tai edes sen reunalla. Suomenkielisen seuran vuosikokouksen järjestäminen Arbetes Vännerin eli suomenruotsalaisen työväestön porvarillista aatetta edistäneen järjestön tiloissa on

mielenkiintoinen yksityiskohta. Se kertoo seuran johtokunnan suhteista ja kielirajan ylittävästä toiminnasta. Tilojen käyttöön saamisesta ei ole saatavilla tarkkoja tietoja, mutta tilat olivat yksityisten yritysten tai yhdistysten tiloja, joissa oleilu on ollut mahdollista joko asiakkaana kahvittelun merkeissä ilmaiseksi, seuran jäsenten suhteiden avulla tai vuokraamalla.

7.1.3. Ensimmäisen kauden ilmentymä: Vöyrinkaupungin Pallokenttä

VPS:n seuratoimijoiden ahkeran sitoutumisen ja ennakkoluulottomuuden ansiosta Vaasaan saatiin jalkapallostandardien mukainen nurmikenttä vuonna 1928. Vastaavat mitat ja olosuhdevaatimukset täyttäviä kenttiä oli siihen aikaan Suomessa ainoastaan Helsingissä ja Turussa, joten yksityisen seuran kenttähanke oli Suomen mittakaavassa ainutlaatuinen tapaus. Yksikään yksityinen seura ei ollut aikaisemmin rakentanut Suomessa omin varoin nurmikenttää jalkapallon pelaamiseen. Seuratoimijoiden Pallokentän rakentamisen ennakkoluuloton pioneerityö, kenttään käytetyt työtunnit ja varainkeruuponnistelut ovat historiallinen tapahtuma suomalaisessa urheiluseurojen liikuntapaikkojen rakentamisessa.

Vaasan Palloseurassa laitettiin alulle ajatus oman kentän rakentamisesta vuonna 1925. Aloitteen kentästä teki VPS:n yleiskokouksessa seuran puheenjohtaja Hugo Valpas. Budjettilaskelmissa päädyttiin lukuihin, joiden realistisuuteen edes seuran sisällä ei riittänyt vankkumatonta uskoa. Kenttäajatus jäi hautumaan vuodeksi, ja seuraavassa vuosikokouksessa puheenjohtaja Valpas nosti asian uudelleen esille. Tällä kertaa seuran itseluottamus ja Valppaan valmistelut ja laskelmat olivat nousseet sille tasolle, että seuran yleiskokous teki myönteisen päätöksen kentän rakentamisprosessin aloittamisesta. (Valpas 1999, 14.) Yleiskokouksesta ja sen päätöksestä uutisoitiin Vaasa-lehdessä (29.12.1926). Hietalahden kenttää kuvattiin lehdessä ”mitä alarvoisimmaksi jalkapallokentän nimeä kantavaksi alaksi, jolta puuttuu kaikki jalkapallokentän edellytykset”. Se oli ”alakuntainen, ahdas ja vaarallinen”.

Valpas ja VPS:n sihteeri Paavo Suomela hakeutuivat kaupungininsinöörin puheille kenttäasioissa vuonna 1926. Valpas ja Suomela ehdottivat tapaamisessa insinöörille, että Vaasan kaupunki luovuttaisi seuralle sopivan tontin kentän rakentamista varten. Argumenttina tälle pyynnölle olivat Hietalahden urheilukentän heikko kunto ja huono

soveltavuus jalkapallon pelaamiseen sekä kenttää tarvitsevien seurojen valtava määrä. Saadessaan kaupungilta tontin lupautuisivat ”vepsulaiset” rakentamaan sille jalkapallokentän omin voimin ja varoin. Palloseuralaiset olivat katsoneet jo sopivan tontin valmiiksi Vöyrinkaupungilta. Insinööri suhtautui asiaan varauksella, mutta ei tyrmännyt ehdotusta. Tapaamisen jälkeen neuvotteluja asiasta jatkettiin kaupungin ja VPS:n havittelemaa tonttia hallinneen, toimintansa lopettaneen meijerin kanssa. (Vaasan Palloseuran toimintakertomus 1926–1927; Valpas 1999, 14–15.)

Vaasan Palloseuran kaavailema tontti sijaitsi meijerin entisellä viljelyspalstalla Vuorikadun itäpäässä Vöyrinkaupungilla, jossa siihen aikaan oli toimintansa lopettaneen yrityksen jäljiltä pelkkää niittyä. Meijerin kanssa solmittiin sopimusluonnos, jonka mukaan tontti luovutettaisiin Vaasan Palloseuralle 1000 markan korvausta vastaan kentän rakentamista varten. Kaavailtu alue oli suuruudeltaan 22 aaria, ja sitä voitaisiin laajentaa eri sopimuksella niin, että käyttöön voitaisiin ottaa myös harjoitusalue. Seuran yleisessä kokouksessa tehtiin sopimusluonnoksen pohjalta myönteinen päätös tontin 20 vuoden vuokraoikeusanomuksen lähettämisestä Vaasan kaupunginvaltuustolle. (Vaasan Palloseuran toimintakertomus 1926–1927; Valpas 1999, 15.)

Rahatoimikamari teki kuitenkin anomukseen kaupungininsinöörin ehdotuksesta muutosehdotuksen. Kaupunki suostuisi vuokraamaan VPS:lle kaavailun tontin sijasta sen viereisen tontin ja myöntämään rakennusluvan sille. Kaupunki suostuisi solmimaan vuokrasopimuksen 20 vuodeksi, mutta se sisältäisi pykälän, jonka mukaan kaupunki voisi ottaa alueen takaisin jo 10 vuoden jälkeen, mikäli aluetta tarvittaisiin ”teollisiin tai muihin välttämättömiin tarkoituksiin”. Lisäksi Vaasan Palloseuran tulisi antaa kenttä kohtuullista korvausta vastaan muidenkin palloilujoukkueiden käytettäväksi. Ehdot olivat VPS:n hallituksen mielestä erittäin kovia. (Vaasan Palloseuran toimintakertomukset 1926–1927; Valpas 1999, 15.)

Seura teki voitavansa, jotta sopimus menisi valtuustossa läpi alkuperäisessä muodossaan. Valtuustokäsittelyssä kaupunginvaltuutettu Lauri Halme puolusti tiukasti alkuperäistä kenttäänomusta. Palloseuran johtokunta oli varmasti opastanut asiassa Halmetta, jonka nimi nousee esiin monissa yhteyksissä VPS:n toimintakertomuksissa. Halme ei ollut VPS:n johtokunnan jäsen, mutta pitkän linjan seuratoimija kuvaa häntä ”VPS:n ystäväksi” (Jussila 19.4.2013). VPS:llä oli siis oma miehensä vaikuttamassa

seuran asioihin kaupungin päättävässä elimessä. Halme kuvasi valtuustokäsittelyssä yritystä ainutlaatuiseksi, sillä ”ensi kertaa oli Suomessa tapahtumassa se ihme, että yksityinen seura on valmis rakentamaan palloilukentän omin kustannuksin”. Lobbaaminen valtuustossa ei kuitenkaan auttanut, vaan valtuusto äänesti rahatoimikamarin muutosehdotukset läpi ja VPS:n oli suostuttava jyrkkiin ehtoihin saadakseen kenttensä. (Vaasan Palloseuran toimintakertomus 1927; Valpas 1999, 15–16.)

VPS päätti ryhtyä kentän rakentamiseen huonommillakin ehdoilla. Merkittävän talkootyöosuuden lisäksi kentän rakentaminen vaati valtaisan määrän varainkeruuta. ”Vepsulaiset” järjestivät arpajaiset, joilla oli tarkoitus kattaa suuri osa kentän rakennuksen rahoituksesta. Kenttätoimikunta suunnitteli arpajaisia neljän tapaamisen verran, minkä jälkeen suunnitelma laitettiin käytäntöön. Arpajaisia masinoitiin Hovipuistikon ja Kirkkopuistikon kulmauksessa, silloisen Damcafen tiloissa sijainneesta toimistosta. Tila todennäköisesti vuokrattiin seuran käyttöön, sillä arpajaisten budjetti oli suuri. Kahdentuhannen voittoesineen joukkoon haalittiin pääosin lahjoitettua tai poistohintaan ostettua tavaraa. Päävoittona ollut kesämökki ja palkintomatka Amsterdamin olympialaisiin takasivat arpojen myynnin, mutta suurin osa palkinnoista oli kengänpohjien kulumista pula-aikoina estäneitä klimakseja, muodista pois menneitä kumikauluksia sekä mustepulloja. Surkeat palkinnot suututtivat kaupunkilaisia, ja moni rikkoi mustepullonsa Damcafen kivijalkaan, jossa tahrat säilyivät aikalaiskertomusten mukaan vuosikausia arpajaisten jälkeen. Taloudellisesti arpajaiset olivat kuitenkin menestys niiden tuoton ollessa yli 50 000 markkaa. Lisäksi Vaasan liikemaailma ja yksityiset henkilöt suhtautuivat erittäin positiivisesti kentänrakentajien ponnistuksiin, ja VPS vastaanotti paljon raha- ja tavaralahjoituksia. Kenttää varten kerättiin varoja myös muun muassa kolmien naamiaisten järjestämisestä saaduilla tuloilla. (Valpas 1999, 16; Vaasan Palloseuran toimintakertomus 1926–1927.)

Talkootyö oli kriittisessä roolissa kentänrakennusprosessissa. Ensimmäiset kustannusarviot ja kenttäpiirustukset teki ilmaiseksi rakennusmestari A. Ojamaa. Myöhemmin seura palkkasi rakennusmestari A. Vuorimon kaavoittamaan ja valvomaan kentän rakennustöitä. Talkootöitä tehtiin 15 kertaa ja talkootyöläisten lukumäärä vaihteli kolmesta kahteenkymmeneenviiteen. Mukana oli seuran jäseniä ja pelaajia ja pelaajien tyttöystäviä ja vaimoja. Tehdyn talkootyön rahallinen arvo laskettiin useissa tuhansissa markoissa. Kentän rakentaminen oli maksanut VPS:lle vuoden 1927 loppuun

mennessä 75 000 markkaa, ja seuralle oli jäänyt kentästä velkaa vielä noin 10 000 markkaa. (Vaasan Palloseuran toimintakertomus 1926–1927.)

Vöyrinkaupungin Pallokenttä vihittiin käyttöön 17.6.1928. Pohjanmaan ensimmäistä ruohoareenaa oli vihkimässä Suomen Palloliiton K. Karvonen Helsingistä. Vastustajaksi oli saatu helsinkiläinen HPS, jonka kanssa VPS:n pelaajakulkuue marssi kentälle neljän joukkueen voimin. (Vesanto 1999, 23.)

Pallokentän leveys oli 60 metriä ja pituus 100 metriä. Istumapaikkoja oli 400 hengelle, ja kenttärakennuksen pukusuojassa oli pelaajille suihkut sekä hierontahuone. Kentän kokonaiskustannusarvio oli 200 000 markkaa. Historiikin kirjoittajan mukaan uuttera talkootyö ja seuran saamat lahjoitukset tekivät kentän syntymisen mahdolliseksi. (Vesanto 1999, 23.)

Kuva 4. Pelitilannekuva Pallokentältä vuodelta 1938 (Vaasan Palloseura 1924–1999, 15.)

Kenttä oli valmis, mutta sen kallis hintalappu oli aiheuttanut sen, että VPS:lle oli kertynyt velkaa. Velkataakkaa lähdettiin keventämään kääntymällä kaupunginvaltuuston puoleen raha-avustuksen saamiseksi. VPS:n puheenjohtaja Valpas neuvotteli avustuksesta valtuuston kanssa ”pitkään ja vaivalloisesti, aikaansa ja vaivojaan säästämättä”, kuten seuran toimintakertomuksessa mainitaan. Raha-avustus myönnettiin kolmella ehdolla. VPS:n oli luovutettava kenttä ilmaiseksi koulujenvälisiin

ja hyväntekeväisyysotteluihin, annettava koulujen johtokunnan ja oppilaiden käyttöön 450 vapaalippua ja alentamalla kaupungilta perimäänsä kenttävuokraa 15 prosentilla. VPS hyväksyi ehdot ja sai alijäämäänsä kassansa Vaasan kaupungilta 40 000 markkaa. Avustussumma oli arviolta viidennes kentän aiheuttamista kustannuksista. Tätä harvinaista avustusta edesauttoi huomattavasti se, että urheilulautakunnan puheenjohtaja Lauri Halme oli alusta lähtien hankkeelle myönteinen. Avustuksen avulla Pallokenttää kunnostettiin, ja seura palkkasi vahtimestarin hoitamaan kentän kuntoa. (Vesanto 1999, 23; Vaasan Palloseuran toimintakertomus 1928–1929.)

Vuonna 1930 Pallokentän kapeudesta alkoi syntyä valituksia, ja syksyllä kenttää ryhdyttiinkin laajentamaan leveyssuunnassa. Pallokentällä pelattiin paljon otteluita, sillä sarjamuotoinen Suomen mestaruussarja alkoi. VPS:n toiminta alkoi tämän myötä muuttua riippuvaiseksi mestaruussarjan ottelutuloista. Vuonna 1932 Pallokentälle hankittiin vielä suurikokoinen kello ja tulostaulukko. (Vaasan Palloseuran toimintakertomukset 1929–1930 & 1931–1932.)

Kuva 5. Palokunta vauhditti kevään tuloa Pallokentällä ruiskuttamalla sille 90 000 litraa vettä toukokuussa 1930-luvun alussa. (Vaasa -lehti 13.5.1931)

Vuonna 1931 VPS alkoi vuokrata Pallokenttää myös kaupungin muiden seurojen käyttöön. Pallokentän vuorojen vuokrauksesta saadut tulot kattoivat siitä aiheutuneet menot heti ensimmäisenä vuotena. Muut seurat vuokrasivat kenttävuoroja yhteensä 14 000 markan edestä. Summan uskottiin voivan kasvaa vielä sata prosenttia, ja kentän toivottiin tulevaisuudessa kannattelevan seuran toimintaa. Vuokratulot eivät

tulevaisuudessa muodostuneet VPS:n talouden selkärangaksi, mutta kattoivat hyvin kentän käyttö- ja korjauskustannuksia. (Vaasan Palloseuran toimintakertomukset 1930–1932.)

Samana vuonna VPS vuokrasi itselleen kentän pohjoispuolelta kaupungin mailta uuden alueen, jolle kaavailtiin 90 metriä pitkän ja 50 metriä leveän harjoituskentän rakentamista. Lisäkentän kustannukset nousivat suuriksi. Yhteensä harjoituskentän rakentamiseen upposi seuran varoja 25 000 markkaa. VPS:n laskelmien mukaan seuralla oli siihen kuitenkin varaa. Vaasan kaupungin harjoituskenttätilanne oli siihen aikaan erittäin heikko, joten harjoituskentän valmistumisesta iloittiin Palloseurassa suuresti. Oman harjoituskentän myötä historiikissa julistettiin pontevasti, että ”nyt saattoikin VPS kokonaan vetäytyä oman aitauksensa sisälle tarvitsematta käydä kumartelemassa ketään harjoitustilaisuuksia tarvittaessa”. (Vaasan Palloseuran toimintakertomukset 1930–1932; Vesanto 1999, 25–26.)

Vöyrinkaupungin Pallokentän täysimittainen ottelukenttä ja pienempi harjoituskenttä säilyivät VPS:n toiminnan keskuksena sotiin asti. Pallokenttä kuvaa itsenäisen tilanluonnin kautta erinomaisesti. Se nosti seuran jäsenten itseluottamusta ja yhteishenkeä, sillä VPS onnistui kenttäprojektissään vastoin kaikkia odotuksia. Puheenjohtaja Valppaan rohkea, aloitteellinen ja ennakkoluuloton toiminta, erittäin tuottoisat varainkeruun muodot ja seuran jäsenten tuhansien tuntien talkootyö olivat tekijöitä, jotka mahdollistivat Suomen ensimmäisen yksityisen seuran kenttäprojektin onnistumisen. Lopulta myös neuvottelukyvyt ja suhteet kaupungin päättäjiin edesauttoivat kentän synnyssä, mutta auttamisen sijaan kaupungin rooli koko prosessissa oli enemmänkin tiukkana säätelijänä toimiminen. Kaupungin jälkikäteen myöntämää avustusta voidaan pitää tietynlaisena tunnustuksena Palloseuran väkeä kohtaan.

7.2. Avustettujen itsenäisten tilojen kausi 1930-luvun puolivälistä 1950-luvulle

Avustetun itsenäisen tilojen luonnin kauden aikana julkisen sektorin tarjoamat ja tukemat liikuntapaikat alkoivat yleistyä, mutta Vaasan Palloseuran toiminnassa tämä näkyi vain vähän. Vaasan Yhteiskoulun voimistelu- ja juhlasalien ovien avaaminen seuralle vuonna 1936 paransi tuntuvasti VPS:n talviharjoittelumahdollisuuksia, ja

Hietalahden uuden nurmialustaisen stadionin avaaminen vaikutti myös kotiottelujärjestelyihin. Nämä julkisen sektorin tarjoamat tilat olivat 1950-luvun lopulle asti kuitenkin enemmänkin poikkeus kuin sääntö VPS:n harjoittelutilojen isossa kuvassa.

Sotiin asti VPS harjoitteli ja pelasi pitkälti Vöyrinkaupungin Pallokenttä tukikohtanaan Hietalahden uudesta stadionista huolimatta. Rauhan palattua maahan VPS menetti Vöyrinkaupungin Pallokenttensä, sillä Vaasan kaupunki vaati vuokrasopimuksen päättymistä. Palloseuran johtokunnassa epäiltiin, että kaupunginvaltuusto halusi näin taata Hietalahden uuden kentän vuokratulot. VPS oli kuitenkin ostanut jo etukäteen kaupungin vuokrasopimuksen loppumisen pelossa ennen sotaa Kotirannalta maa-alueen, jolle se rakensi uuden harjoituskentän 1950-luvulla veikkausvoittovaroista myönnetyn 500 000 markan avustuksen avulla.

VPS:ssä ei koettu kaupungin pystyvän tarjoamaan riittäviä jalkapallon harjoitusolosuhteita, joten tilojen käyttöön hankkiminen oli edelleen erittäin itsenäistä. Pallokentästä luopumisen ja Kotirannan rakentamisen välisenä aikana VPS:n tärkein harjoittelukenttä oli Vaasan Sokeritehtaan yksityinen kenttä Vaskiluodossa. Toimintakertomuksissa kiiteltiin VPS:n olevan suuressa kiitollisuudenvelassa Sokeritehtaan johdolle, sillä seura pääsi pelaamaan kentälle ilmaiseksi. (Vaasan Palloseuran toimintakertomus 1951–1952.)

Kauden ajalle osuu myös sota-aika, jolloin VPS:n toiminta oli hyvin vähäistä nuorisosaostoa lukuun ottamatta. Väli rauhan aikana pelattiin mestaruussarjaa, mutta toimintakertomuksia ei VPS:llä vuosilta 1939–1944 ole.

Avustettujen itsenäisten tilojen kaudelle osuu urheilullisesti Vaasan Palloseuran kulta-aika. VPS voitti 1940-luvulla kaksi Suomen mestaruutta ja pelasi tarkastelujakson aikana pääasiassa korkeimmalla sarjatasolla muutamaa poikkeuskautta lukuun ottamatta. Urheilullinen menestys näkyi myös seuran taloudessa. Jo 1930-luvun puolivälissä Vaasan Palloseuran taloudellinen tila oli parempi kuin koskaan. Ulkourheilulliset varainkeruumenetelmät otettiin takaisin seuratoimintaan vuosittaisten kulujen kattamiseksi. Kauden ajalle mahtuu kuitenkin taloudellisesti ahtaampiakin aikoja ja kovia ponnistuksia seuratoiminnan jatkamisen eteen.

Tuetun itsenäisen toiminnan kauden tilat on jaettu edellisen kauden tavoin kahteen kategoriaan. Lisäksi käsittelen omana lukunaan Palloseuran läpikäymää prosessia, joka käynnistyi Vöyrinkaupungin Pallokentästä luopumisesta ja johti uuden, oman harjoituskentän rakentamiseen. Syynä oli heikko usko Vaasan kaupungin tarjoamiin harjoittelutiloihin. Kaupunki tarjosi kyllä tiloja käyttöön, mutta ne eivät riittäneet täyttämään VPS:n tarpeita ja vaatimuksia. Kotirannan kenttä kuvaa toisen kauden tilojen luomista hyvin, sillä se oli VPS:n itsenäinen projekti, jota valtiovalta avusti veikkausvoittovaroilla.

7.2.1. Avustetun itsenäisen toiminnan kauden harjoitus- ja ottelutilat

Harjoitus- ja ottelutilat esitellään tässä luvussa lajeittain. Erikseen paneudutaan voimistelusalaisiin, joita käyttivät kaikki VPS:n eri lajien joukkueet: jalkapalloilijat, jääpalloilijat ja koripalloilijat.

Jalkapallo

Vuosi 1937 oli merkittävä vaasalaisen jalkapalloilun kannalta, kun Vaasan kaupungin rakentama Hietalahden Urheilukenttä avattiin. Uusi Hietalahti valmistui vanhan kentän eteläpuolelle nykyaikaiseksi yleisurheilu- ja jalkapallostadioniksi. Suorituspaikat ja olosuhteet olivat aikansa huippuluokkaa. Juoksuradoille levitettiin punaista hiilimurskaa ja radalle rakennettiin vesieste. Jalkapallo-otteluita varten kaupunki osti numeroja ja aikaa näyttävän kellotaulun. (Sundqvist, Järvinen & Hietämäki 1992, 111.)

VPS ei kuitenkaan heti omaksunut Hietalahtea omakseen, sillä se omisti edelleen Vöyrinkaupungilla Pallokentän, josta ei tarvinnut maksaa vuokraa saati luovuttaa prosenttiosuutta otteluiden lipunmyyntituloista kaupungille. Hietalahti valmistui sopivasti syksyn 1937 kiivaaseen nousukarsintaan. VPS pelasi VIFK:ta vastaan kaksiosaisen ottelun noususta takaisin mestaruussarjaan. Vaasalaisjoukkueet pelasivat kotiottelunsa eri kentillä. VIFK:n isännöimä osa-ottelu pelattiin Hietalahden uudella Urheilukentällä ja nousun VPS:lle ratkaissut ottelu pelattiin puolestaan VPS:n kotikentällä Vöyrinkaupungin Pallokentällä. VIFK piti alusta lähtien uutta Hietalahtea kotikenttänään, mutta ajan saatossa myös VPS:n edustusjoukkue siirtyi pelaamaan yhä

useammin Hietalahteen, sillä sen katsomotiloihin mahtui paljon yleisöä kuin Pallokentälle. (Vaasan Palloseuran toimintakertomus 1936–1937.)

Kuva 6. Hietalahden kentällä oli juoksuradat aina 1990-luvulle asti. (Vaasan kaupungin keskusarkisto)

Jalkapallon lajinomaiset harjoitukset ja ottelut käytiin tuetun toiminnan kauden alussa pääosin Vöyrinkaupungin Pallokentällä ja osa otteluista Hietalahden Urheilukentällä. Ajoittain VPS pelasi myös armeijalta käyttöön saadulla Kasarmin torin hiekkakentällä, missä harjoiteltiin usein etenkin sodan jälkeen ja ennen nurmien vihertymistä. Kasarmin kentällä pelattiin vuonna 1944 VIFK:ta vastaan harjoitusottelu ja läpi toisen kauden useita piirisarjan otteluita. Valtakunnan tason otteluihin kenttä ei kelvannut, sillä se oli liian vino. Vaasan kaupunki oli rakentanut Kotirannalle pesäpalloon ja jalkapalloon soveltuvan hiekkakentän muutaman kilometrin päähän VPS:n omasta kentästä. VPS harjoitteli 1950-luvulla ja pelasi ainakin kaksi virallista kauden avausottelua tällä ”Saharana” tunnetulla kaupungin harjoituskentällä Kotirannalla. Palosaaren urheilukentän nurmella VPS pelasi vuonna 1954 yhden Suomensarjan ottelun. Harjoituksia käytiin myös Vöyrinkaupungin koulun edustalla kaupungin hiekkakentällä. (Vaasan Palloseuran toimintakertomukset 1944–1954; Jussila 19.4.2013.)

VPS pääsi harjoittelemaan vuodesta 1951 lähtien Vaasan Vaskiluodossa sijaitsevalle Sokeritehtaan kentälle ”asianomaisten johtomiesten suosiollisella luvalla”. VPS sai kentän käyttöönsä ilmaiseksi. VPS:ssä Suomen mestaruuden voittanut ja seuran kultamerkin saanut Väinö Kuivasniemi toimi tehtaalla työnjohtajana, ja myönsi VPS:lle kentältä harjoitusvuoroja ilman korvausta. Koska VPS oli menettänyt Pallokenttensä, Vaskiluodon kenttä oli VPS:lle tärkein harjoittelukenttä Kotirannan kentän valmistumiseen asti. (Vaasan Palloseuran toimintakertomukset 1951–1953; Jussila 19.4.2013.)

Palloseuran pelaajat harjoittelivat ajoittain myös kaupungin omistamalla Hietalahden vanhalla hiekkakentällä. Palosaaren hiekkakentällä pelattiin myös piirisarjaa ja harjoiteltiin. Hietalahden uutta kenttää ei saanut käyttää harjoituksissa, ja seuran satapäinen nuorisajaosto joutui usein tyytymään jopa kaupungin sorapintaisten leikkikenttien olosuhteisiin. (Vaasan Palloseuran toimintakertomukset 1935–1938, 1944–1945 & 1951–1953; Jussila 19.4.2013.)

Vaasassa ja sen lähistöllä sijainneiden kenttien lisäksi VPS matkusti kauemminkin järjestämään edustusjoukkueelle ja reservijoukkueille jalkapalloreijä. VPS sai 1945 puheenjohtajakseen J. E. Rintasen, jonka suhteiden ja järjestelyjen ansiosta VPS:n edustusjoukkue pääsi valmennusleirille vastavalmistuneelle Kuortaneen urheiluopistolle. (Vesanto 1999, 46.) Vuonna 1951 VPS järjesti taas Kuortaneen urheiluopistolla pääsiäisen aikaan viiden päivän leirin ja jälleen kahden vuoden kuluttua tästä VPS vieraili Kuortaneella harjoittelemassa, tällä kertaa ottelutuntuman saavuttamiseksi (Vaasan Palloseuran toimintakertomukset 1951–53). Nuorille järjestettiin harjoitusleirejä tutussa paikassa Karperössä sekä Raippaluodon Österhankmossa. Österhankmo on Mustasaaren kunnan omistama leirikeskus, jossa leireiltiin todennäköisesti maksua vastaan. (Vesanto 1999, 58–59.)

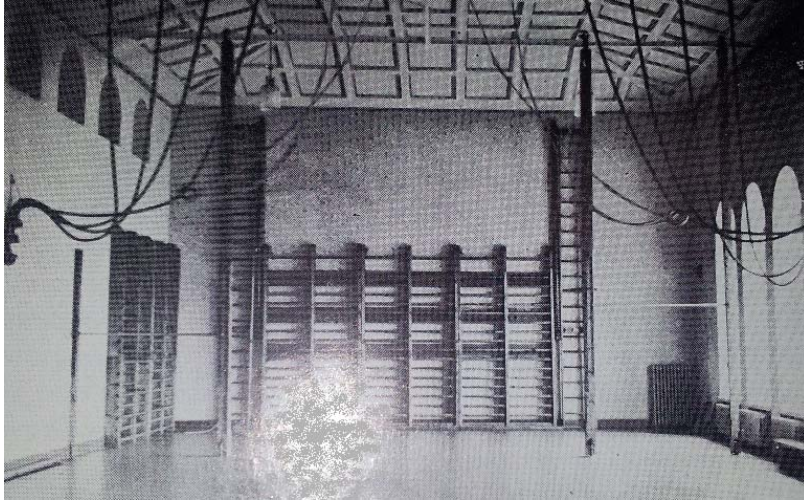
Jääpallo

Jääpallon harjoittelumahdollisuudet olivat pitkään heikossa jamassa. 1930-luvulla johtokunta totesi oman jääpalloradan puutteen vakavaksi, ja teki jopa suunnitelmia radan jäädyttämiseksi Pallokentälle. Pallokenttää ei lopulta kuitenkaan koskaan jäädytetty luistinradaksi. Jääpalloa harjoiteltiin 1930-luvulla meren jäällä Onkilahdella ja kilpasarjojen otteluita pelattiin kaupungin omistamalla ja VIFK:n ylläpitämällä Hietalahden luistinradalla. Paikallispelejä lukuun ottamatta jääpallo-ottelut olivat

VPS:lle tuntuvasti tappiollisia 1940-luvulla. Jääpallon raskautta valiteltiin myös 1950-luvun toimintakertomuksissa. Jääpalloilijoiden harjoittelupaikkoina olivat myös Yhteis- ja Keskuskoulujen salit sisällä ja ulkona Onkilahti ja Hietalahti. Vuonna 1954 Onkilahti muuttui jäädytyskelvottomaksi kaupungin rakentaman sillan penkereen vuoksi (Vaasan kaupungin Urheilulautakunnan toimintakertomus 1955). Vuonna 1951 VPS järjesti jääpalloilijoiden mailakeräyksen, joka tuotti seuralle rahaa 39 500 markkaa ja helpotti jääpalloilijoiden taloudellista ahdinkoa. Harjoituspaikkana käytettiin paremman puutteessa jääkiekkokaukaloakin. Vuosikymmenen lopulla VPS vuokrasi käyttöönsä jääradan, jolla joukkue pääsi harjoittelemaan. Palosaaren luistinrata voidaan täten lisätä VPS:n harjoittelutiloihin. (Vesanto 1999, 39 & 59; Vaasan Palloseuran toimintakertomukset 1946–58.)

Koulujen voimistelusalit

Vaasalaisten koulujen voimistelusalien ovien avautuminen VPS:n käyttöön merkitsi suurta parannusta seuran talviharjoitteluolosuhteisiin. Vuonna 1936 Palloseuran jalkapallojoukkue pääsi aloittamaan harjoituksensa jo tammikuussa, kun Vaasan Yhteiskansakoulun voimistelu- ja juhlasalista saatiin vuorot tiistai- ja torstai-illoiksi. Ensimmäisen vuoden osalta voimistelusaliharjoittelun mahdollistavia tekijöitä ei aineistossa ole eritelty, mutta vuoden 1938 saliharjoittelun osalta mainitaan harjoitusten alkaneen voimistelunopettaja Armas Uusikylän johdolla. Suostumuksen salin käyttöön oli vuoden 1938 toimintakertomuksen mukaan antanut rehtori F. Anttola, ja voidaan olettaa että järjestely oli vastaava myös kaksi vuotta aikaisemmin. Järjestely kuvaa elintärkeitä suhteita koulumaailmaan. Rehtorin tunteminen ja koulun opettajana toimivan seuran jäsenen ryhtyminen palloseuralaisten talvikausivalmentajaksi varmasti edesauttoivat tilojen saamista VPS:n käyttöön. Simo Jussilan mukaan salien käytöstä tuskin maksettiin ainakaan alkuaikoina rahallista korvausta, sillä suhteet koulumaailmaan olivat niin hyvät. (Jussila 19.4.2013; Vaasan Palloseuran toimintakertomukset 1935–1936 & 1937–1938.)

Kuva 7. Vaasan Palloseura pääsi suhteidensa ansiosta harjoittelemaan Keskuskansakoulun saliin voimistelunopettaja Armas Uusikylän johdolla vuodesta 1936 eteenpäin. (Vaasan kaupungin keskusarkisto.)

Vaasan Palloseuran talviset saliharjoitukset jatkuivat läpi tuetun itsenäisen toiminnan kauden Vaasan Yhteiskoulussa ja Keskuskoulussa. Vain vuonna 1950 VPS jäi vuoden alussa ilman sisäharjoittelupaikkaa, koska oli ilmeisesti unohtanut pyytää salivuoroja käyttöön tarpeeksi ajoissa. Vasta myöhään keväällä VPS sai Keskuskansakoulun salista yhden iltavuoron viikossa. Seuran johto reagoi tähän ja varasi hyvissä ajoin etukäteen syksylle kaksi vuoroa joka viikolle Keskuskansakoulun salista. Syysvuorot oli tarkoitettu etupäässä jääpalloilijoille. Vuosikertomuksessa todetaan, että kasvava jäsenmäärä vaatisi enemmän sisäharjoitustiloja, mutta ”parhaalla tahdollakaan ei ole kaupungin urheilulautakunta voinut tiloja järjestää”. Paitsi että sisäharjoittelupaikoista oli pulaa, oli Palloseuran jäsenillä vuonna 1952 valittamista siitä, että palloilu oli Keskuskoulun salissa kielletty. Harjoittelu oli täten lähinnä jumppaamista, mikä oli vähentänyt kävijämääriä sinä talvena. Seuraavan vuoden toimintakertomuksessa palloilukieltoa ei enää mainittu, joten mahdollisesti kielto oli ainoastaan väliaikainen. (Vaasan Palloseuran toimintakertomus 1950–1953.)

”Vepsulaiset” siirtyivät kevään tullessa ulos saleista. Jalkapalloilijat ja jääpalloilijat lenkkeilivät ahkerasti Vaasan kaduilla lumien sulettua ja syksyllä ennen luistinratojen jäätymistä. Vanhan Vaasan tie oli suosittu kävelyreitti, sillä se mainitaan erikseen monissa toimintakertomuksissa. (Vaasan Palloseuran toimintakertomukset 1935–1936 & 1937–1938.)

Muut lajit

Kansakoulun talviharjoituksissa syttyi innostus myös koripalloon. VPS aloitti muutaman vuoden kestäneen koripallotoimintansa vuonna 1941 ja liittyi Koripalloliittoon. Pääosin jalkapalloilijoista koostunut koripallojoukkue osallistui kaupunkisarjaan kohtalaisella menestyksellä, mutta koripallotoiminta sammui hiljalleen päälajien jalkapallon ja jääpallon harjoittelun vaatiessa yhä enemmän aikaa. Vielä vuonna 1947 VPS pelasi pikasarjan, jossa mukana olivat VPS:n lisäksi VIFK, Vaasan Vasama sekä Pallo-Pojat. Harjoitteluun käytetyt tilat olivat VPS:n salivuoroja Kansakoululla ja Yhteiskoululla. (Vesanto 1999, 39; Vaasan Palloseuran toimintakertomus 1945.)

Keilailu otettiin VPS:n ohjelmaan vuonna 1952. Keilailujaosto toimi itsenäisesti, ja se käytti harjoittelu- ja kilpailutiloinaan Vaasan keilahallia. ”Vepsulaiset” keilasivat keilailujaoston toiminnan alkuvuosina Vaasan keilahallissa Saunatalossa Vöyrinkatu 46:ssa 3 tunnin vuorolla maanantai-iltaisina. (Vesanto 1999, 103.)

7.2.2. Avustetun itsenäisen toiminnan kauden seuratoiminta

Ensimmäisen tilojenluomisen kaudella Vaasan Palloseuralla ei ollut omaa seurataloa omistuksessaan, joten seuraväen kokoontumiset tapahtuivat pääosin itsenäisesti vuokratuissa tai julkisissa tiloissa. Tilanne jatkui hyvin samankaltaisena myös julkisen sektorin astuttua hieman näkyvämmiin kuvaan. Seuratoiminta ja siihen liittyvien tilojen järjestäminen jatkui seuratoimijoiden itsenäisestä aktiivisuudesta riippuvaisena.

Sosiaalinen toiminta ja varainkeruu

Seuratoiminta- ja virkistystilojen raportointi toimintakertomuksissa laantuu toiselle kaudelle tultaessa. Toimintakertomuksissa mainitaan vain merkkitapauksia, kuten Palloseuran ruumiillistuman, pitkäaikaisen puheenjohtaja Hugo Valppaan läksiäiset, jotka järjestettiin Suomalaisella Klubilla 24.3.36. Mukaan oli kutsuttu Palloseuran vanhimpia jäseniä. ”Tilaisuus, jossa vallitsi mitä yhdistävien mieliala, jatkui pikkutunneille asti.” (Vaasan Palloseuran toimintakertomus 1936; Vaasa-lehti 25.3.1936.)

On hyvin mahdollista, että seuran jäsenten yhteisistä kokoontumisista ei ole enää raportoitu yhtä tiiviisti kuin ennen, koska kokoontumisia ei vain ole ollut yhtä paljon kuin Valppaan puheenjohtajuuden aikana. Valpas oli ollut toiminnan organisoimisessa ja tilojen luomisessa niin suuressa roolissa, että kun suunnannäyttäjä siirtyi Helsinkiin Suomen Palloliiton tehtäviin, vähentyivät ainakin ennen nähdyn kaltaiset virkistystapaamiset seurassa. Toisaalta ulkourheilullista toimintaa kuvataan vireäksi, joten syynä saattaa olla ainoastaan yksityiskohtaisen raportoinnin väheneminen.

Seuran taloudellinen tila oli avustetun itsenäisen kauden alussa parempi kuin koskaan. Tanssiaiset ja arpajaiset tuottivat seuralle varoja. Esimerkiksi vuonna 1935 arpajaisista tuottoa kirjattiin yli 12 000 markkaa ja vuonna 1936 yhteensä 5000 markkaa. Toimintakertomuksissa seuran toimintaa kuvattiin vireäksi paitsi urheilullisesti, myös muun toiminnan osalta. (Vaasan Palloseuran toimintakertomukset 1934–1936.)

VPS:n jäsenistö käyttikin toisen kauden aikana huomattavan paljon aikaa ja vaivaa erityisesti varainkeruun sosiaalisiin muotoihin. Toisen kauden alussa seuran jäsenten toiminta kulisseissa oli innovatiivista ja itsenäistä. Varoja kerättiin ahkerasti ja lukuisin eri tavoin. 1930-luvun puolivälin jälkeen Vaasan Palloseurassa keksittiin toteuttaa jalkapalloaiheinen näytelmä, ja myydä näytösten esityksiin pääsylippuja. VPS:n näytelmäkerho esitti täysin seuran sisäisesti valmistellun Jalkapallokuningas -näytelmän kolmen loppuunmyydyin näytöksen voimin Vaasassa. Näytökset pidettiin ruotsalaisen seurakunnan talon juhlasalissa osoitteessa Kirjastonkatu 11. (Vaasa-lehti 14.5.1936) Jalkapallokuningas esitettiin myös Seinäjoella ja Lapualla ”propagandaotteluiden” jälkeen. Teatteriesitykset eivät jääneet ainoaksi VPS:n varainkeruuta varten järjestämäksi näyttämötaiteen muodoksi. VPS:n masinoimana elokuvateatteri Maximissa näytettiin jalkapallo-otteluita Uruguayn, Argentiinan ja Englannin liigasta. (Vaasan Palloseuran toimintakertomukset 1935–1937.)

Kuva 8. Jalkapallokuningas -näytelmän esitys ruotsalaisen seurakunnan talossa Kirjastokadulla vuonna 1936. (Ilkka -lehti 16.5.1936.)

Vuosina 1937 ja 1938 VPS:n Juhlatoimikunta järjesti suuren Pallokuningatar -juhlan Vaasan kaupungintalossa. Tilaisuuksissa oli arvokas ohjelma. Kaupungintalossa nähtiin duettoja, viulunsoittoa, poliitikkojen puheita ja kunniakirjojen jakamista sekä tanssia. VPS:n oli onnistunut houkutella paikalle kansainvälisesti tunnustettuja suomalaiskaunottaria. Miss Eurooppa 1937 Britta Vikström vieraili tanssi-iltamassa samana vuonna ja paikallinen ”Lakeuksien tyttö” Miss Eurooppa 1938 Sirkka Salo vieraili omana kruunausvuotenaan Pallojuhlassa. (Vaasan Palloseuran toimintakertomukset 1936–1938.)

Tanssitilaisuuksien järjestämistä jatkettiin myös sodan jälkeen, mutta ”kaupungin silmäntekevien vastahakoinen suhtautuminen tanssi- ym. tilaisuuksiin” vaikeutti Huvitoimikunnan toimintaa sopivien huoneistojen järjestämiseksi (Vaasan Palloseuran toimintakertomus 1945). Kaupunki oli siis 1930-luvulla luovuttanut arvokkaimman tilansa VPS:n käyttöön maksua vastaan, mutta myöhemmin asiassa ei oltu enää yhtä suopeita ja tilojen järjestäminen vaikeutui. Vanha totuus suhteista päättäjiin päti tässäkin asiassa. Palloseuralaisten oli jatkuvasti pidettävä yllä hyviä suhteita eri tahoihin, mikäli he halusivat tiloja käyttöönsä. Yleensä suhteet olivatkin erinomaisia.

Teatteriesityksillä ja seuran järjestämillä tanssiaisilla oli seuratoimijoiden virkistykseen tähtäävä luonteensa, mutta seuran käymässä jatkuvassa taloudellisessa kamppailussa

niiden tärkeäksi tehtäväksi on ymmärrettävä myös varainkeruu. Toimintakertomuksissa tanssiaisia kuvataan seuran järjestämiksi show-tilaisuuksiksi, jotka viittaavat niiden maksaville vieraille tarkoitettuun viihteellisyteen. Kaikkea toimintaa kuvaa sen itsenäisyys. Joulujuhlien ohjelmat suunniteltiin omasta takaa, näytelmäkerhon näytelmäkin kirjoitettiin ja Pallokuningatar -juhlat suunniteltiin itse. (Vaasan Palloseuran toimintakertomukset 1935–1938.)

Seuran suurimmat tuotot tulivat edelleen jalkapallo-otteluista. Mestaruussarja tuotti hyvin, mutta omalle Pallokentälle kutsuttiin ahkerasti vieraita myös ulkomailta. Pallokentällä nähtiin muun muassa Budafok Unkarista ja Bordeaux Ranskasta. VPS vieraili itse tuottoisasti usein Ruotsissa. Mestaruussarjan vakiinnuttua ja tuotua säännöllisiä otteluita Ruotsin vierailujen urheilullista panosta ei enää pidetty tärkeimpänä antina. 1940-luvulla kirjoitettiin, että Ruotsin matkojen tärkein tehtävä olivat hyvät ystävyysuhteet länsinaapuriin sodan jälkeen. Tunnustettiin myös, että Ruotsin matkat olivat hyvä keino kohentaa sotavuosina kärsinyttä seuran taloutta. Ruotsista saatiin varusteita, kahvia, sakariinia ja sokeria, mitkä eivät sodanjälkeisessä Suomessa olleet itsestäänselvyys. (Vesanto 1999, 48; Vaasan Palloseuran toimintakertomukset 1936–1937.) Vuonna 1956 Neuvostoliiton Jalkapalloliitto kutsui VPS:n otteluturneelle, josta Palloseurassa kerrotaan tarinoita vielä tänäkin päivänä (Vesanto 1999, 61–62).

Tanskalaisjoukkue Helsingör IFK vieraili Hietalahdessa vuonna 1950, ja VPS voitti pitkän kiertueen uuvuttaman tanskalaissikermän. VPS:n johtokunta oli järjestänyt Hietalahden ravintolan yläsaliin banquetin, johon osallistuivat molemmat joukkueet, vaasalaispelaajien vaimot, johtokunta ja kunniapuheenjohtaja Hugo Valpas. Tanskalaisjoukkueelle luovutettiin Vaasan Palloseuran pienoislippu ja kaikille tanskalaispelaajille hevosenpääpuukko. Sosiaalinen tilaisuus oli lämminhenkinen, ja tanskalaiset kutsuivat vaasalaiset vastavierailulle. Vierailu Tanskaan toteutui vuonna 1953. (Vaasan Palloseuran toimintakertomus 1950.)

Toiminta kertoo kahdesta asiasta. Se osoittaa VPS:n johtohahmojen kokemusta kansainvälisten suhteiden hoitamisessa, mutta toisaalta myös sitä, että VPS:n käyttöön saamat tilat Hietalahden kentällä mahdollistivat nyt kansainvälisten vieraiden kestitsemisen uudella tavalla. Ulkomaisia joukkueita oli vierailut pelimatkoilla Vaasassa jo yli kahdenkymmenen vuoden ajan, mutta tanskalaisten vierailu on

ensimmäinen, jossa VPS:n kerrotaan hoitaneen suhteita tällä tavalla myös kentän ulkopuolella (Vaasan Palloseuran toimintakertomus 1950).

Vuosittaisia kokoontumisia sekä päättäjäis- ja muita juhlia järjestettiin läpi toisen tilojenluomisen kauden. Juhlat mainitaan vuosikertomuksissa, mutta niiden järjestämispaikkaa useimmiten ei. Joitakin kertomuksia juhlatiloista on säilynyt myös jälkipolville. Esimerkiksi vuoden 1945 Suomen mestaruutta juhlistettiin Vaasa-lehden järjestämässä kultamitalien myöntämistilaisuudessa elokuvateatteri Riossa huhtikuussa 1946 ja vuonna 1947 VPS juhli kauden päättymistä Teatteriravintolassa. Paikalla oli seuran johtokunta sekä edustuspelaajat ja kutsuvieraat naisineen. Johtokunta kokoontui yleensä monta kertaa vuodessa. Kokoukset olivat usein ravintola Cella Wasaensiksen pikkukabinetissa, missä juhlittiin monesti myös päättäjäisiä. Palloseuran 25-vuotisjuhlia vietettiin Suomalaisella klubilla syksyllä 1949. Pikkujouluja järjestettiin muun muassa Arbetes Vännenin huoneistossa ja kaupungintalon museosalissa. Päättäjäisiä ja johtokunnan kokoontumisia pidettiin usein hotelli Astorin kabineteissa. Johtokunnan kerrotaan kokoontuneen myös Vaasa-lehden kahvihuoneistossa. VPS vuokrasi Helsingin Pankin vierestä Folkhälsanin tilojen toisesta kerroksesta myös kerhuhuoneiston 1950-luvun vaihteessa, mutta tilasta luovuttiin pian rahanpuutteen vuoksi. Kokous- ja juhlatiloja yhdistää niiden vuokraluontoisuus. Tilat olivat yksityisiä, joihin VPS pääsi maksamalla normaalin tilavuokran (Vesanto 1999, 46 & 52; Vaasan Palloseuran toimintakertomukset 1947–1952; Jussila 19.4.2013.)

Sota-aika

Marraskuussa 1939 puhjennut talvisota ja sitä seurannut jatkosota vaikuttivat VPS:n seuratoimintaan merkittävästi. VPS pelasi vielä talvisodan alkamispäivänä Hietalahdessa 30.11.1939 ottelun VIFK:istä ja VIS:istä koottua joukkuetta vastaan. Sota todettiin ottelun jälkeen alkaneeksi ja tuotot päätettiin luovuttaa Vaasan reserviläisten apurahastoon. Sota katkaisi suuren osan seuratoiminnasta moniksi vuosiksi, sillä VPS:n aikuisjäsenistö oli pääosin rintamalla. Nuorten toiminta jatkui sota-ajallakin, mutta toimintakertomuksia ei vuosilta 1939–1944 ole. (Vesanto 1999, 38–39.)

Uusi johtokunta

Vuonna 1950 valtaosa VPS:n johtokunnasta vaihtui. Johtokunta koki nuorennusleikkauksen uusien jäsenten edustaessa nuorempaa sukupolvea. Uusi

johtokunta päivitti ensi töikseen seuran arvoja. Nuori johtokunta näki seuraväen kouluttamisen tärkeäksi ja rohkaisi toimijoita osallistumaan etenkin valmennuksellisille kursseille. Toukokuussa pidettiin Kuortaneen urheiluopistolla valmentajien peruskurssi, jolle osallistuikin kaksi seuran jäsentä. Opettajana kurssilla toimi VPS:n puheenjohtaja Heikki Kultti. Heinäkuussa Jussi Sillanpää lähetettiin Eerikkilään seuravalmentajien jatkokurssille ja Martti Häyhä nuorten lupaavien pelaajien leirille. Elokuussa Kuortaneen urheiluopiston juniorileirillä nähtiin kolme Palloseuran edustajaa. Lisäksi Vaasassa pidettiin erotuomarien, pelaajien ja valmentajien neuvottelupäiviä. VPS:n jäsenten toimintaan tuli uusi, koulutuksellinen ulottuvuus. (Vaasan Palloseuran toimintakertomus 1950.)

Nuorentunut johtokunta teki myös muita muutoksia. Se nosti seuran nuorisotoiminnan yhä tärkeämmäksi toimintamuodoksi, ja kirjasi lauselman seuran tavoitteisiin ja arvopohjaan. Johtokunta palkkasi Vaasan Palloseuraan nuoriso-ohjaajan, jonka tehtäväksi asetettiin apulaisten hankkiminen ja nuorisotoimintasuunnitelman laatiminen. Nuorisotyötoimikunta kokoontui Hietalahden nurmikentän ravintolassa toukokuussa järjestäen samalla nuorisolle neuvontatilaisuuden. Nuorten valmennuksen taso harppasi kesällä askeleen eteenpäin ja seuran juniorimäärä alkoi kasvaa voimakkaasti. Palloharjoitusten lisäksi nuorille pidettiin luentoja. (Vaasan Palloseuran toimintakertomus 1950.)

Nuorisotoimintaa varten VPS:n uusi johtokunta katsoi seuran tarvitsevan kerhohuoneen. Sen hankkiminen nähtiin yhdeksi uuden johtokunnan tärkeimmistä tehtävistä, sillä kerhohuone ”kokoaisi entistä enemmän nuorisoa yhteen ja kasvattaisi oikeata seurahenkeä. Myös lasten vanhemmilla olisi tällöin mahdollisuus tutustua seuratoimintaan yhteisten illanviettojen kautta.” Kerhohuoneeksi sopivaa tilaa haettiin lehti-ilmoituksella, mutta vastauksia ei kuulunut. (Vaasan Palloseuran toimintakertomukset 1950-1951.)

Seura käytti kerhohuoneen puuttuessa seuran jäsenten yksityisiä tiloja. Kesällä 1953 VPS:n juniorit kokoontuivat 10 kertaa seuran valmentaja Riihimäen omistamalle huvilalle. Kesäsunnuntaisin huvilalla järjestetyissä tilaisuuksissa luennoitiin sisätiloissa ja huvilan niityillä suoritettiin lajinomaisia harjoituksia. (Vaasan Palloseuran toimintakertomus 1953.)

Olympiavuonna 1952 VPS perusti sisarseuran Vaasan Pallo -52:n. Sisarseuran tarkoituksena oli järjestää joukkueita pelaajille, jotka olivat kulkeneet VPS:n junioriputken mutta eivät mahtuneet edustus- tai reservijoukkueeseen. (Vesanto 1999, 57.)

7.2.3. Toisen kauden ilmentymä: Kotirannan kenttä

Toinen kausi tiivistyi VPS:n tilojen osalta Kotirannan kenttäprojektiin. Toiminta tilan mahdollistamiseksi oli hyvin itsenäistä, mutta se ei olisi onnistunut ilman puolen miljoonan markan avustusta veikkausvoittovaroista. Tässä alaluvussa kuvataan yksityiskohtaisesti Palloseuran toimijoiden ponnistuksia uuden oman kentän rakentamiseksi VPS:n menetettyä oman Pallokenttensä sodan vaurioihin ja kaupungin vuokrasopimuksen päättymiseen.

Vöyrinkaupungin Pallokentän vuokrasopimuksen määräaika 10 vuotta oli täyttymässä vuonna 1938. Vaasan Palloseura kävi Vaasan kaupungin kanssa pitkiä neuvotteluja vuokra-ajan pidentämiseksi, mutta vuokrasopimuksen jatkuminen ei ollut kaupungin intresseissä. Syyksi kaupunki väitti, että Pallokentältä aiheutuva ottelumelu häiritsi läheisen hautausmaan hautauksia. Kaupunginjohtaja lupasi kuitenkin neuvotteluissa, että kaupunki ei ota kenttää ilmaiseksi, vaan suostuu maksamaan kentästä. VPS:n toimintakertomuksen mukaan seuran johto taipui alistuneena myymään kentän kaupungille 160 000 markan hintaa vastaan. Historiikissa puolestaan kerrotaan ristiriitaisesti, että VPS kieltäytyi kaupasta. Lähteistä luotettavampi on tapahtumien aikaan kirjoitettu toimintakertomus, joten VPS:n voidaan olettaa suostuneen alihintana pitämäänsä kauppahintaan. (Vaasan Palloseuran toimintakertomus 1938; Vesanto 1999, 36.)

Uutta kenttähanketta ryhdyttiin joka tapauksessa heti kartoittamaan. Sopiva tontti löytyi nopeasti, ja Kotirannalta haluttiin ostaa kentäksi soveltuva maa-alue Aino Lindemannin perikunnalta 50 000 markalla. Kaupunki ei ollut vielä tehnyt lopullista siirtoa Pallokentän ostamisesta, joten Palloseura ei ollut saanut odottamaansa 160 000 markkaa haltuunsa. Koska seuralla ei ollut tarvittavia varoja käytössään, tonttia ei voitu heti ostaa. VPS järjesti taas arpajaiset, jotka tuottivat huomattavaa taloudellista voittoa. Maa-alue ostettiin Lindemannin perikunnalta 19.2.1938. Tuomari, entinen

kunnallispoliitikko ja VPS:n ystävä Lauri Halme hoiti kaupan lakiasiat. (Vaasan Palloseuran toimintakertomus 1938.)

VPS:n solmiman Kotirannan tonttikaupan jälkeen kaupunginhallitus ilmoitti yllättäen toistaiseksi luopuvansa kentän lunastamisesta ja tehneensä päätöksen vuokra-ajan pidennyksestä. Siihen kuului pykälä, jonka mukaan kaupunki pidätti itsellään oikeuden ottaa Pallokenttä haltuunsa ilmaiseksi ennen vuokrakauden päättymistä. Uudeksi vuokra-ajaksi ilmoitettiin 10 vuotta. Vaasan Palloseuran toimintakertomuksen mukaan johtokunta uskoi, että Vaasan kaupunginvaltuuston ruotsalaispainotteinen ja VIFK - myönteinen edustusto katsoi kateellisesti VPS:n omaa kenttää ja uutta tonttia. Ennen muuta kyse oli kuitenkin varmasti siitä, että kaupunki halusi uudelle Hietalahden kentälle lisää vuokraa tuottavia otteluja. VPS:ssä uskottiin, että kaupunki ei uskaltanut pakkolunastaa Pallokenttää sen pelossa, että VPS rakentaa jälleen uuden kentän ostamalleen tontille, jolloin kaupunki menettäisi 160 000 markan lisäksi niitä paikkaamaan kaavaillut kaupungin kenttien vuokrat. (Vesanto 1999, 36–37; Vaasan Palloseuran toimintakertomus 1938.)

Vuonna 1938 VPS korjasi ja investoi Pallokenttää 25 000 markalla. VPS rakensi kentän reunaan uuden katsomon ja korjasi muita kentällä vallinneita puutteita laittaen esimerkiksi pukukoppeihin sähkövalon. (Vaasan Palloseuran toimintakertomus 1938.) Investoinneista oli iloa vain yhdeksi kesäksi, sillä talvisota alkoi seuraavana vuonna. Sodan aikana Pallokenttä oli vuokrattuna muun muassa paikallisen rautakauppiaan C. J. Hartmanin varastopaikaksi. Välirauhan aikana Pallokentällä majailivat Vaasan kautta Suomeen saapuneet saksalaissotilaat. Saksalaisten hevoset talloivat kentän surkeaan kuntoon ja rikkoivat salaojaputket. Jatkosodan päätyttyä kenttä oli pahoin sodanaikaisten tapahtumien runtelema. (Vesanto 1999, 42.)

Kun sota-aika oli ohi, VPS:n johtokunta suunnitteli kentän korjaamiseen ryhtymistä. Korjauskustannukset olisivat nousseet huomattavan korkeiksi, joten korjaukseen ei haluttu ryhtyä ennen kuin kaupunki suostuisi pidentämään vuokra-aikaa. Vuokra-ajan oli määrä päättyä vuonna 1947, ja VPS anoi siihen kymmenen vuoden pidennystä. VPS ehdotti myös, että mikäli vuokra-aikaa ei pidennettäisi, kaupunki voisi ostaa kentän varustuksineen 175 0000 markan kauppahintaa vastaan. Vaasan kaupunginhallitus ilmoitti 16.7.1945, että vuokra-aikaa ei jatketa eikä kaupunki korvaa lainkaan kentän ja sen rakennelmien sodan aikana kärsimiä vaurioita. Perusteluiksi kaupunki esitti, että

kyseessä on vahvistetun asemakaavan mukaan tehdastontti, joiden kysyntä on kovaa eikä vuokravälikirjaa voida sen takia enää uusia. VPS:n esittämään 175 000 markan tarjoukseen kaupunki ei suostunut, eikä myöskään neuvotteluissa myöhemmin esitetystä ”paljon pienemmästä kauppasummasta”. Syyskuussa 1945 kentän varustuksesta kerätty puutavara myytiin huutokaupassa ja kaupunki suostui ostamaan kentän ruokamullan omia tarpeitaan varten. Toimenpiteiden jälkeen tontti siirtyi ilmaiseksi kaupungin omistukseen, ja kenttäalue käännettiin perunamaaksi (Vesanto 1999, 42 & 46; Vaasan Palloseuran toimintakertomus 1945.)

Kenttäpuute ja heikot harjoitteluolosuhteet piinasivat Vaasan Palloseuraa oman kentän menettämisestä lähtien. Vuoden 1950 toimintakertomuksessa asiaa kuvattiin seuraavasti: ”Vaasassa kenttäolosuhteet ovat olleet rempallaan jo pidemmän aikaa. Vasta viime vuodet ovat tuoneet tähän puoleen hiukan valaistusta.” VPS:ssä oli kuitenkin jo pitkään varauduttu Pallokentän menettämiseen, joten suunnitelma Kotirannan tontin muuttamiseksi uudeksi omaksi kentäksi oli pitkällä. VPS teki kovasti töitä muuttaakseen Kotirannan tonttinsa jalkapallokentäksi, ja johtokunta perusti asiaa ajamaan kenttätoimikunnan ja kesätoimikunnan. Palloseuran johtokunnan asettama Kesätoimikunta lähetti kentästä maanäytteet Helsinkiin ja tilasi ammattimiehiltä salaojasuunnitelman. Alue oli kostea, joten varsinaisiin töihin päästiin vasta heinäkuussa. Teuvalainen kuusimiehin ryhmä suoritti salaojituksen, ja putkittamisen jälkeen kentän tasaustyöt päästiin aloittamaan. Niitä jatkettiin pitkin syksyä talkoo- ja palkkatyövoimin. Myös erään seuran jäsenen traktoria käytettiin apuna tasoittamisessa. Kesätoimikuntaa kiiteltiin ahkerasta työstä ja salaojaputkien saamisesta Suomessa vallitsevasta vastaavien putkien puutteesta huolimatta. Talkootyöläisten määrään toivottiin kovan työtaakan johdosta lisäystä. Kenttä oli niellyt siihen mennessä seuran varoja lähes 100 000 markkaa. (Vaasan Palloseuran toimintakertomus 1950.)

Seuraavana vuonna kenttätoimikunta anoi veikkausvoittovaroista avustusta saadakseen Kotirannan tontin muutettua pelikuntoiseksi jalkapallokentäksi. Avustusta ei kuitenkaan vielä vuonna 1951 myönnetty, ja pohjanmaalaisen Työväen Urheiluliittoa edustavan painiseuran saama avustus herätti Palloseurassa kateutta. Avustuksen jäätyä haaveeksi VPS:n kenttätoimikunta antoi kunnalliskodille oikeuden kylvää tontille kauraa maksutta. Kun kaurasato oli korjattu, käännettiin kenttäalue ympäri vielä kunnalliskodin toimesta. Kielteinen tukipäätös ei estänyt seuratoimijoiden kenttäponnisteluiden jatkumista. Palloseura olikin ehtinyt tilata Englannista kalliin moottorilla käyvän

ruohonleikkuukoneen jo ennen valtion asettaman urheilulautakunnan kielteistä tukipäätöstä, eikä kenttäasiaa suostuttu jättämään täysin kesken. Leikkuukone oli Vaasan suurin, ja toimintakertomuksessa sen sanotaan maksaneen toistasataatuhatta markkaa. Kone varastoitiin Suomen Gummi Oy:n varastoon. Kenttäalueelle tilattiin syksyllä kymmenen kuormaa ruokamultaa, jonka ajoa jatkettiin seuraavana kesänä. (Vaasan Palloseuran toimintakertomus 1951.)

Vuonna 1953 avustushakemus meni läpi, ja Vaasan Palloseuralle myönnettiin 500 000 markan avustus veikkausvoittovaroista. Tuki kuvastaa tuetun itsenäisen kauden toimintaa: VPS pyrki järjestämään harjoittelutilansa edelleen itsenäisesti, mutta se ei ollut mahdollista täysin ilman julkisen vallan apua. Kotirannan kentän kohdalla apu ei tullut kaupungilta, vaan valtion urheilulautakunnalta. Suuri tukisumma mahdollisti sen, että seura kylvi heinän Kotirannan kentälle elokuussa 1953. Kenttä saatiin kuntoon syyskaudella, ja sillä päästiin pelaamaan seuraavana kesänä. Ainakin vanhemman polven uskottiin ymmärtävän oman kentän merkityksen, sillä he olivat nähneet vuonna 1928 valmistuneen Pallokentän hedelmälliset vaikutukset seuran toimintaan. (Vesanto 1999, 57; Vaasan Palloseuran toimintakertomus 1953.)

Ensimmäiset harjoitukset seuran omalla Kotirannan kentällä järjestettiin kesäkuun lopulla 1954. Kesän aikana kentän laidalle rakennettiin pukusuoja, siirrettävät maalit ja harjoitustelineitä. Pukusuojan rakentamiseen valtio myönsi jälleen tukea veikkausvoittovaroista. Myös vaasalaiset liikelaitokset tukivat rakennustoimintaa lahjoitusten muodossa. Kentän ojanpuoleiseen reunaan istutettiin talkoovoimin koivuita estämään pallojen pääsyä ojaan. (Vesanto 1999, 58; Vaasan Palloseuran toimintakertomus 1954.)

Kuva 9. Kotirannan kenttä on edelleen samalla paikalla, jolle se rakennettiin 1950-luvulla. (Manu Myllyaho 23.4.2013.)

Kun seuran oma kenttä oli saatu valmiiksi, oli se seuran käytössä aina koko pelikauden ajan alkukevään nurmetonta aikaa lukuun ottamatta. Kentän varustelun parantamista jatkettiin tulevinakin vuosina. Vuonna 1955 pukusuojaan saatiin kuumavedenvaraaja suihkua varten ja Vaasan Palloseuralle myönnettiin veikkausvoittovaroja kenttää ympäröivän aidan rakentamiseksi. (Vaasan Palloseuran toimintakertomus 1955.) Aita rakennettiin seuraavana vuonna. Kenttä oli toimintakertomusten mukaan osoittautunut erittäin tarkoituksenmukaiseksi, etenkin kun otettiin huomioon Vaasassa vallitseva heikko kenttätilanne. Oma kenttä paransi erityisesti juniorijoukkueiden tilannetta. Harjoitusten lisäksi VPS pelasi kentällä osan kotiotteluistaan, ja järjesti junioreille tekniikkakilpailuja. (Vaasan Palloseuran toimintakertomus 1956.)

Vuonna 1957 Palloseurassa huomattiin, että kentän jatkuva hoito toi jatkuvia kustannuksia, joten toimintakertomukseen kirjattiin pelko siitä, että kenttä saattaa lähitulevaisuudessa muodostaa seuralle erittäin vaikean taloudellisen pulman. Pelkoa korostivat seuratoiminnan korkeat kustannukset erityisesti edustusjoukkueen tasolla. Matkakustannusten valiteltiin olevan maaseutuseuroilla kuten VPS:llä ja KUPS:lla huomattavasti korkeammat kuin helsinkiläisillä ja muilla eteläsuomalaisilla seuroilla. (Vaasan Palloseuran toimintakertomus 1957.)

Ajat olivat selvästi muuttuneet ensimmäisen kauden jälkeen. Vöyrinkaupungin Pallokentän valmistuttua VPS oli kerännyt merkittäviä tuloja vuokraamalla kenttäänsä muiden vaasalaisseurojen käyttöön. Tuotot olivat olleet etenkin aluksi riittäviä paitsi kentän ylläpitämiseen myös seuratoiminnan pyörittämiseen. Nyt Vaasan kaupunki oli, vaikka VPS yleistä kenttätilannetta kritisoikin, rakentanut Vaasaan useita palloiluun soveltuvia ulkokenttiä, joita kaupungin muut seurat käyttivät harjoittelussaan ja otteluissaan. VPS:n nurmikenttä ei ollut enää niin erityislaatuinen, joten kentän käyttökustannukset osoittautuivat tuloja suuremmiksi.

7.3. Julkisen sektorin tiloille siirtymisen kausi 1950-luvulta 1980-luvulle

Vaasan Palloseuran asteittainen siirtyminen itsenäisesti järjestetyistä tiloista kaupungin kentille alkoi 1950-luvulla. Julkisen sektorin omistamat ja tarjoamat liikuntapaikat alkoivat laajentua Vaasan Palloseuran käyttämien tilojen joukkoon, mutta VPS:n oma veikkausvoittovaroin tuettu kenttä Kotirannalla säilyi VPS:n harjoittelun keskuksena 1980-luvun loppuun asti. Julkinen sektori tuli kuitenkin yhä enemmän mukaan liikunta- ja urheilutilojen luomiseen, joten myös VPS alkoi hiljalleen siirtyä kohti kaupungin tarjoamia tiloja. Tämän kauden aikana alkoi korostua järjestely, jossa seurojen rooli keskittyi yhä enemmän liikunnan organisoijaksi, jolle julkinen sektori loi edellytykset liikunnan järjestämiseen. Kunnan rakentamien VPS:n toimintaan liittyvien urheilu- ja palloilukenttien sekä jääratojen lisääntynyt määrä oli alkanut näkyä Vaasan kaupungin katukuvassa. Kenttien rakentamista tuettiin valtion tasolta ja liikuntapaikkojen suunnittelusta tuli organisoidumpaa ja suunnitellumpaa. Näin myös VPS alkoi ajan myötä luottaa ajatukseen julkisen sektorin tarjoamista harjoittelu- ja ottelutiloista.

Kautta kuvaakin se, että kaupunki alkoi tarjota harjoitustiloja siinä laajuudessa, että VPS siirtyi harjoittelemaan kaupungin kentille yhä suuremmalla rintamalla. Jo 1950-luvulla jalkapallojoukkueiden talviharjoittelumahdollisuudet parantuivat huomattavasi, kun Vaasan kaupunki rakensi palloiluseurojen talvikäyttöön soveltuvan maapohjahallin. Myös VPS:n oman kentän kunnossapito siirtyi vuonna 1961 kaupungin vastuulle, kun VPS suostui luovuttamaan kenttäänsä muiden seurojen käyttöön kahtena iltana viikossa. Kauden lopulla kentän päälle kaavoitettiin moottoritie, ja kaupunki osti Kotirannan kentän VPS:ltä. Kotiranta oli myös osan kaudesta käyttökelpoton, jolloin VPS

harjoitteli pitkälti kaupungin kentillä. Lisääntyvä juniorien määrä edellytti julkisille kentille levittäytymistä oman kentän kunnossa ollessakin, sillä kaikki eivät mitenkään mahtuneet Kotirannalle. Kaupungin omistama Hietalahden stadion alkoi kolmannen kauden aikana vakiintua VPS:n edustusjoukkueen oikeaksi kotikentäksi.

Seuran talous oli yleensä varsin riippuvainen edustusjoukkueen yleisömääristä. Yleisömäärä taas oli usein riippuvainen menestyksestä ja sarjatasosta, jolla VPS pelasi. Palloseura seilasi 1970-luvulle asti Suomensarjan ja Mestaruussarjan välillä kohtalaisella menestyksellä, mutta vuonna 1977 VPS putosi Mestaruussarjasta 17 vuodeksi upoten pahimmillaan kolmanteen divisioonaan. Sarjatason myötä putosivat myös yleisömäärät, ja sen mukana lippu- ja ravintolatulot. Seuran taloustilanne oli pitkän divisioonataipaleen aikana haasteellinen, mutta 1990-luvun alussa seura palasi takasin korkeimmalle sarjatasolle ja myös talous saatiin uuteen nousuun.

7.3.1. Julkisen sektorin tiloille siirtymisen kauden harjoittelu- ja ottelutilat

Tässä luvussa käsitellään kolmannen kauden osalta erikseen Kotirannan kenttää. Kotirannan jälkeen esille tuodaan ensin jalkapallon muut tilat sekä sen jälkeen muiden lajien tilat.

Kotirannan kenttä

Kotirannan kenttä oli Vaasan Palloseuralle tärkeässä roolissa läpi kolmannen kauden. Kenttä oli VPS:n toiminnan keskus. VPS käytti kenttää pääasiassa harjoitteluun, mutta sillä pelattiin etenkin alempia piirisarjan otteluita ja jonkin verran edustusjoukkueen ystävyys- ja mestaruussarjan otteluita. (Vaasan Palloseuran toimintakertomukset 1961–1989; Jussila 19.4.2013.)

Vaasan Palloseuran johtokunta päätti antaa vuonna 1961 Kotirannan kentältä myös kaupungin muille seuroille harjoitusvuoroja. Vuoroja myönnettiin kilpaileville seuroille kahtena iltana viikossa. VPS hyötyi päätöksestä merkittävästi, sillä sen myötä Vaasan kaupunki tuli vahvasti mukaan kentän hoitoon kentän pysyessä silti edelleen VPS:n omistuksessa. Kaupunki ryhtyi huolehtimaan pelialueen merkitsemisestä ja nurmen niittämisestä, eli toimista joihin VPS oli joutunut aikaisemmin käyttämään palkattua työvoimaa. Korvaukseksi muille seuroille myönnettyistä vuoroista kaupunki antoi myös

kääntää kenttätontin länsipäästä alueen, jolle kylvettiin uusi heinä ja saatiin täten lisää harjoittelutilaa. (Vaasan Palloseuran toimintakertomus 1961.)

VPS jatkoi kentän korjaamista ja varustelua myös itsenäisesti ja usein eri tavoin. 1960- ja 1970-luvulla kenttää kunnostettiin laittamalla ruokamultaa kentän huonokuntoisimpiin kohtiin sekä hankittiin rautamaalit ja verkot maaleihin. VPS kunnosti myös kentän pukutiloja ja hankki pukukoppiin uudet suihkut. Kentän reunalle rakennettiin muun muassa laukausseinä ja laukaisuverkko. Yksityiset lahjoituksetkin jatkuivat, kun vuonna 1968 VPS sai kentälleen Teräs Oy:ltä lahjoituksena uuden vesipumpun ja kentän länsipäähän saatiin uudet nuorten peleihin soveltuvat maalit. Kenttä oli kovassa käytössä ja sen varustelun haluttiin olevan kunnossa. Se oli mahdollista kaupungin avustuksella, talkootyöllä ja lahjoituksilla. (Vaasan Palloseuran toimintakertomukset 1961–1970.)

1970-luvun taitteessa VPS joutui luovuttamaan kaupungille korvausta vastaan kentän itäpuolelta tilaa yhteensä 400 neliometriä. Luovutettu maa-alue lohkaisi kentästä pituussuunnassa kaksi metriä. Syynä luovutukselle olivat kentän ohi kulkevan Sorsakadun levitystyöt. Kaupunki siirsi myös kentän pukusuojaa muutaman metrin kentälle päin. Kaupungin kanssa toimittiin asiassa yhteisymmärryksessä, eikä kahden metrin kenttäkaistaleen menetyksen annettu haitata. Seuraavana vuonna kaupunki veti VPS:n kentälle vesiputket, jotka mahdollistivat sadettajien käytön ja kentän pitämisen parempikuntoisena. Vuonna 1973 kenttäolosuhteissa koettiin kuitenkin takaisku, kun kaupunki ryhtyi rakentamaan kentän läheisyyteen pumppuasemaa. Rakennustyöt keskeyttivät Kotirannan kentällä harjoittelun ja lisäksi lohkaisivat jälleen palan kentästä kaupungille. Kenttä oli rakennustöiden takia vajavaisessa käytössä useamman vuoden, minkä aikana VPS ehti toisaalta tehdä kentällä tarpeellisen peruskorjauksen. Tällä aikavälillä VPS joutui harjoittelemaan kaupungin muilla kentillä, mutta pääsi palaamaan Kotirannalle täysipainoisesti jälleen vuonna 1979. (Vaasan Palloseuran toimintakertomukset 1970–1980.)

Kotirannan kenttää käytettiin aktiivisesti yhä 1980-luvulla. Seuran jäsenten määrä oli noussut useisiin satoihin, joten Kotirannan harjoituskenttä ei riittänyt kaikille ja lukuisat VPS:n joukkueet olivat levittäytyneet ympäri kaupungin kenttiä. Päivämäärällä 2.10.1989 Vaasan kaupunki osti Kotirannan kentän VPS:ltä 500 000 markan kauppahintaan. Hinta oli selkeästi suurempi kuin kentän todellinen arvo, ja se

myönnettiin jopa VPS:n leirissä. Valtuutettu Vehkaoja tekikin kenttäkaupan jälkeisessä valtuuston kokouksessa ponsiehdotuksen, joka kuvastaa kentästä maksettua ylihintaa: ”Hyväksyessään kaupunginhallituksen päätösehdotuksen valtuusto edellyttää, että jatkossa maakauppa ja avustus pidetään selkeästi toisistaan erillään.” Kyseessä oli siis käytännössä samalla kaupungin taloudellinen avustus Vaasan Palloseuralle. (Vaasan kaupunginvaltuuston pöytäkirja 2.10.1989 & 30.10.1989.)

Muut jalkapallokentät ja -tilat

Kotirannan kenttä oli VPS:lle siis koko julkisen sektorin tiloille siirtymisen kauden ajan tärkeä, mutta VPS siirtyi myös käyttämään yhä useampia kaupungin kenttiä. Tutkimuksen aineistojen perusteella VPS:n jalkapallojoukkueet harjoittelivat kolmannen kauden aikana lähes kymmenellä kaupungin kentällä.

Syksyllä 1956 jalkapalloilijoiden talviharjoittelu koki valtavan mullistuksen. Vaasaan valmistui urheiluhalli, joka tarjosi VPS:lle mahdollisuuden palloharjoituksiin ja harjoitusotteluihin. Vaasan kaupunginvaltuusto oli kaksi vuotta aikaisemmin päättänyt 34 miljoonan markan maapohjahallin rakentamisesta, sillä kaupungin lukuisten palloiluseurojen harjoitteluolosuhteet olivat talvikaudella puutteelliset. Valmistuttuaan 1956 halli oli kunnan rakentama ja ensimmäinen laatuaan Suomessa. Veikkausvoittovaroja halliin luovutettiin valtion taholta yhteensä 13,5 miljoonaa markkaa. Kaikki harjoitustilat olivat alusta lähtien jatkuvasti varattuina. VPS:lle urheilulautakunta myönsi aluksi kaksi puolentoista tunnin vuoroa viikoittain. (Vaasan kaupungin Urheilulautakunnan toimintakertomus 1954 & 1956).

Kuva 10. Suomen ensimmäinen kunnallisella rahoituksella rakennettu maapohjahalli paransi VPS:n talviharjoittelutiloja jättiharppauksella 1950-luvun lopulla. (Vaasan kaupungin keskusarkisto.)

Valmistuneen maapohjahallin vieressä sijaitseva alue aurattiin kaupungin toimesta harjoitusalueeksi, joka nimettiin Messukentäksi. Messukenttä oli VPS:lle hallin ohella tärkeä loppupalven ja alkukevään harjoitustila. Vuodesta 1965 lähtien VPS pääsi harjoittelemaan Hietalahden nurmelle pelkkien otteluiden sijaan. Hietalahti säilyi tärkeimpänä kotikenttänä läpi kolmannen kauden. 1960-luvun tyypillisenä vuotena VPS:n harjoituskentät olivat talvisaikaan Maapohjahalli ja sen viereinen Messukenttä, huhtikuun tai toukokuun alusta lähtien oma kenttä Kotirannalla ja kesän saavuttua myös Hietalahti. Vuonna 1974 Kotirannan kentän ollessa kaupungin toimien takia käyttökelvottomana, myönsi kaupunki VPS:lle vuoroja Palosaaren nurmikentälle. Palosaarella VPS:n joukkueet harjoittelivat keskimäärin kolme kertaa viikossa. 1980-luvulla listaan voitiin lisätä suuri hiekkakenttä Isolahden koulun edustalla, jossa pelattiin myöhemmin monta otteluakin alkukeväisin (Jussila 19.4.2013). Sokeritehtaan kentällä Vaskiluodossakin harjoiteltiin edelleen. (Vaasan Palloseuran toimintakertomukset 1970–1982.)

Vaasan uusi yleisurheilustadion Kaarlenkenttä valmistui 1980-luvun puolivälissä. Kenttä vihittiin käyttöön 1982 ja katsomo valmistui 1986. VPS:n kilpailevalla seuralla VIFK:lla oli ollut oma harjoituskenttä Bragen ulkomuseon pohjoispuolella, mutta VIFK menetti sen kaupungille moottoritien takia. Myös VPS:n juniorijoukkueet olivat

pelanneet tällä kentällä 1950-luvulla (Jussila 19.4.2013). VIFK:n uusi kenttä rakennettiin 1960–1970-luvulla eteläiseen Hietalahteen tontille, jonka päälle Kaarlen kenttä puolestaan rakennettiin 1980-luvulla. VPS pääsi alusta asti harjoittelemaan Kaarlenkentän nurmelle. Moottoritien rakentamisella oli myös muita vaikutuksia Vaasan urheiluelämään. Kenttänsä tien alle menettänyt pesäpalloseura Vaasan Maila sai yhteistyössä kaupungin kanssa rakennettua Suomen ensimmäisen pesäpallostadionin vuonna 1986. (Sundqvist ym. 1992, 110.) Stadionin hiekkatekonurmella pääsi pelaamaan myös VPS. VPS aloitti kautensa 1986 ja 1987 pesäpallostadionin suurella 102 metriä pitkällä ja 64 metriä leveällä kentällä (Pohjalainen 25.4.1987). VPS:n joukkueiden yleinen lenkkireitti kulki Hietalahden maastossa. Uimahallia käytettiin monesti lenkkien yhteydessä. (Vaasan Palloseuran toimintakertomukset 1980–1986.)

Vuonna 1971 Vaasan Palloseurassa aloittaneet naiset pelasivat jalkapalloa samoilla kentillä kuin miehetkin, ainoa poikkeus miesten käyttämiin tiloihin verrattuna on maininta naisten talviharjoitteluun käyttämästä Ammattikoulun isosta salista, jota ei miesten harjoittelupaikkana mainita. Naiset pelasivat heti ensimmäisenä toimintavuotenaan ystävyysottelun ruotsalaisseuraa vastaan Vaskiluodossa Sokeritehtaan kentällä. (Vaasan Palloseuran toimintakertomukset 1970–1972.) Naisten seuratoiminnan muotoja on eritelty enemmän seuraavassa luvussa.

Jalkapallojuniorit harjoittelivat edelleen talvisin Keskuskoulun ja Isolahden koulun voimistelusalissa, ja käyttivät samoja ulkoarjoituskenttiä kuin aikuisten joukkueet. Juniorijoukkueet pitivät harjoituksiaan lisäksi Radiotiellä vuonna 1978 valmistuneella paikallisen palloiluseura Kiiston kentällä, joka siirtyi Vaasan kaupungin omistukseen ja ylläpidettäväksi vuonna 1982 (Vaasan Kiisto 2013). 1970-luvulla VPS alkoi järjestää kesäisin nuorten jalkapallokoulua, jota järjestettiin ympäri kaupungin nurmia. Ensimmäisestä vuodesta lähtien jalkapallokouluun osallistui yli sata nuorta, ja määrä vakiintui 100 ja 200 nuoren välille. Välillä jalkapallokoulun muoto vaihteli, joinakin vuosina se järjestettiin nuorten kaupunkisarjana ja joskus myös jalkapalloseurainä. Joka tapauksessa lasten kesätoiminta muodostui perinteeksi, ja VPS liikutti nuoria omalla kentällään ja kaupungin yhä lisääntyvillä nurmialustoilla. VPS järjesti myös juniorien kilpailutoimintaa: vuonna 1974 se organisoi A-nuorten kansainvälisen turnauksen Hietalahden ja Palosaaren kentillä ja 1980 Vaasan ensimmäisen SM-tason turnauksen D-nuorten SM-lopputurnauksen muodossa. Turnauksen kisakanslia ja majoituspaikka olivat Huutoniemen ala-asteella, mihin majoitettiin satoja junioreita. Ottelut pelattiin

Hietalahdessa, Keskusurheilukentällä, Palosaarella ja Suvilahdessa. (Vaasan Palloseuran toimintakertomukset 1960–1988.)

Muut lajit

VPS lopetti jääpallotoimintansa vuonna 1962, sillä se oli koettu seuralle taloudellisesti liian raskaaksi. Luistimia ei seurassa kuitenkaan lyöty kokonaan naulaan, sillä johtokunta päätyi näkemykseen, jonka mukaan ”jääkiekko tulee ajanmittaan lyömään itsensä läpi”. Palloseurassa aloitettiin siis heti jääpalloilun loputtua aikuisten jääkiekkotoiminta. C- ja D-juniorit olivat itse asiassa ehtineet pelata jääkiekkoja jo edellistalvena, mutta olivat joutuneet jättämään sarjansa kesken olosuhteiden pakosta. VPS:n historiasta tuttuun tyyliin Palloseura ei halunnut tyytyä vuokraamaan ja jakamaan harjoitusvuoroja Vaasan kaupungin kentiltä muiden kanssa, vaan seuralle hankittiin oma jääkiekkokaukalo Vöyrinkaupungilta. Kaukalo toteutettiin Onkilahden Yhteiskoulun ja kaupungin avustamana. Se söi seuran varoja huomattavasti, mutta veikkausvoittovaroista myönnetty avustus ja kaukalon seinämiin hankitut mainokset kattoivat suurimman osan seuralle aiheutuneista kentäkuluista. Jääkiekkotoimikunta huolehti kentän kunnossapidosta, mikä osoittautui odotettua vaivalloisemmaksi ja kalliimmaksi toiminnaksi. Kenttä oli hyvin varusteltu, sillä valaisinlaitteet valaisivat kentän pimeinä iltoina. Katsomoa kentällä ei ollut. (Vaasan Palloseuran toimintakertomukset 1961–1963.) Vöyrinkaupungin jääkiekkorata oli talvikaudella 1964 jokailtaisessa käytössä. VPS:n oman käytön lisäksi kaukalo luovutettiin kahtena iltana viikossa yleisölle vapaaseen käyttöön. Kaukalon kunnossapito ei onnistunut talkoovoimin, ja VPS joutui palkkaamaan jääradalle työvoimaa. Jäätilanteen ollessa heikko VPS:n kiekkojoukkueet kävivät useampaan otteeseen hakemassa ”jäätottumusta” Porin tekojääradalta asti. Pakkasten paukuessa jääkiekkojaosto käytti normaalisti omaa kaukaloaan. Jääradasta huolehtimiseen palkattu vakainainen työntekijä hoiti kaukaloa talvisin noin kolme kuukautta, ja lisäksi ”vepsulaiset” tekivät talkootyötä jään kunnan eteen. (Vaasan Palloseuran toimintakertomukset 1964–1965.)

VIFK oli ylläpitänyt talvisin luistinrataa Hietalahden vanhalla kentällä jo vuodesta 1930, mutta vuonna 1963 jäädyttäminen loppui, kun kenttä jäi moottoritietyömaan alle. Tällä radalla VPS:n jääpallomiehetkin olivat pallon perässä luistelleet. Kaupunki otti kaikkien luistinratojen ylläpidon haltuun vuonna 1966, ja Vaasan Palloseurakin päätti myydä jääkiekkokaukalonsa kaupungille. Vaasaan valmistui uusi tekojäärata seuraavana

vuonna lokakuun alussa, joten VPS:n miehet siirtyivät entiseltä kentältään kiekkoilemaan tekojäärädalle. Seuran jäsen Nils Vuorenmaa toimi Vaasan Tekojääratayhdistyksen puheenjohtajana, joten vuorojen saamisen ei koettu olevan vaikeaa. Vaasassa muita isoja jäitä ylläpidettiin muun muassa Raviradalla ja 1980-luvun puolivälissä valmistuneella Hietalahden pesäpallostadionilla, mutta näillä kentillä VPS harjoitteli nappulakengissä kesäisin, eikä luistimet jalassa talvisin. (Vaasan Palloseuran toimintakertomukset 1966–1968; Sundqvist, Järvinen & Hietamäki 1992, 110.)

Miesten joukkue harjoitteli Hietalahden jääkiekkoradalla ja nuoret Vöyrinkaupungissa seuran entisellä kentällä, kunnes syksyllä 1968 johtokunta päätti yksimielisesti VPS:n luopuvan jääkiekkoilusta toistaiseksi. Päätös tehtiin uutuuttaan kiiltävästä tekojäärädasta huolimatta, sillä jääkiekosta oli muutaman toimintavuotensa aikana muodostunut seuralle taloudellisesti raskas taakka. Otteluita valiteltiin olevan paljon ja pitkien matkojen päähän, ja myös valmentajista sekä toimihenkilöstöstä oli pulaa. Maakuntasarjan paikka luovutettiin IF Sportille, ja heille myytiin halvalla myös seuran jääkiekkovarusteet. VPS:n jääkiekkojaoston koollekutsuja Nils Vuorenmaa oli ollut suurella roolilla tekojäärädän saamisessa Vaasaan, mutta työ valui osin hukkaan oman seuran luopuessa lajista. VPS ei lopettamisen jälkeen enää palannut jääkiekon pariin. (Vaasan Palloseuran toimintakertomus 1968.)

Keilailujaosto jatkoi toimintaansa itsenäisesti. Vanhemmista jäsenistä koostunut harrastajakunta vuokrasi ratavuoroja Vaasan Keilahallista. Kolmen tunnin keilailuharjoitukset maanantaisin mainitaan useana vuoden toimintakertomuksissa. VPS:n keilaajat saavuttivat menestystä kilpailuissa ympäri maan. (Vaasan Palloseuran toimintakertomukset 1968, 1973 & 1977.)

7.3.2. Julkisen sektorin tiloille siirtymisen kauden seuratoiminnan tilat

Kolmannen kauden seuratoiminnan tilat käsitellään tässä luvussa tuomalla ensin esille VPS:n vihdoinkin käyttöönsä saamat seuratalot. Seuratalojen jälkeen esitellään VPS:n kolmannen kauden aikaisia varainkeruun muotoja ja niiden tiloja sekä lisäksi muita seuratoiminnan muotoja.

Seuratalot

Vaasan Palloseura sai vihdoin kauan havittelemansa seuratalon 1960-luvun puolivälissä. VPS osti kesällä 1965 edullisesti itselleen Koivulahdesta Vassorinlahden lähellä sijaitsevan Yleisen Autoliiton majan tontteineen. Vuoden 1965 toimintakertomuksessa kauppaa kuvataan erittäin edulliseksi, ja historiikissa (Vesanto 1999, 73) puolestaan kerrotaan VPS:n saaneen tuvan tontteineen lahjoituksena. Rahastonhoitajana toiminut Simo Jussila vahvistaa kauppasummaksi yhden markan, joten kyseessä oli käytännössä lahjoitus seuralle. (Jussila 19.4.2013; Vaasan Palloseuran toimintakertomus 1965.)

Seuratalo nimettiin Larian tuvaksi. Majalla kaavailtiin järjestettäväksi nuorten leirejä, vanhempien pelaajien luento- ja virkistystilaisuuksia sekä neuvottelutilaisuuksia kultamerkkimiesten kanssa. Ensimmäisinä vuosina Larian tupa olikin seuran ahkerassa käytössä kokous- ja neuvottelutilaisuuksissa. Johtokunta kokoontui majalla useasti ja seuran joukkueetkin jatkoivat kokoontumisia parin vuoden ajan. Vuonna 1966 tuvalla järjestettiin esimerkiksi edustusjoukkueelle ja pelaajien puolisoille vapun vastaanottajaiset. Alkuvuosien innostuksen jälkeen tuvan käyttö jäi kuitenkin vähäiseksi. Vuonna 1967 tuvan uuni korjattiin, mutta sen jälkeen seuratalo jäi täysin vaille seuran käyttöä vuosiksi 1968–1969. Kiinteistön käyttöä nuorten toimintaan rajoitti uimarannan, harjoituskentän ja makean veden saatavuuden puute. Larian tupaa alettiin vuokrata yksityiskäyttöön kesäkuukausiksi, koska käyttömahdollisuudet seuran tarkoituksiin olivat johtokunnan mielestä rajattuja. Vuonna 1970 tupaa ei enää vuokrattu, mutta silti siellä järjestettiin vain yksi seuraväen kesäinen illanvietto. Vähän käytettyyn tupaan oli murtauduttu vuoden aikana kahdesti, ja VPS harkitsi vakavasti tuvan myymistä. Tupa kuitenkin paloi maan tasalle joulukuussa 1970. Poliisi ei pystynyt osoittamaan palon alkusyytä. VPS:n vuoden 1971 toimintakertomuksessa todetaan, että ”Vakuutukset korvasivat suurin piirtein aiheutuneen vahingon.” Tuvan tonttimaan ja ulkorakennus säilyivät VPS:n omistuksessa vielä vuosia, mutta vailla käyttöä. (Vaasan Palloseuran toimintakertomukset 1965–1971.)

VPS:n johtokunnan jäsenet perustivat Vaasan Palloseuran tukiyhdistyksen vuonna 1974 seuran omaisuuden järjestelemiseksi. Varotoimena Vaasan Palloseuran hallituksessa mahdollisesti tapahtuville erimielisyyksille kaikki seuran omistamat tilat siirrettiin Tuki ry:n omistukseen. Kunniapuheenjohtaja Hugo Valpas luovutti yhdistyksen pesämunaksi Kansallispankin osakkeita, joista ajan kanssa tuli käyttöön suuret varat. VPS Tuki ry

osti Larian tuvan tontin Palloseuralta vuonna 1974, ja omistussuhteita järjesteltiin siirtämällä myös Kotirannan kenttä tuki ry:n kirjoihin. (Jussila 19.4.2013; Vaasan Palloseuran toimintakertomus 1974.)

Samana vuonna VPS:n Tuki ry hankki seuran käyttöön Suvilahdesta VPS:n entisen puheenjohtajan Niilo Laakson kaksikerroksisen huvilan. Huvilan varustetaso oli eri luokkaa alkeelliseksi koettuun Larian tupaan verrattuna ja sen sijainti oli loistava. Tontti oli suuruudeltaan yli 8000 neliömetriä ja huvilassakin neliöitä oli 130. Uusi seuratalo oli meren rannassa, joten ulkorakennuksen lisäksi seuran jäsenistön käytössä olivat myös sauna ja uimaranta. Seuran huvilaa käyttivät erityisesti VPS:n johtokunta ja seuran eri jaostot kokoustarkoituksissa. Edustusjoukkueen ja nuorten joukkueiden kerrotaan käyttäneen huvilaa ”keskittymiseen ennen vaativia koitoksia”. Huvila sijaitsikin otollisella paikalla vain kävelymatkan päässä Hietalahden stadionista. Tilaa käytettiin myös aktiivisen seuraväen kestitsemiseen esimerkiksi puutarhajuhlien muodossa ja nuorten vanhemmille järjestettyyn tilaisuuteen, jossa vanhemmille kerrottiin seuran toiminnoista ja tavoitteista sekä juotiin kahvia ja paistettiin makkaraa. Huvilaa kuvaillaan VPS:n historiikissa ja toimintakertomuksissa osoitukseksi seuratoiminnassa tapahtuneesta nopeasta kehityksestä ja siitä käytetään ilmaisuja tukikohta ja oma toimintakeskus. (Vesanto 1999, 85; Vaasan Palloseuran toimintakertomukset 1974 & 1979.)

Kuva 11. Suvilahden huvilasta muodostui VPS:n seuratoiminnan keskus 1970-luvulla. (Vaasan Palloseura 1924–1999, 84.)

Vaasan Palloseuralla oli Vaasan keskustassa vuokralla myös pelaajien käyttöön tarkoitettu kerhotalo 1970-luvulla. Nykyisen Radisonin rakennuksen paikalla oli tuolloin Ståhlin bensa-asema, jonka viereistä ulkorakennusta VPS vuokrasi. Seura joutui kuitenkin muutaman vuoden toiminnan jälkeen luopumaan tilasta sen tuottamien kulujen vuoksi. (Jussila 19.4.2013.)

Varainkeruu

Kolmannella kaudella Vaasan Palloseuran toiminnassa vahvasti näkynyt ja vaikuttanut toimintamuoto oli bingotilaisuuksien järjestämisen aloittaminen 1960-luvun lopulla. Bingotoiminta aloitettiin entisen Cella Wasaensiksen Diskoteekin huoneistossa Pitkätie 32:ssä. Kertyvät varat käytettiin ensimmäisinä vuosina valmennukseen. Bingotuloilla palkattiin esimerkiksi vuonna 1969 jugoslavalainen Jovan Jetic. Bingotoiminta jatkui vaihtelevalla menestyksellä siihen asti, kunnes VPS muutti bingotoimintansa Paulettien bingosaliin vuonna 1970. Paulettien VPS:n ansaitsemat tuotot lähtivät kovaan nousuun. Lisäksi VPS aloitti nonstop-bingopelin ”VPS:n Pallo-Bingo” vuokrahuoneistossa Pitkätie 44:ssä. Pallobingoon palkattiin henkilökuntaa, ja peliaika huoneistossa alkoi aamupäivällä jatkuen aina iltayhdeksään asti. Nonstop-bingon yhteydessä VPS:llä oli seuran toimisto ja kokoushuone. Bingojen merkitys seuran toiminnassa kohosi 1970-luvun alussa valtaiseksi. Ne tuottivat vuonna 1972 jopa 118 000 markkaa, kun seuran budjetti koko vuodelle oli 187 000 markkaa. VPS menetti vuonna 1974 hyvin tuottaneen Paulettien bingotilan vuokrahuoneiston kiinteistömyynnin vuoksi, mutta vuokrasi uuden tilan Pohjanmaa Oy:n entisistä konttoritiloista Pitkätien toimistonsa läheisyydestä. Vuonna 1974 VPS Tuki ry osti vuokrattuna olleen Pitkätie 44:n 82 neliömetrin Pallobingohuoneiston yhdistyksen omistukseen. VPS sai luonnollisesti jatkaa toimimista Pitkätien tiloissa. Vuonna 1975 VPS menetti tarpeelliset toimisto- ja kokoustilansa, kun kaupunki purki kiinteistön, jossa Nonstop-bingo ja toimisto sijaitsivat. Uudet bingotilat Palloseuran johtokunta löysi vuodeksi 1976 Alatorin laidassa sijainneesta huoneistosta, mutta toiminta lopetettiin jo samana vuonna huonon tuottavuuden takia. Bingotoiminnan tuotot alkoivat muutenkin laskea, ja bingo lopetettiin kokonaan vuonna 1978. VPS Tuki ry:n omistama huoneisto myytiin bingotoiminnan päättyttyä Merenkurkun Sähkötyö Oy:lle (Vaasan Palloseuran toimintakertomukset 1968–1978.)

Vaasan Palloseuran varainkeruutavat alkoivat poikkeuksellisen hallitsevan bingotoiminnan jälkeen hajaantua useampiin säännöllisiin toimintoihin. Ottelut tietenkin tuottivat edelleen tärkeitä markkoja seuran kassaan, mutta Palloseuran taloudellista tilannetta parannettiin myös erilaisin tempauksin, jotka vakiintuivat seuran varainhankintatoimintaan. Bingotoiminnan päätyttyä vuonna 1979, VPS ryhtyi jakamaan ilmaisjakelulehtisiä, joiden jakelijoina toimi koko seuraväki: edustusjoukkue, juniorit vanhempineen, naistoimikunta ja johtokunta. Toimintaa jatkettiin eri muodoissa läpi seuraavan vuosikymmenen. Rahaa alkoivat tuottaa myös otteluiden yhteydessä kaupattu käsiohjelmalehtinen ja kaksi kertaa vuodessa ilmestyvä nappulalehti, joista saadut ilmoitustulot tukivat VPS:n taloutta. Lisäksi VPS järjesti arpajaisia ja myyjäisiä. Vaasan torilla ”vepsulaiset” myivät otolliseen sesonkiaikaan vappupalloja, joulukortteja ja kesäaikaan jäätelöä. Myös VPS:n liikennöitsijä V.U: Syreniuksen suosiollisella avustuksella hankkiman linja-auton kylkeen maalattiin liikelaitosten mainoksia. Linja-autolla oli käyttöä lähes päivittäin ja kilometrejä kertyi vuodessa yli 10 000. Tämä joukkueiden käyttämä, mainoksin koristeltu tila kaksinkertaistui vuonna 1984, kun bussi myytiin ja tilalle ostettiin kaksi uutta bussia. Vuonna 1982 VPS oli järjestämässä Pohjamaan messuja, mistä seura sai jonkin verran tuloja. Vaasan Palloseuran tulot koostuivat kolmannen kauden loppuun asti varsin vakiintuneena näistä edellä mainituista keinoista. (Vaasan Palloseuran toimintakertomukset 1979–1988.)

Seurassa ymmärrettiin myös markkinoinnin tärkeys. Painettujen lehtisten lisäksi VPS muun muassa toteutti mielipidetutkimuksen otteluyleisön keskuudessa PR-toimintaansa ja markkinointiansa varten. Vaasan Palloseuralle hankittiin virallinen lippu, jonka naulaus- ja vihkimistilaisuus järjestettiin Hietalahdessa. Seuran symboli on näkynyt Hietalahden stadionilla vuodesta 1974 asti. (Vaasan Palloseuran toimintakertomukset 1971 & 1974.)

Muu seuratoiminta

Naistoimikunta perustettiin Vaasan Palloseuraan vuoden 1969 lokakuussa. Naiset olivat jo aikaisemmin toimineet ja pelanneet seuran väreissä, mutta nyt he saivat oman jaostonsa. Naistoimikunta ryhtyi heti vastuuseen Hietalahden stadionin ravintolan hoidosta VPS:n kotiotteluissa. Vaasan Sotainvalidiliitto sanoi sopimuksensa irti kaupungin kanssa, joten mahdollisuus tarjoutui VPS:n naisjaostolle. Naistoimikunta kokoontui joka toinen viikko jonkin jäsenensä kotona. Jaoston ensimmäisen

toimintavuoden syksynä kokoontumiset muuttuivat jokaviikkoisiksi työilloiksi syysmyyjäisiä varten. Pelikentälle naiset siirtyivät vuonna 1971. Lehti-ilmoituksen avulla naispelaajien määrä nousi neljästäkymmenestä yli sataan. Naistoiminta oli aktiivista, ja palloilun ja ravintolanhoidon lisäksi naiset järjestivät vuosittain myyjäisiä ja lastenjuhlia. Naisten hankkimilla tuloilla tuettiin VPS:n nuorisotoimintaa. Toiminta jatkui vireänä vuotta 1975 lukuun ottamatta, jolloin naisten joukkue ei osallistunut mihinkään sarjaan valmentajanpuutteen vuoksi. (Vaasan Palloseuran toimintakertomukset 1969–1978.)

VPS järjesti kolmannella kaudella pelaajilleen ja jäsenilleen monenlaista virkistys- ja sivistystoimintaa. Edustusjoukkue ja muutama johtokunnan jäsen matkustivat virkistysmatkalle Mallorcalle vuonna 1967 ja Kanarialle vuonna 1968. Sekä 40-vuotis- että 50-vuotisjuhliin ja monia illanviettojaan VPS piti Hotel Centralissa. Juhlissa vieraili arvovaltaisia vieraita Suomen Palloliiton johdosta asti. Vaskiluodossa sijaitseva hotelliravintola Waskia oli VPS:n suosiossa. Waskiassa järjestettiin useita jalkapallokausien päättäjaisjuhlia ja muisteluluontoisia Futis -iltoja seuran jäsenille. Kauden aikana perinteeksi muodostunut Futis -ilta järjestettiin kertaalleen myös Hotel Ernstissä. 60-vuotisjuhlia ja päättäjäisiä vietettiin Vaasan kaupungintalolla. Levytansseissa pyörittiin Arbets Vännenin huoneistossa. (Vaasan Palloseuran toimintakertomukset 1964–1984; Jussila 19.4.2013.) Kaikkia näitä tiloja yhdistää se, että niitä on voitu käyttää vuokramaksua vastaan.

VPS toimi myös valmennustoiminnassa osin itsenäisesti. Seura järjesti Vaasassa yhden valmennuskurssin vasta-alkajille. Kurssi oli avoin kaikille ja oppilaita kertyi 25. Opetus tapahtui Onkilahden peruskoulun yläasteen huoneistossa iltaisin kahden viikon välein. Kurssia pidettiin marraskuusta 1976 helmikuuhun 1977. Vaasan Palloseuran yksittäisiä jäseniä lähetettiin myös valtakunnallisiin valmennuskoulutuksiin pitkin kolmatta kautta. (Vaasan Palloseuran toimintakertomus 1976.)

Otteluvaihtoa ruotsalaisseurojen kanssa ei myöskään unohdettu. Merenkurkun yli matkustettiin edelleen ja suhteet lahden toiselle puolelle säilyivät hyvinä. (Vaasan Palloseuran toimintakertomukset 1976–1977.)

7.4. Julkisen sektorin tilojen kausi 1990-luvulta 2010-luvulle

Suomen talouden voimakas kasvu oli näkynyt liikuntapaikkojen lisääntymisessä 1980-luvulla. Liikuntapaikkojen määrän lisäksi liikuntapaikkojen laatu oli parantunut huomattavasti. 1990-luvulla Suomeen iskeneestä lamasta huolimatta nykyaikaisten ja korkeatasoisten liikuntapaikkojen rakentaminen jatkui edelleen myös Vaasassa ja sen lähiympäristössä. Mustasaareen vuonna 1997 valmistunut VPS:n usein käyttämä Botnia-halli on yhä tänä päivänä pinta-alaltaan Suomen suurin yleisurheilu-, palloilu- ja monitoimihalli. Myös Vaasan luonnonnurmi- ja tekonurmikenttien määrä on noussut kiitettävälle tasolle, eikä paikallisten joukkueiden jalkapalloharrastuksen pitäisi ainakaan kesällä olla enää kenttien saatavuudesta kiinni. Kaupunki omistaa toistakymmentä aikuisten peleihin soveltuvaa ja mitat täyttävää kenttää sekä parisenkymmentä pienempää nurmikenttää. Yhteensä nurmialustoja on Vaasassa kolmekymmentäkaksi. Lisäksi Vaasassa on kuusi täysimittaista hiekkakenttää ja yksityisen yrityksen jalkapallotekonurmi, jonka lisäksi uusia tekonurmia on rakenteilla. (Vaasan kaupunki 2013.)

Vuoden 1989 jälkeen Vaasan Palloseuran harjoittelu- ja ottelutilat ovatkin olleet lähes yksinomaan kaupungin kentillä ja Botnia -hallissa VPS:n myytyä oma Kotirannan kenttensä Vaasan kaupungille. Poikkeuksena tähän on vain vuonna 1989 rullaluisteluhallin konkurssipesästä 3,2 miljoonalla markalla ostettu kahdessa vuodessa konkurssiin mennyt tuhannen neliön liikuntahalli ja vuonna 1997 valmistunut tekonurmipohjainen juniorihalli. (Vaasalainen 8.4.1989). Liikuntahalli ostettiin kuitenkin enemmän liikevoittotarkoituksessa kuin VPS:n urheilijoiden liikkumistilaksi. Juniorihalli puolestaan oli välttämätön, sillä lähes tuhatpäinen juniorijoukko ei mahtunut jakamaan kaupungin talviharjoittelutiloja seudun lukuisten muiden seurojen kanssa.

Vaasan Palloseura toimintakäytännöissä on koettu viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana huomattavia muutoksia. 1990-luvun alun nousu kakkosdivisioonasta takaisin Veikkausliigaan ja toiminnan ammattimaistuminen olivat kunnianpalautus vaasalaiselle jalkapallolle. Toiminta ammattimaistui toden teolla ja VPS nousi Suomen kärkeurojen joukkoon. Vuosikymmenen lopun kaksi hopeasijaa Veikkausliigassa, pelit Euroopan kentillä ja muutaman huippupelaajan myynti ulkomaille herättivät länsirannikolla jopa puheita ”Suomen Rosenborgista”. Seudun yritykset olivat valmiita tukemaan seuraa,

katsomot pullistelivat väkeä, menestystä tuli ja rahavirta oli pelaajamyyntien ansiosta huomattavaa. VPS:n toimistolla tehtiin kuitenkin taloudellisia ja toiminnallisia virheitä, ja VPS kävi konkurssin partaalla joutuen myös hakemaan vauhtia ykkösdivisioonasta. Tämä herätti toimijat, ja seuraan palannut toimitusjohtaja Eero Karhumäki järkeisti toimintakäytäntöjä ja taloudenhoitoa. Nyt VPS tunnetaan tarkan talouden seurana, jossa urheilullista menestystä haetaan ilman taloudellisia riskejä. Vaasalaiset ovat onnistuneet viime vuosina tekemään suomalaiselle jalkapalloseuralle harvinaisia tuloksia budjettipuolella: tilikauden tulokset ovat harvoin olleet huomattavasti tappiollisia, ja seura on onnistunut saavuttamaan jopa muutaman ylijäämäisen vuosituloksenkin.

7.4.1. Julkisen sektorin ottelu- ja harjoittelutilat

Kuten edellä kerrottiin, Vaasan Palloseura myi Kotirannan kenttensä Vaasan kaupungille vuonna 1989 puolella miljoonalla markalla kentän päälle kaavoitetun yhdystien takia. Lopulta tien kaavoitusta muutettiin, ja kenttä on samalla paikalla yhä tänäkin päivänä kaupungin omistuksessa ja alueen seurojen vuokrattavana. VPS:n harjoittelutilojen omistussuhteet eivät kuitenkaan päättyneet tähän kauppaan. Vaikka viimeisen kauden trendinä oli lähes kokonaisvaltaisesti kaupungin kentille siirtyminen, ostivat VPS ja VPS Tuki ry alkuvuodesta 1989 seuran käyttöön konkurssiin menneen Roller Centerin Hietalahdesta. Halliomistusta varten perustettiin yhtiö, joka nimettiin Vaasan Urheilukeskus Oy:ksi. Konkurssipesältä ostettu entinen liikunta- ja kuntoutushalli oli suuri, sen tontin pinta-ala oli 5072 neliometriä ja liikuntahallin ala varasto- ja pukeutumistiloinen 1006 neliötä. Kauppahinta oli 3 230 000 markka. Halliin kuului myös kuntoutusosasto uima-altaineen ja saunoineen. VPS vietti kauden päättäjäisiään ja kokouksiaan omassa Urheiluhallissaan. (Vaasan Palloseuran toimintakertomus 1989; Vaasalainen -lehti 8.4.1989.)

Urheiluhalli oli vaasalaisten palloilijoiden käytössä kaksi seuraavaa vuotta, ja sitä vuokrasivat käyttöönsä Urheilukeskus Oy:ltä jalkapalloilijat, lentopalloilijat, käsipalloilijat, sulkapalloilijat, skeittarit, voimailijat ja salibandyn pelaajat. Päivisin halli oli koululaisten käytössä. Viikonloppuisin VPS järjesti hallissa lisäksi diskoiltoja kaupungin nuorisolle ja vuokrasi hallin saunatiloja kokouskäyttöön. Halli oli ostettu enemmän liiketoimintaa kuin VPS:n harjoitteluluolosuhteita varten. Vuonna 1991

Urheilukeskus Oy ajettiin kuitenkin konkurssiin. Konkurssin jälkeen yritettiin tehdä uusia järjestelyitä, mutta muut seurat eivät olleet kiinnostuneita yhteistyöstä. Konkurssi ei kuitenkaan kaatanut VPS:n toimintaa. Moni VPS:n jäsen oli yrityksessä osakkaana, mutta itse seura ei. Kaatumishetkellä hallin suurin omistaja oli Vaasan aluesäästöpankki yli kolmen miljoonan markan saatavilla. VPS:n silloinen puheenjohtaja kertoi Vasabladetissa, että VPS päätti luopua urheiluhallista kahdesta syystä. Seura halusi keskittyä mieluummin vain jalkapallotoimintaan, sillä halli sitoi paljon voimavaroja mutta ei tuonut toivottuja tuloja. (Vaasan Palloseuran toimintakertomus 1991; Vasabladet 23.8.1991.)

Kaupunki rakensi 1990-luvun alussa Urheilukeskuksen viereen valaistun ja lämmitettävän hiekkakentän, jolla VPS harjoitteli ja pelasi Lahden Reipasta vastaan yhden ottelun (Jussila 19.4.2013). Myöhemmin tämän Ruutikellarintien hiekkakentän päälle valmistui yksityisrahoitteinen tekonurmi. Wasa Football Clubin organisaatio asensi tekonurmen Ehnvalleniksi ristitylle täysimittaiselle kentälle vuonna 2008. Viereen rakennettiin myös pienempi tekonurmi, sekin yksityisellä rahoituksella. (Wasa Football Cup 2013; Vaasan kaupunki 2013; Vaasan Palloseuran toimintakertomus 1996.)

Ympäröivälle alueelle Hietalahden urheilupuistoon valmistui myös Vaasan monitoimiviheriö. Monitoimiviheriöstä kasvoi Vaasan juniorijalkapalloilun keskus, sillä sille rakennettiin yhteensä viisi isoa jalkapallokenttää, yhdeksän pienempää kenttää ja kolme minikenttää. Monitoimiviheriö nousi tärkeään asemaan vaasalaisessa jalkapalloilussa. Sen lukuisat kentät tarjoavat edelleenkin alueen joukkueille hyvät harrastusmahdollisuudet. Kentillä ovat harjoitelleet myös VPS:n joukkueet junioreista edustusjoukkueeseen asti. VPS rakensi omavaraisesti alueelle myös oman junioreille tarkoitetun hallinsa, joka valmistui vuonna 1997. Seura haki halliin valtionavustusta, mutta sitä ei myönnetty. Siitä huolimatta halli nousi pystyyn yksityisellä rahalla, ja VPS:n junnuhalli -nimellä tunnettu rakennus sai alustakseen tekonurmen. Junnuhalli paransi huomattavasti erityisesti VPS:n juniorien talviharjoitteluolosuhteita, mutta sitä käytti harjoitteluunsa myös edustusjoukkue. Hallia uudistettiin vuonna 2005 ja se on vuonna 2000 perustetun junioriseura VPS-j:n omistuksessa. (Vaasan kaupunki 2013; Pohjalainen 5.3.2013; Vaasan Palloseuran toimintakertomus 1996 & 2010.)

Messukenttä oli toiminut usealla vuosikymmenellä VPS:n loppupalvien harjoittelutilana. Tuki Kiisto ry osti vuonna 1993 Jyväskylästä käytetyn kuplahallin, joka pystytettiin ammattikoulun viereen entisen Messukentän paikalle. Kiiston kuplana tunnettu tila toimi Vaasan Palloseuran joukkueiden talviharjoittelupaikkana ennen Vaasan ja Mustasaaren muodostaman kuntayhtymän vuonna 1997 valmistuneen Botniahallin valmistumista. Kiiston kuplahallin hiekka-alusta vaihdettiin tekonurmeen vuonna 2009. (Vaasan Kiisto 2013; Vaasan Palloseuran toimintakertomukset 1996–1997.)

Edellä mainittuja VPS:n omistamia tiloja ja muiden yksityisten tahojen kenttiä lukuun ottamatta harjoittelu- ja ottelutilat ovat viimeisellä kaudella keskittyneet hyvin pitkälti julkisen sektorin omistamille ja ylläpitämille kentille. Kotiottelunsa VPS on viimeisen tilaluomiskauden aikana pelannut pääasiassa Hietalahden stadionilla. Vaasan kaupungin tekninen virasto kuitenkin asetti Hietalahden historiallisen vuonna 1930 rakennetun pääkatsomon käyttökieltoon huonon kunnan vuoksi vuonna 1988 (Pohjalainen 4.11.1988.). 1990-luvun alussa Hietalahden kentältä poistettiin juoksuradat ja kunnostettiin katsomoa, joten remontin valmistuttua Hietalahden stadion pyhitettiin täysin jalkapalloseuralle (Vaasan Palloseuran Jalkapallokirja 2009). Väistötiloina ja divisioonataipaleellaan VPS käytti kotiotteluidensa areenana Kaarlenkenttää ja muita edellä mainittuja ottelukenttiä (Jussila 19.4.2013.)

Vaasan ja Mustasaaren kaupunkien muodostaman kuntayhtymän omistama Botnia -halli valmistui vuonna 1997 Mustasaaren noin kuuden kilometrin päähän Vaasan keskustasta. Pinta-alaltaan Suomen suurin yleisurheilu-, palloilu- ja monitoimihalli on toiminut tärkeänä VPS:n harjoittelupaikkana ja edustusjoukkueen kotikenttänä talven liigacup- ja harjoitusotteluissa. Botnia -hallin vieressä on sisälle levitettävän tekonurmen lisäksi Euroopan jalkapalloliitto UEFA:n hyväksymä lämmitettävä tekonurmikenttä, jolla VPS on myös esiintynyt. Kuntayhtymä vuokraa kenttiä seurojen käyttöön. (Botnia Arenas 2013 & Suomen Palloliitto 2013.)

Vaasan Palloseuran joukkueet ovat harjoitelleet miesten edustusjoukkueen, nuorten joukkueiden tai lasten Ikkunaliigan muodossa käytännössä kaikilla kaupungin kentillä. VPS on vuokrannut tai saanut käyttöönsä vuoroja nurmelta Hietalahden jalkapallostadionilla, Botnia -hallissa, Kaarlenkentällä, Monitoimiviheriön kentillä, Aaltopuistossa Huutoniemellä, Huutoniemen Teinikujalla, Gerbyn kahdella nurmikentällä, Asevelikylän kentällä, Palosaaren yleisurheilukentällä, Raviradan

nurmikentällä, Silmukkatien kentillä, ennen omistamallaan Kotirannan nurmella, Vaskiluodon Kaarlentiellä ja Vanhassa Vaasassa. VPS on myös käyttänyt kaupungin hiekkakenttiä Raviradalla ja Isolahdessa etupäässä alkukeväiden piirisarjaotteluihinsa. Hiekkakentät ovat siirtymässä historiaan sitä mukaan kun halli- ja tekonurmiolosuhteet lisääntyvät. (Vaasan Palloseuran Toimintakertomukset 1997–2004; Vaasan Palloseuran jalkapallokirjat 2007–2011; Jussila 19.4.2013.)

Kuntosaliharjoituksiaan seura on pitänyt muun muassa Wasa Sports Clubilla. Edustusjoukkueen harjoituksia on järjestetty yleensä kerran tai kahdesti päivässä, ja osa harjoittelusta on koostunut kuntosaliharjoituksista. (Vaasan Palloseuran Toimintakertomukset 1997–2001.)

VPS:n kilpailutoiminta on näkyvää myös juniorijalkapallossa. Alueen nuorille aiemmin järjestetty Jalkapallokoulu ja myöhemmin Ikkunaliiga ovat kesäisin liikuttaneet lapsia ympäri Vaasan nurmia. Kilpaileva seura VIFK alkoi järjestää Wasa Football Cupia, joka nousi suureksi kansainväliseksi junioriturnaukseksi. VPS on useina vuosina tehnyt linjauksen, että se on ainoa turnaus johon seura osallistuu kaikilla juniorijoukkueillaan. (Vaasan Palloseuran Toimintakertomukset 1997–2001.)

Keilailutoiminta on jatkunut viimeiselläkin tarkastelukaudella itsenäisesti omassa jaostossaan. Vaasan Keilahalli oli luonut tärkeät edellytykset keilailulle, jota olisi ollut käytännössä lähes mahdotonta harjoittaa itsenäisesti. VPS:n keilailujaoston jäsenistöstä suuri osa on toiminut apuna keilahallin toiminnan pyörittämisessä ja täten edesauttanut tilan säilymistä. VPS:n jäseniä on toiminut muun muassa ratamestareina, kassoina, tulospalveluissa ja konttoritoiminnoissa. (Itävuori 1999, 139.) Aktiivinen seuratoiminta on ollut edellytyksenä tämänkin urheilutilan kohdalla.

7.4.2. Julkisen sektorin tilojen kauden seuratoiminnan tilat

2000-luvun alussa koko Vaasan Palloseuran toiminta oli vaarassa loppua. Konkurssi häämötti nurkan takana. VPS Tuki ry:lle oli toimintansa aikana kuitenkin kertynyt omaisuutta. Koko omaisuutensa myymällä VPS Tuki ry:n osakkeista ja etenkin sen omistukseen siirretyistä tiloista kasattiin VPS:lle elintärkeä tukipaketti, joka muiden toimien ohella pelasti seuran täpärästi konkurssilta. VPS Tuki ja VPS menettivät

omaisuutensa, mutta seura pelastui. Tässä yhteydessä menetettiin myös esimerkiksi seuratoiminnan keskuksena ennen toiminut Suvilahden huvila. Simo Jussilan mukaan tässä prosessissa oli erittäin suuressa roolissa Tuki ry:n toimintaa yli kolme vuosikymmentä pyörittänyt Paavo Nikko. Nikko oli istunut Vaasan kaupunginvaltuustossa ja omasi erinomaiset suhteet sekä kaupunkiin että liikemaailmaan. VPS:n jouduttua talousvaikeuksiin VPS Tuki ry:n tilojen ja omaisuuden myymisessä Nikko ja hänen suhteensa olivat elintärkeässä roolissa. Nikko neuvotteli kaupungin ja muiden tahojen kanssa kauppvoja, joita ilman VPS olisi todennäköisesti ajautunut konkurssiin. (Jussila 19.4.2013.)

Talousvaikeuksista huolimatta VPS oli pitkään huolehtinut seuran imagosta. Koko kaupungista oli tullut periaatteessa Vaasan Palloseuran tila, kun juniorijoukkueiden lähes tuhatpäinen jäsenistö liikkui kaupungilla ja sen kentillä seuran väreissä. Junioreille tähdenettiin, että kun VPS:n edustusasu puetaan päälle, edellytetään sen kantajalta vastuullista käytöstä niin kentällä kuin sen ulkopuolellakin. VPS halusi näkyä Vaasan katukuvassa positiivisessa mielessä. (Vaasan Palloseuran toimintakertomukset 1997–1999.)

Vaasan Palloseura ottikin 1990-luvulla aktiivisen roolin järjestämällä ja olemalla mukana erilaisissa tapahtumissa ympäri kaupunkia. Vaasan suurimmassa ostoskeskuksessa Rewell Centerissä on järjestetty 1990-luvulta lähtien VPS -päiviä, jossa seuran joukkueet esittelevät toimintaansa. Juniorit pääsivät myös myymään tapahtumassa pieniksi jääneitä varusteitaan. VPS -päiviä järjestettiin lisäksi Huvipuisto Wasalandiassa. (Vaasan Palloseuran toimintakertomukset 1997–2004.)

Toimintaa levitettiin myös hengellisissä piireissä. Vaasan Seurakunnan kanssa aloitetun yhteistyön myötä VPS -kirkko aloitti toimintansa. Seurakunnan ja Vaasan Sportin tyttöjoukkueen kanssa järjestettiin yhteistyössä myös rippikoululeirejä. VPS lähti mukaan hyväntekeväisyyteenkin. Seura järjesti hyväntekeväisyysotteluita julkisuuden henkilöitä ja entisiä pelaajia vastaan sekä -konsertteja esimerkiksi ravintola Hullussa Pullossa. Tuotoista suurin osa lahjoitettiin Vaasan Keskussairaalan lastenosastolle. Edustusjoukkueen pelaajat vierailivat useana vuonna myös Vaasan päiväkodeissa seuran järjestämällä futispäivillä, joissa liigapelaajat esittelivät lapsille taitojaan sekä jalkapalloa lajina. (Vaasan Palloseuran toimintakertomukset 1998–2001.)

Pitkään Hietalahden ravintolamyyntiä otteluiden yhteydessä hoitaneet VPS:n naiset luovuttivat tehtävän nuorisajaoksen hoidettavaksi. Myyjinä toimivat tämän jälkeen nuorisojoukkueiden pelaajat ja heidän vanhempansa. Toimintakertomuksissa todetaan ottelumyynnin syventäneen yhteishenkeä myös seuran ja pelaajien vanhempien välillä. (Vaasan Palloseuran toimintakertomukset 1997–2004)

Vaasan Palloseuran toimisto on 1990-luvulla ja 2000-luvulla muuttanut usein vuokratilasta toiseen. Esimerkiksi huhtikuussa 1999 toimisto muutti osoitteen Hietalahdenkatu 21 huoneistosta osoitteeseen Hartmaninkuja 4, ja vuonna 2003 muutettiin jälleen pienempiin ja halvempiin tiloihin. Vuodenvaihteessa 2012 toimisto muutti Vaskiluodosta kaupungin keskustaan. Toimistotilojen muuttojen seuraaminen ei ole tässä tapauksessa mielekästä, mutta todettakoon että toimisto toimi läpi kauden vuokratiloissa. Toimistotyöntekijöiden määrä on usein ollut riippuvainen seuran taloustilanteesta. Toimiston tehtävänä on ollut huolehtia seuran operatiivisesta toiminnasta. (Vaasan Palloseuran toimintakertomukset 1999–2004.)

VPS vuokrasi Vaasan Opiskelija-asuntosäätiöltä tilat, joihin asennettiin pesula ja kuivaustilat edustusjoukkueen materiaaleja varten. Saman vuokratilan alakertaa käytettiin VPS:n nuorisajaoksen kokoontumiskäyttöön koko kauden ajan. Joukkueenjohtajille järjestettiin kuukausittain myös keskustelu- ja tiedotustilaisuuksia nuorisajaoston toimesta ja vanhemmille tilaisuuksia koskien joukkueen asioita. (Vaasan Palloseuran toimintakertomukset 1997–2002.)

Päättäjäisiä ja muita sosiaalista toimintaa on viimeisellä tarkastelukaudella edelleen jatkettu, mutta niiden tiloja ei käyttämissäni tutkimusaineistoissa ole tarkemmin raportoitu. Vaasan Palloseuran juniorit ovat päättäneet useimmiten kautensa Variskan koulun salissa, ja edustusjoukkueen illanvietto- ja päättäjäispaikat ovat riippuneet usein seuran yhteistyösopimuksista. VPS ei omista kiinteistöjä, joissa seuraväen sosiaaliset tapaamiset voitaisiin järjestää, joten yleinen käytäntö on ollut järjestää tilaisuuksia vuokratiloissa ja yhteistyökumppanien kanssa. (VPS Jalkapallokirjat 2007–2011; M. Jokinen henkilökohtainen tiedonanto 3.4.2013.)

8. Pohdinta

Katsaus Vaasan Palloseuran historiaan ja sen käyttämiin urheilu- ja seuratoiminnan tiloihin nostaa pinnalle yhden oleellisen johtopäätöksen. VPS:n johtokunnan, rivijäsenien, pelaajien ja heidän läheistensä osallistuminen ponnistuksiin seuran toiminnoissa tarvittavien tilojen käyttöön saamiseksi on ollut edellytys Vaasan Palloseuran toimintojen jatkumiselle siinä laajuudessa ja muodossa, jossa se on läpi historiansa toiminut. Vaikeisiin olosuhteisiin syntyneen varattoman urheiluseuran nousu yhdeksi suomalaisen jalkapallon perinteikkäimmistä seuroista ei olisi onnistunut ilman ”vepsulaisten” ennakkoluulottomuutta ja raskaita ponnisteluja tilakysymysten ratkaisemiseksi. Tilat ovat määritelleet vahvasti seuratoiminnan muotoja, joten haluttujen tilojen luominen on nähty Palloseurassa tavoittelemisen arvoisena asiana ja niiden eteen on tehty järjestelmällistä työtä. Omatoiminen rakentaminen, järjestäminen, rahoittaminen, lupien ja avustusten hankkiminen sekä vuokraaminen ja sen mahdollistanut varainhankinta ovat olleet VPS:n tilojen käyttöön saamisen edellytys. Myös lahjoituksina ja suhteiden avulla ilmaiseksi käyttöön saadut tilat ovat olleet tiettyinä aikoina tärkeitä tiloja Palloseuralle.

Itsenäinen toiminta värittää etenkin VPS:n toiminnan ensimmäisiä vuosikymmeniä, ja vasta 1950-luvulla on alkanut asteittainen siirtyminen julkisen sektorin tarjoamien tilojen käyttäjäksi. Itsenäinen ja omatoiminen tilojenluonti on vaatinut syvällistä yhteishenkeä seuran sisällä. VPS:n toimintakertomuksista ja historiikista onkin havaittavissa vankkumatonta yhteen hiileen puhaltamista Palloseuran toimien ja tilojen edistämiseksi. Seuratoiminta on toimeenpantu välillä niin haastavissa olosuhteissa, että ajoittain ajankuvauksista on aistittavissa ”vepsulaisten” ”me vastaan muut” -taisteluhenkeä, mikä on epäilemättä tiivistänyt seuran jäsenten yhteenkuuluvuutta. Palloliiton toimissa Helsingissä uransa loppuvuodet toiminut Vaasan Palloseuran pitkäaikainen ja ensimmäinen puheenjohtaja Hugo Valpas (1999, 19) tekeekin selvän eron VPS:n seuratoiminnan ja jalkapallon järjestöelämän välille. ”Joku on sanonut, että urheilu yhdistää Suomen kansan. Seuraportaassa tuo sääntö pitää paikkansa, huipulla (Suomen Palloliitossa, tutkijan lisäys) vain osaksi. Ylhäällä tuulee aina, siellä saavutetaan kultaa ja kunniaa. Seuraportaan työmuurahaiset ovat hiljaisia ja näkymättömiä, heitä kannustaa pyyteetön mieli ja yhteisen hyvän ymmärtäminen. Oikea seurapatriootti on kimpale korkeimman karaatin kultaa.” Sitä VPS:n aktiivisimmat

jäsenet ovat varmasti seuralleen olleet. Kaksi omaa kenttää, lukuisat seuran sosiaaliin toimintoihin käytetyt tilat ja laajat kansainväliset suhteet ovat olleet Vaasan Palloseuran palkattomien ja vapaaehtoisten jäsenten saavutuksia.

Suomalaiselle urheiluseuralle tyypilliseen tapaan seuran eteen tehty työ on ollut talkootyötä. VPS:n toiminnassa mukana 1940-luvulta asti olleen Simo Jussilan mukaan ”vepsulaisia” onkin ollut aina helppo saada houkutelua tekemään talkootöitä seuran hyväksi. Kuten tutkimuksen tuloksista käy ilmi, VPS:n varainhankinta on läpi sen historian ollut hyvin itsenäistä, monimuotoista ja yhteisöllistä. Talkootyö ei ole rajoittunut ainoastaan ottelutapahtumien lipunmyyntiin, järjestyksenvalvontaan ja otteluvieraiden kestitsemiseen, vaan VPS on järjestänyt muun muassa teatteriesityksiä, tanssiaisia, arpajaisia, bingotoimintaa ja lehtien jakamista. Tässä toiminnassa ovat olleet mukana seuran jäsenet johtokunnasta junioreihin ja heidän vanhempinsa. Erityisesti VPS:n kenttäprojektit seuran ensimmäisinä vuosikymmeninä olivat osoituksia jäsenten sitoutumisesta seuraan ja valmiudesta tehdä lukemattomia työtunteja yhteisen hyvän eteen. Runsas talkootyön määrä, sen monimuotoisuus ja sosiaalinen luonne ovat syventäneet VPS:n jäsenten yhteisöllisyyttä ja mahdollistaneet alkuvuosikymmeniltä jatkuneen itsenäisen toiminnan.

Historian saatossa myös Vaasan Palloseuran jäsenten suhteet julkiseen valtaan ja liike-elämän laitoksiin ovat olleet seuran toiminnan kannalta tärkeitä. Toimintakertomuksissa ja Simo Jussilan haastattelussa esiin nousee paljon VPS -taustaisia toimijoita Suomen Palloliiton ja erityisesti SPL:n Vaasan piirin elimistä sekä Vaasan kaupunginvaltuustosta. Nämä VPS:n jäsenet ja ”ystävät” ovat edesauttaneet kenttien rakennuslupien käsittelyissä, kenttävuorojen myöntämisessä, kiinteistökaupoissa ja tilanvuorauksissa.

Yksi syy seuratoimijoiden aktiivisuuden taustalla on myös jalkapallon rooli Vaasassa. Jalkapallo on aina ollut Merenkurkun satamakaupungissa sosiaalinen elämänmuoto. Jo mestaruussarjan alkuvuosista lähtien VPS:n pelit ovat houkuttelleet Pallokentälle, Kotirannalle ja Hietalahteen tuhansia vaasalaisia. Jalkapallon harrastajamäärät ovat olleet Vaasassa aina Suomen mittakaavassa huippuluokkaa, ja asukasluokun suhteutettuna Vaasassa on eniten jalkapallon harrastajia koko maassa (Peltonen 2001, 2). Kun tämän päivän VPS:n tuhat junioripelaajaa sitovat yleensä vielä vanhempansakin mukaan seuratoimintaan, ovat jalkapallo ja VPS Vaasassa näkyvässä asemassa. Alueen

yrityksetkin ovat aina tukeneet seuroja, alkuvuosina lahjoituksilla ja lajin ammattimaistuesssa yhteistyösopimuksilla.

Tänä päivänä VPS on Vaasan vahvan jalkapalloalueen lippulaiva. VPS pelaa viidettäkymppeä kautta jalkapallon pääsarjassa ja on pääsarjan maratontaulukon viidentenä. Ilman seuratoimijoiden aktiivisuutta ja itsenäisyyttä tila- ja resurssikysymysten ratkaisemiseksi tämä tuskin olisi ollut mahdollista. Vaasan Palloseuran tutkiminen tilakysymysten näkökulmasta on osoittanut miten monenlaisia tiloja palloiluun keskittynyt erikoisseurakin tarvitsee, ja minkälaiset toimet ovat mahdollistaneet tilojen saamisen seuran käyttöön.

Lähteet

Artikkelit

Bale, J. 2000. The changing face of football: stadiums and communities. *Soccer & Society* 1, 91–101.

Kirjallisuus

Eichberg, H. 1987. Liikuntaa harjoittavat ruumiit. Tampere: Vastapaino.

Eichberg, H. 2007. Sport, Body and Ethics – Between Public, Commercial and Civil Logics. Teoksessa Hannu Itkonen, Anna-Katriina Salmikangas ja Eileen McEvoy: *The Changing Role of Public, Civic and Private Sectors in Sport Culture*. Jyväskylä. 16–27.

Elias, N. & Dunning, N. 1986. *Quest for excitement: sport and leisure in the civilizing process*. Oxford : Blackwell.

Eskola, J & Suoranta, J. 1996. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Rovaniemi: Lapin yliopisto.

Ilmanen, K. 1995. Kunnallinen liikuntatoimi 1919–1994. Teoksessa J. Juppi, H. Klemola, K. Ilmanen, J. Aunesluoma (toim.) *Liikuntaa kaikelle kansalle. Valtion, läänien ja kuntien liikuntahallinto 1919–1994*. Tampere. Liikuntatieteellisen seuran julkaisu nro 142, 232–235, 260–261.

Itkonen, H. 1996. *Kenttien kutsu. Tutkimus liikuntakulttuurin muutoksesta*. Tampere: Gaudeamus.

Itkonen, H. 2013. *Kylässä ja kaupungissa – Matovaaran Mahdin tilojen jäljillä*. Teoksessa Björn, I., Jokinen, P., Kotilainen, J., Schuurman, N. & Sireni, M. *Korpisosiologi(aa)*. Joensuu: University Press of Eastern Finland.

Itkonen, H. & Nevala, A. 2012. *Urheiluseuran tilallinen paikantaminen - Tapauksena satavuotias Varkauden Tarmo*. Teoksessa Heikki Roiko-Jokela ja Esa Sironen: *Hannes ja Tukholma. Suomen Urheiluhistoriallisen seuran vuosikirja 2012*.

- Itkonen, H. & Simula, M. 2008. Kylä liikkumisen tilana - Sivakan lämpimät kiireet. Teoksessa Knuuttila, S., Rannikko, P., Oksa, J., Hämynen, T., Itkonen, H., Kilpeläinen, H., Simula, M., Vakimo, S. & Väisänen, M. Kylän paikka: uusia tulkintoja Sivakasta ja Rasimäestä. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 1167.
- Itävuori, T. 1999. VPS-keilailujaosto 1974–1994. Teoksessa Raimo Vesanto (toim.) Vaasan Palloseura 1924-1999. Vaasa: Ykkös-Offset Oy.
- Kanerva, J. 2007. Toreilta tekonurmille. Teoksessa Y. Lautela ja G. Wallén (toim.) Rakas jalkapallo. Sata vuotta suomalaista jalkapalloa. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Teos. 297–303.
- Kokkonen, J. 2010. Valtio liikunta-rakentamisen linjaajana. Liikuntatieteellisen Seuran julkaisu 165.
- Kortelainen, J. 2007. Jalkapallo-Suomen maantiede. Teoksessa Hannu Itkonen & Arto Nevala (toim.) Kuningaspelin kentät. Jalkapalloilu paikallisena ja globaalina ilmiönä. Helsinki: Gaudeamus. 71–83.
- Laine, L. 1984. Vapaaehtoisten järjestöjen kehitys ruumiinkulttuurin alueella Suomessa v. 1856–1917. Liikuntatieteellisen Seuran julkaisu 93A.
- Massey, D. 2008. Samanaikainen tila. Tampere: Vastapaino.
- Peltonen, E. 2001. Jalkapallokaupunki Vaasa. Vaasa: Suomen Palloliiton Vaasan piiri.
- Raitz, K. B. 1995. The theater of sport. Baltimore, Amerikan Yhdysvallat: The John Hopkins University Press.
- Sironen, E. & Veijola, S. 1994. Urheilun kynnyksellä: figuraatiososiologian lupaus liikuntatutkimuksessa. Teoksessa Jari Kupiainen ja Erkki Sevänen: Kulttuurintutkimus. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura. 335–350.
- Sironen, E. 1995. Urheilun aika ja paikka. Jyväskylä: LIKES-tutkimuskeskus.
- Sundqvist, L., Järvinen, P. & Hietamäki, L. 1992. Hietalahti Sandviken - kaupunginosa Vaasassa. Vaasa: Oy Fram Ab.
- Valpas, H. 1999. Muistelmia 50 vuoden takaa. Teoksessa Raimo Vesanto (toim.) Vaasan Palloseura 1924-1999. Vaasa: Ykkös-Offset Oy. 9–19.

Vesanto, R. 1999. Vaasan Palloseura 1924–1999. Vaasa: Ykkös-Offset Oy.

Vuolle, P. 1993. Liikunnan muutos – ihminen ja luontosuhde. Teoksessa Hannu Itkonen & Arto Nevala (toim.) Urheiluseura juuret mullassa – tukka tuulessa. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Liikunnan sosiaalitieteiden laitos. Tutkimuksia No 58.

Wällen, G. 2007. Palokaduilta mestaruuksiin. Teoksessa Y. Lautela ja G. Wallén (toim.) Rakas jalkapallo. Sata vuotta suomalaista jalkapalloa. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Teos. 207–211.

Haastattelut

VPS -historiikin kirjoittaja Simo Jussila. Avoin haastattelu 19.4.2013. Haastattelijana Manu Myllyaho. Nauhoite 1.

Pöytäkirjat

Vaasan kaupunginvaltuuston pöytäkirja 2.10.1989 & 30.10.1989

Sanomalehdet

Ilkka

Pohjalainen

Vaasa

Vaasalainen

Vasabladet

Sähköiset lähteet

Botnia Arenas 2013. <URL:
http://www.botniarenas.fi/tmp_botnia_site_1.asp?sua=1&lang=1&s=20> Viitattu
 17.4.2013.

Joutsu, J. Vaasan jalkapallohistoriikkia. 2009.
 <URL: <http://www.jukkajoutsu.com/VPS.html>> Viitattu 3.3.2013.

Suomen Palloliitto 2011. Jalkapallonurmet.
 <URL:<http://www.palloliitto.fi/seura/olosuhteet2/jalkapallonurmet>> Viitattu 29.4.2011.

Suomen Palloliitto 2013. Kierroksen ottelu: Vaasan paikallinen edessä. <URL:
[http://www.palloliitto.fi/uutiset/suomen-cup/kierroksen-ottelu-vaasan-paikallinen-
 edessa](http://www.palloliitto.fi/uutiset/suomen-cup/kierroksen-ottelu-vaasan-paikallinen-edessa)> Viitattu 17.4.2013.

Vaasan kaupunki 2013. Nurmikentät. <URL:[http://www.vaasa.fi/Suomeksi/Vapaa-
 aika/Liikunta/Liikuntapaikat/Ulkoliikuntapaikat/Nurmikentat](http://www.vaasa.fi/Suomeksi/Vapaa-aika/Liikunta/Liikuntapaikat/Ulkoliikuntapaikat/Nurmikentat)> Viitattu 15.4.2013.

Vaasan Kiisto 2013. Vaasan Kiiston historiikki. <URL: <http://www.vaasankiisto.fi/5>>
 Viitattu 15.4.2013.

Wasa Football Club 2013. Ehnvallen. <URL: http://wasafotballcup.com/?page_id=70>
 Viitattu 16.4.2013.

Toimintakertomukset

Vaasan kaupunki urheilun edistäjänä 1880–1943. Vaasan urheilulautakunnan kertomus
 ja tilastollinen yhteenveto 1944. Vaasan kaupungin Keskusarkisto.

Vaasan Palloseuran Jalkapallokirjat 2007–2011.

Vaasan Palloseuran toimintakertomukset 1924–2004.

Vaasan Palloseura ry:n säännöt 1924 & 1950.

Vaasan Urheilulautakunnan toimintakertomukset